

1508
1943

БАЛКАНСКАТА ВОЙНА

VI
6/28

ИЛИ

РУСКАТА ОРАНЖЕВА КНИГА

(ДИПЛОМАТИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ, ИЗДАДЕНИ ОТЪ РУСКОТО
ВЪНШНО МИНИСТЕРСТВО, ДОКОСВАЩИ СЕ ДО СЪБИТИЯТА
НА БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВЪ — АВГУСТЪ 1912 Г. —
ЮЛИ 1913 Г.).

ЦѢНА 2 ЛЕВА

СОФИЯ

Печатница «Витоша»

1914.

1.

Отъ посланика въ Цариградъ.

13 августъ 1912 г.

(Телеграма).

Казахъ наминистра на външнитѣ работи, по въпроса за турско-българскитѣ отношения, че възбуждението на общественото мнѣние въ България е достигнало до висшъ прѣдѣлъ и че тя не годува отъ начина на дѣйствието на Портата по кочанската работа. Министрътъ ми отговори, че Портата е прогласила военно положение въ Кочане съ цѣль да има възможность да прѣдаде на воененъ сждъ, както гражданскитѣ, тъй и военнитѣ чиновне, виновни въ сѣчъта. Той скрива, че слѣдствието е показало, че солдати сж участвували въ сѣчъта. Той увѣрjava, че военниятъ сждъ ще бжде бързъ и строгъ, даже ако трѣбва да се обѣсятъ солдати. Наедно съ това, Портата е прѣдала на генералъ-губернатора 1000 лири за раздаване на пострадалитѣ, като е прѣдупрѣдила валията, че въ случай на нужда правителството ще даде повече за удовлетворение на всички пострадали.

(Подп.) *М. Гирсѣ.*

2.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланицитѣ въ Парижъ, Лондонъ, Виена, Берлинъ, Римъ, Цариградъ.

Петербургъ, 4 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Отъ разговора съ българския посланикъ азъ изнесохъ впечатлението, че, ако великитѣ сили не получатъ отъ Турция по миренъ пжтъ удовлетворение исканията на българитѣ, които се свеждатъ до прокарането реформи въ Македония, прѣдвидѣни въ членъ 23 отъ Берлинския договоръ, — откриването на военни дѣйствия между България и Турция ще стане неизбежно.

Азъ повторихъ на ген. Паприковъ всички доводи, вече прѣдвиджани отъ насъ, противъ активното дѣйствие на България и му обърнахъ вниманието съ откровенностъ върху риска отъ подобна крачка.

Слѣдъ Паприкова, приехъ турския посланикъ, когото запознахъ съ крайно нервното настроение, което господствува въ България. При това, азъ настояхъ прѣдъ посланика върху необходимостта за Турция, за избѣгване на сериозни осложнения, да вземе неотложно въ рѣцѣтъ си прокарването въ Македония реформи, гарантиращи на християнското население личната и имуществена безопасностъ, равенство прѣдъ законъ и участието му, съответно на дадения племененъ съставъ, въ дѣлото на организацията и управлението.

Прѣдъ видъ тревожнитѣ извѣстия, получавани отъ балканскитѣ държави и съзнатата отъ менъ необходимостъ да не се остави неизползвано нито едно срѣдство за прѣдотвратяване на подигащата се опасностъ отъ война на балканитѣ, поръчвамъ Ви да се увѣдомите, не смѣта ли правителството, при което сте акредитирани, за полезно да поръча на своя прѣдставителъ въ Цариградъ да направи на Портата прѣдставления въ смисълъ на моето заявление на Турханъ паша, безъ, обаче, да прѣдава на тая акция колективенъ характеръ.

(Подп.) Сазоновъ.

3.

Министрътъ на външнитѣ работи до управляващия посолството въ Виена.

Петербургъ, 4 септ. 1912 год.

(Телеграма).

Запознахъ австрийския управляващъ дѣлата съ съдържанието на прѣдшествуващата моя телеграма отъ сжщото число. Обърнахъ вниманието на г. Силаши, че въ прѣдложението, съ което счетохъ за дългъ да се обърна къмъ силитѣ, менъ ржководи съзнанието за изключителната сериозностъ на прѣживѣваната минута.

Азъ му казахъ, че, смѣтайки за необходимо да се обърна въ настоящия случай къмъ всички лържави, азъ мислѣхъ, обаче, за най-важно да се почне прѣди всичко размѣна на възгледи между насъ и Австрия, като държави, най-близко заинтересувани въ положението на работитѣ на балканитѣ. Възможното съгласуване на нашитѣ възгледи азъ признавамъ за еднакво важно, както съ надежда да се прѣдотвратятъ осложнения, така и съ цѣлъ за запазването непосредственитѣ интереси на двѣтъ държави.

(Подп.) Сазоновъ.

Управляващиятъ министерството на външнитѣ работи до посланника въ Цариградъ.

Петербургъ, 9 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Съгласно нашитѣ свѣдѣния, общото настроение въ славянскитѣ държави е достигнало до тази степенъ на напрежение, когато всѣки день на провлачане въ рѣшенията на Портата да се съгласи на отстъпкитѣ, посочени отъ Сазоновъ въ бесѣда съ Турханъ паша, заплашва съ непоправими послѣдствия.

Портата трѣбва да си даде отчетъ, че, въпреки прѣмия грамаденъ рискъ въ случай на война съ четиритѣхъ балкански държави, тя едва ли може да разчита на благоприятенъ за нейнитѣ интереси резултатъ, даже въ случай на военни успѣхи.

Намъ се струва въ този случай повече отъ вѣроятна общоевропейската намѣса, която тъй грижливо се старае да избѣгне турското правителство и отъ възможността на която ние приятелски го прѣдпазваме.

Възможността да се прѣдотврати тази намѣса, споредъ нашитѣ възгледи, е въ рѣцѣтъ на самата Турция. Въ толкова критическата за нея минута, Портата е длъжна да оцѣни нашия съвѣтъ, изхождащъ изъ желанието за дѣйствителното запазване на Турция.

(Подп.) *Нератовъ.*

Управляващиятъ м-вото на външнитѣ дѣла до посланниците въ София, Бѣлградъ, Цетина и Атина.

Петербургъ, 12 септември 1912 г.

(Телеграма).

Вие бихте могли да посочите на прѣдставителитѣ на правителствата нежелателността и несвоеврѣмнеността на прѣдполагаемото едноврѣменно обръщане на четиритѣ балкански държави къмъ Портата и силитѣ за прилагането на чл. 23 отъ Берлинския трактатъ въ сжщото врѣме, когато послѣднитѣ полагатъ всички старания, за да склонятъ Портата, въ името на нейнитѣ собствени интереси, да направи реални отстъпки за християнскитѣ народности въ Турция.

Хофмейстеръ Сазоновъ е изтъкналъ прѣдъ Турханъ паша необходимостта, за да се избѣгнатъ сериознитѣ осложнения, да се вземе безъ всѣко отлагане въ рѣцѣ дѣлото относително въвеждането въ Македония реформи, гарантиращи на християнското население личната и имущественна безопасностъ, равенство прѣдъ законитѣ и неговото участие, съответствено съ дадения племененъ съставъ, въ дѣлото на организацията и управлението. За това ние извѣстихме великитѣ сили съ покани да поржчатъ на своитѣ прѣдставители въ Цариградъ да направятъ прѣдставления въ сжщата смисълъ.

Англия, Франция и Австрия сж се съгласили съ посоченитѣ постѣпки.

Прѣговоритѣ между кабинетитѣ и Портата продължаватъ.

При тия условия, ако балканскитѣ държави дѣйствително се стрѣмятъ къмъ реформи въ Македония, всѣко съвмѣстно тѣхно дѣйствие, носяще характера на опрѣдѣлени искания, само ще затрудни задачата на Русия и на останалитѣ велики държави.

(Подп.) *Нератовъ.*

6.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

15 септември 1912 г.

(Телеграма).

Въпросътъ за прѣдставленията на Портата на основание чл. 23 отъ Берлинския договоръ се обсъжда между Гърция, България и Сърбия, но до окончателни резултати работата не е още дошла. Въ всѣки случай, тѣ иматъ прѣдъ видъ да прибѣгнатъ къмъ тази крачка само въ критическа минута, когато сблъскването съ Турция стане неизбежно. По този начинъ, означеното прѣдставление би носило ултимативенъ характеръ прѣдъ началото на откриване военнитѣ дѣйствия. Г-нъ Пашичъ, споредъ неговитѣ думи, иска миренъ изходъ, — и ми каза, че по въпроса за реформитѣ той именно възлага надежда на давлението, което силитѣ чрѣзъ своитѣ посланници въ Цариградъ ще упражнятъ върху Портата, а за това въ никой случай не ще направи прѣждевременно крачка, която би затруднила нашата задача. Въ заключение, смѣтамъ за задача да отбѣлжа слѣдното: сърбитѣ, както изглежда, се страхуватъ, че, говорейки за реформитѣ, Европа ще се погрижи само за Македония, тогава, когато въ Стара-Сърбия, прѣдъ албанскитѣ насилия, сърбитѣ сжщо се намиратъ въ несносно положение.

(Подп.) *Хартвигъ.*

7.

Посланникътъ въ Цариградъ.

11 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Портата е заповѣдала да се задържатъ на турско-сръбската граница въ Зибевче минаващитъ транзитъ прѣзъ Солунъ 18 вагона военни припаси, поржчани отъ Сърбия.

(Подп.) *М. Гирсз.*

8.

Посланникътъ въ Цариградъ.

17. септем. 1912 год.

(Телеграма).

Обърнахъ вниманието на министра на външнитъ работи върху необходимостта за по възможность по-скоро да Портата разрѣши въпроса за задържанитъ сръбски военни материали. Посочихъ му, че тѣзи материали не сж контрабанда и ето защо не подлежатъ на конфискация. Турция трѣбва или да ги пропусне, или, което не би било желателно, да ги повърне въ Солунъ. Министрътъ отговори, че, вѣроятно, министерскитъ съвѣтъ ще заповѣда да се пропуснатъ тѣзи материали.

(Подп.) *М. Гирсз.*

9.

Посланникътъ въ София.

17 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Тукъ е обявена обща мобилизация на войскитъ. Днесъ Даневъ дойде да ми каже, че проектираната нота отъ балканскитъ правителства до държавитъ и Портата е отложена за нѣколко дни. Споредъ неговото мнѣние, войната още може да бжде избѣгната, но само по единъ начинъ: ако Европа незабавно и по собственъ начинъ застави Турция да се съгласи на осществяването на чл. 23 отъ Берлинския договоръ подъ гаранцията на великитъ държави, съ назначението на валии отъ държавитъ измежду подданицитъ на второстепеннитъ държави и съ международна жандармерия за началото. Тая крачка на Даневъ ни най-малко не отслабва въ моитъ очи значението на мобилизацията за балканскитъ държави.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

10.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

17 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Пашичъ ми събщи, че кралътъ подписалъ вече днесъ указа за мобилизацията. „Разбира се, мобилизацията още не е война, каза той, и, ако до пълното ѝ завършване, което ще стане къмъ края на мѣсеца, Сърбия и великитѣ държави успѣятъ да получатъ сериозни гаранции, че Турция въ най-близкъ срокъ ще прокара реформи въ християнскитѣ вилаети, то ние веднага бихме се отказали отъ воденето на война, цѣль на която Сърбия и България поставятъ не териториални придобивки, а измѣнение въ условията на сществуване за нашитѣ съплеменници“.

(Подп.) *Хартвигъ.*

11.

Управляващиятъ министерството на външнитѣ работи до Сазоновъ въ Лондонъ.

Петербургъ, 17 септ. 1912 год.

По въпроса за съвмѣстнитѣ дѣйствия на силитѣ за прѣдотвратяване войната на балканитѣ, смѣтамъ за дългъ да изложя слѣднитѣ съображения.

Съдѣйствието на Франция би било твърдѣ цѣнно въ дѣлото за установяване съгласие въ възгледитѣ и дѣйствиата между насъ и Австрия.

Въ основата на уговора съ Австрия трѣбва да бжде поставенъ принципа на въздържане отъ еднолични дѣйствия. Слѣдъ това трѣбва да бждатъ установени слѣднитѣ мѣрки, способни да прѣдотвратятъ войната на балканитѣ и явяващи се като развитие на мислитѣ изложени въ нашата размѣна на възгледи съ Австрия, както въ последно врѣме, така и въ прѣдишнитѣ години:

Съвмѣстни прѣдставления на държавитѣ въ София, Бѣлградъ, Атина и Цетина, съгласно прѣдложението на Франция, съ цѣль да се прѣдпазятъ балканскитѣ държави отъ нарушаването на мира и, съобразно съ това, енергичното съвмѣстно прѣдставление прѣдъ Портата за необходимостта да отмѣни мобилизацията на редицитѣ съ съотвѣтствуващи съ характера внушения на балканскитѣ народности. Такива гаранции би прѣдставлявали слѣднитѣ условия:

а) прилагането спрѣмо европейска Турция ливанския статутъ за поставяне начело на управлението лица, назначавани и смѣнявани само съ съгласието на силитѣ;

б) образуването въ главнитѣ центрове на европейскитѣ вилаети комисии за разработване въпроси за мѣстното управление и самоуправление. Въ състава на тия комисии да влѣзатъ прѣдставители на различнитѣ националности.

(Подп.) *Нератовъ*.

12.

Министрътъ на външнитѣ работи до управляващия министерството.

Лондонъ, 18 септември 1912 г.

(Телеграма).

Казахъ на тукашния австрийски посланикъ, че, прѣдъ видъ изострящото се положение на балканитѣ, азъ придавамъ особено значение на това, какъ ще се произнесе Австрия спрѣмо назрѣващитѣ събития, тъй като отъ това въ значителна степенъ ще зависи по-нататъшното имъ развитие. Основавайки се на нееднократно правенитѣ прѣзъ послѣдно врѣме отъ Австрия заявления, искамъ да се надѣвамъ, че ти въ всѣки случай ще се въздържа отъ еднолична намѣса въ започващия на балканитѣ смутъ. Отъ своя страна, Русия намѣрва сжщо да се ограничи съ дипломатически постѣпки съ цѣль за умиротворение на балканскитѣ държави.

(Подп.) *Сазоновъ*.

13.

Посланикътъ въ Виена до министра на външнитѣ работи въ Лондонъ.

18 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Като получилъ изложението за Вашия разговоръ съ австро-унгарския посланикъ въ Лондонъ, графъ Берхтолдъ ме помоли да Ви прѣдамъ, че изразеното отъ Васъ мнѣние е напълно съгласно съ неговото лично убѣждение. Той намира, че въ дадения критически моментъ нѣма другъ изходъ, освѣнъ единодушното дѣйствие на всички велики държави. Всѣко разногласие или отдѣлно дѣйствие може пагубно да се отрази върху събитията. Счетохъ за нужно да обърна вниманието на министра, че общественото мнѣние, особно у насъ, сил-

но би се възбудило, ако Австро-Унгария би завзела новопазарския санджакъ.

(Подп.) *Н. Гирсѣ.*

14.

Посланникътъ въ Цариградъ.

19 септ. 1912 год.

(Телеграма).

Министерскиятъ съвѣтъ взе рѣшение за обща мобилизация.

(Подп.) *М. Гирсѣ.*

15.

Управляващиятъ министерството на външнитѣ работи до посланика въ Париградъ.

Петер'бургъ, 19 септ. 1912 год.

(Телеграма).

Вземайки въ внимание възможността отъ възбуждането на мусюлмански фанатизъмъ, не намирате ли за цѣлесъобразно да се направятъ прѣдварителни прѣдставления прѣдъ турскитѣ министри за необходимостта да се прѣдотвратятъ всѣкакви посягателства върху живота и имота на християнитѣ.

(Подп.) *Нератовъ.*

16.

Министрътъ на външнитѣ работи до управляващия министерството.

Парижъ, 19 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Поанкаре изказа прѣдъ мене мисълта, че, ако съвмѣстната акция на петтѣхъ държави въ балканскитѣ столици и Цариградъ би се оказала невъзможна, тя би могла да се замѣни съ акцията на Русия и Австрия въ качеството не само на двѣ най-заинтересувани държави, но като прѣдставителки на двѣтѣ европейски групи. Заявихъ на министра на външнитѣ работи, че ние сме готови да направимъ или наедно съ Австрия отъ името на Европа, или съвмѣстно съ всички велики сили прѣдставление прѣдъ балканскитѣ държави, за да ги поставимъ въ извѣстностъ, че силитѣ не могатъ да допустнатъ нарушението на мира, че тѣ намѣряватъ да запазятъ статуквото

и да локализируют войната, ако тя се разгори, при което държавитѣ, пристѣпили къмъ мобилизация, не могатъ да разчитатъ на никакво териториялно увеличение. Къмъ това азъ прибавихъ, че, споредъ моето убѣждение, тия прѣдставления могатъ да се увѣнчаятъ съ успѣхъ, само ако силитѣ бждатъ готови да способствуватъ за осществяването на реформи въ полза на балканскитѣ народности.

(Подп.) *Сазоновъ.*

17.

Посланникътъ въ Цариградъ.

20 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Примирението на Турция съ Италия вече почти е постигнато. Вчера отъ тукъ биде дадено на отоманския пълномощникъ въ Швейцария прѣдписание да приеме италианскитѣ искания при условие, щото Италия да плати на Турция отъ 80 до 100 милиона франка. Очевидно, Турция се съгласява на миръ съ Италия съ надежда неотложно да получи сръдства за водене война на първо врѣме.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

18.

Управляващиятъ легацията въ Атина.

21 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Понеже турското правителство е наложило ембарго на гръцкитѣ търговски параходи, то гръцкото правителство е прѣявило прѣдъ Портата протестъ и моли неговата поддръжка отъ Русия.

(Подп.) *Князь Урусовъ.*

19.

Управляващиятъ м-вото на външнитѣ работи до посланника въ Парижъ (за Сазоновъ).

Петербургъ, 21 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Възбуждението на балканскитѣ държави противъ Турция се усилва вслѣдствие прѣдизвикателния начинъ на дѣйствие на Портата по отношение на всѣка отъ тѣхъ по отдѣлно Това се показва въ

пограничния турско-черногорски въпросъ и въ проявеното отъ страна на турцитѣ нежелание да се свърши съ миръ, въ отнѣнението на даденото вече на Сърбия разрѣшение за прѣвоза на военнитѣ материяли и, накрай, въ наложеното ембарго на десетки грѣцки кораби, натоварени съ жито отъ рускитѣ пристанища, което нанася отново сериозенъ ударъ на нашата търговия. Послѣдната мѣрка, взета прѣди обявяването на войната, слага върху Портата отговорността за началото на военнитѣ дѣйствия. Прѣпорѣчвамъ на посланика въ Цариградъ да направи сериозни прѣдставления прѣдъ турското правителство.

(Подп.) *Нератовъ.*

20.

Управляващиятъ м-вото на външнитѣ работи до Сазоновъ въ Парижъ.

21 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Турханъ паша ми съобщи за двѣ обръщения на Портата къмъ държавитѣ. Въ първото се излага жалбата на Турция отъ балканскитѣ държави, които създаватъ прѣдлози, за да взематъ прѣдизвикателно положение. Портата хвърля върху тѣхъ отговорността за послѣдствията отъ изострянито.

На моята забѣлжка, че въпросътъ, какъ да се прѣдотврати войната, е по-важенъ въ дадената минута отъ разбора на аргументитѣ за отговорността на тази или онази страна, Турханъ паша ме запозна съ други съобщения, съ които Портата прѣпорѣчва да се узнае, съгласяватъ ли се силитѣ съ мѣрки за активно въздѣйствие, като: морска блокада и съсрѣдоточаване войски на границитѣ на балканскитѣ държави, да ги заставятъ да се откажатъ отъ военни дѣйствия.

Изказахъ на моя събесѣдникъ убѣждението, че турцитѣ не трѣбва да допускатъ възможността да стрѣламе на българитѣ.

Признавайки, обаче, по принципъ въздѣйствието на великитѣ сили върху балканскитѣ държави за възможно, азъ посочихъ, че не виждамъ възможность за неговото осществяване инѣкъ, освѣнъ при условието, че силитѣ ще бждатъ въ състояние да успокоятъ балканскитѣ държави съ увѣрението, че ще бждатъ прокарани реформи, способни да ги задоволятъ.

(Подп.) *Нератовъ.*

21.

**Министрътъ на външнитѣ работи до послан-
ницитѣ въ София, Бѣлградъ, Цетина и Атина.**

Парижъ, 24 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Благоволете да направите на правителството, при което сте акретитирани, съвмѣстно съ Вашия австро-унгарски колега, заявление, съгласно долѣизложения текстъ, приетъ отъ всички велики държави:

Великитѣ сили заявяватъ на балканскитѣ държави и на Турция, че тѣ ергично порицаватъ всѣко дѣйствие, което може да прѣдизвика нарушението на мира; че, ако толкова по-малко възникне война между Портата и балканскитѣ държави, то силитѣ не ще допуснатъ слѣдъ свършването на конфликта никакви измѣнения на настоящето териториално статукво на балканитѣ; че, опирайки се на чл. 23 отъ Берлинския договоръ и ржководейки се отъ интереситѣ на християнскитѣ населения, великитѣ сили ще взематъ въ свои ржцѣ осществяването на реформи въ европейска Турция, при което тия реформи не трѣбва да докосватъ неприкосновенността на територията на турската империя. Само по себе се разбира, че това заявление оставя на силитѣ пълна свобода за по-нататъшно съвмѣстно обсъждане на реформитѣ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

22.

Посланникътъ въ София.

23 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Правителството още не е дало отговоръ на руско-австрийската постжпка. Правителственото съобщение до чуждестраннитѣ вѣстници гласи, че правителството не вижда въ заявленията на двамата посланници „нито точни указания на прѣдлаганитѣ на Турция реформи, нито гаранция за тѣхното осществяване“, но че до вземане рѣшения то размѣня вѣгледи съ Бѣлградъ и Атина. Смѣтамъ, че отговорътъ на г. Гешова ще бжде неуловителенъ и че въ скоро врѣме ще по-слѣдва обявяването на войната.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

23.

Посланникътъ въ Цетина.

26 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Черногорцитѣ започнаха военнитѣ дѣйствія, като открили тази заранѣ артилерийски огънь противъ тузитѣ на пѣтъ за Шкодра.

(Подп.) *А. Гирсъ.*

24.

Министрътъ на външнитѣ работи до управляващия м-вото и посланницитѣ въ Берлинъ, Виена и Лондонъ.

Парижъ, 24 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Британското правителство прѣдлага, щото силитѣ да направятъ на Портата идентично прѣдставление съ слѣдния характеръ:

Петтѣ държави да заявятъ на Портата, че тѣ взематъ за свѣденіе официално прогласеното отъ турското правителство намѣрение да въведе реформи и че тѣ незабавно ще пристѣпятъ съ Портата къмъ обсъждането, въ духа на чл. 23 отъ Берлинския договоръ и закона отъ 1880 година, потрѣбнитѣ за управлението на европейска Турция реформи и необходимитѣ за тѣхното осъществяване мѣрки, при което тия реформи не трѣбва да нарушатъ териториалната неприкосновеностъ на турската имперія.

Поанкаре и азъ смѣтаме тази формула подходяща и мислимъ, че акцията на силитѣ въ Цариградъ трѣбца да заеме мѣсмото колкото е възможно по-скоро.

(Подп.) *Сазоновъ.*

25.

Посланникътъ въ Цариградъ.

27 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Днесъ азъ и четиритѣ останали посланници радактирахме колективната нота съгласно формулата, посочена въ Вашата телеграма отъ 24 септември, и я прѣдалохме на турското правителство.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

26.

Посланникътъ въ Цариградъ.

30 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Въ разговоръ съ мене за колективната нота на силитѣ, министрътъ на външнитѣ работи натякна, че ние поставяме правителството, разположено къмъ реформи, въ унизи-телното положение да допуснемъ европейски контролъ надъ него. Възразихъ на това, че Европа прѣдлага на Турция своето сътрудничество по този въпросъ и отъ по-нататъшния начинъ на дѣйствиe на Портата ще зависи, щото това сътрудниче-ство да не вземе характеръ на принуждение. Въ интереситѣ на Турния, добавихъ азъ, е да ни отговори, че, искрено же-лаейки реформитѣ, тя приема нашето сътрудничество.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

27.

Управляващиятъ м-вото на външнитѣ работи до посланника въ Цариградъ.

Петербургъ, 28 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Вчера заявихъ на турския посланникъ, че интереситѣ на нашата търговия въ Черно-море правятъ за насъ крайно неже-лателно прѣнасянето на военнитѣ дѣйствия въ басейна на Чер-но-море и че азъ обръщамъ върху това сериозното внимание на турското правителство, защото, въ противенъ случай, ние бихме могли да бждемъ принудени да вземемъ мѣрки за ограж-дане на тия интереси, съобразно обстоятелствата.

(Подп.) *Нератовъ.*

28.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

30 септ. 1912 г.

(Телеграма).

Въ отговоръ на колективната нота на силитѣ¹⁾, сръб-ското правителство отговори съ нота, съдържащието на която накратко е слѣдното²⁾:

¹⁾ Вижъ телеграмата на министра на външнитѣ работи отъ 24 септември 1912 г. № 21.

²⁾ Такива отговори бѣха дадени отъ българското и гръцкото правителства.

Като се запозна съ акцията на шестъхъ вел. сили, които прѣдадоха на Сърбия заявлението чрѣзъ посрѣдството на Австро-Унгария и Русия, и размѣнявайки възгледи съ правителствата на другитѣ балкански държави, сръбското правителство изразява на първитѣ своята благодарностъ за грижата имъ за населението на европейска Турция и за обѣщанието да взематъ въ свои рѣчи реформитѣ възъ основа чл. 23 отъ Берлинския договоръ. Не по-малко сръбското правителство мисли въ съгласие съ българското и гръцкото правителства, че слѣдъ цѣлъ редъ тържествени обѣщания, далени отъ Турция и закрѣпени съ международни договори, би било жестоко да не се стараемъ да обезпечимъ въ полза на християнското население на европейска Турция радикални и окончателни реформи за подобръние неговата жалка участъ. Ето защо, балканскитѣ държави счетоха за дългъ да се обърнатъ непосредствено къмъ Н. В. Султана, посочвайки на началата, които трѣбва да бждатъ поставени въ основата на реформитѣ, и гаранциитѣ, съ които трѣбва да бжде обезпечено тѣхното осъществяване. Балканскитѣ държави сж увѣрени, че, ако турското правителство влѣзе въ този пѣтъ, то ще се установятъ порядъкъ и спокойствие въ европейска Турция и между тѣхъ и Турция ще се утвърди траенъ миръ.

Къмъ тази нота е приложена обяснителна записка съ слѣдното съдържание:

България, Гърция и Сърбия мислятъ, че слѣднитѣ начала трѣбва да бждатъ поставени въ основата на реформитѣ:

1. Потвърждение националната автономия на народноститѣ въ империята.
2. Пропорционално прѣдставителство въ турската империя на всѣка нация.
3. Откриване на християнитѣ достъпа до всички длѣжности въ населенитѣ съ християни области.
4. Признаване училищата на християнскитѣ общини наравно съ турскитѣ училища.
5. Задълженне отъ страна на Високата Порта да не се старае да измѣни етническия характеръ на областитѣ въ турската империя, като прѣселва тамъ мусюлмани.
6. Наборъ на християни за военна служба — по области и при условие на християнски кадри; до образуването на тия кадри — отсрочка на набора.
7. Реорганизация на жандармерията въ европейска Турция по вилаети подъ дѣйствиелното ръководство на швейцарски или белгийски инструктори.
8. Назначение въ вилаетитѣ, въ които има и християнско население, европейски генералъ-губернатори отъ швейцарци или белгийци, при което великитѣ сили трѣба да одобрятъ тѣхния изборъ и при тѣхъ да стоятъ изборнитѣ Генерални Съѣти.
9. Утвърждаване при великото везирство Висшъ

Сждъ, съставенъ отъ християни и мусюлмани по равно, за наблюдаване въвеждането на тия реформи. Посланицитѣ на великитѣ сили и пълномощнитѣ министри на балканскитѣ държави ще иматъ задачата да наблюдаватъ за дѣйността на тия Съвѣти.

(Подп.) *Хартвигъ.*

29.

Посланикътъ въ Цариградъ.

1 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Турското правителство ни съобщи отрицателенъ отговоръ на колективната нота. То, както се вижда, очаква начина на дѣйствие на балканскитѣ държави. Въ нотата-отговоръ Портата заявява, че ще внесе на утвърждение отъ Палатата закона за вилаетитѣ отъ 1880 година, но че той ще бжде въведенъ безъ намѣсата на силитѣ.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

30.

Посланикътъ въ Цариградъ.

1 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Съгласно телеграмата на управляващия консулството въ Битоля, сръбскитѣ и българскитѣ консули тамъ получили заповѣдь за отпътуване и прѣдали на г. Кохмански своитѣ архиви и защитата на сръбскитѣ и българскитѣ поданници.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

31.

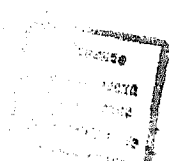
Посланикътъ въ Атина.

3 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Официално е обявено скжсването на дипломатическитѣ сношения между Гърция и Турция.

(Подп.) *Демидовъ.*

52.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Парижъ.

28 септември 1912 г.

(Телеграма).

Ние бихме счели за желателно да поставимъ още сега на обсъждане въпроса за намѣсата на силитѣ съ цѣлъ да се прѣкрати войната, слѣдъ първитѣ рѣшителни дѣйствия на борещитѣ се страни. Разбира се, отъ характера, който ще взематъ военнитѣ дѣйствия и отъ степенъта на успѣха на тази или онази страна, ще зависи постигането на възможни резултати въ опрѣдѣлянето основата на намѣсата. Прѣдполагаме, обаче, че тежкиятъ характеръ на войната едва ли би съотвѣтствувалъ на интереситѣ на балканскитѣ държави, прѣдъ видъ ограниченостъта на тѣхнитѣ ресурси.

Най-цѣлесъобразно би било, ако Франция би взела върху себе си продължението на започнатото дѣло за обединението на европейскитѣ държави. Колкото по-рано бжде спрѣна войната, докато не се изтощатъ ресурситѣ на двѣтъ страни, толкова по-малко затруднения ще има въ потърсването компромисъ между противоположнитѣ интереси.

(Подп.) *Сазоновъ.*

53.

Посланникътъ въ Парижъ.

2 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Съгласно прѣдварителното съглашение на Франция съ петербургския и лондонски кабинети, г. Поанкаре е телеграфиралъ циркулярно на французкитѣ прѣдставители при великитѣ държави, като имъ прѣпоръчва сега още да подготвятъ посрѣдничеството на силитѣ между Портата и балканскитѣ държави, каквото посрѣдничество трѣбва да стане веднага слѣдъ като първитѣ въоръжени сблъсквания охладятъ пламътъ на противницитѣ.

(Подп.) *Изволски.*

54.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Цариградъ.

Петербургъ, 5 окт. 1912 г.

(Телеграма).

Заявихъ на турския посланникъ, че нашитѣ търговски интереси въ Черно-море правятъ за насъ крайно нежелателно

прѣнасянето на военнитѣ дѣйствие въ басейна на това море и че азъ обръщамъ на това обстоятелство най-сериозно вниманието на Портата

Едноврѣменно, посочихъ на Турханъ паша, че въ настояще време, съ прѣкратаването войната съ Италия, турцитѣ нѣматъ никакво основание да взематъ каквито и да е стѣснителни мѣрки за прѣминаването на търговскитѣ кораби прѣзъ Проливитѣ.

Въ Вашитѣ обяснения съ турскитѣ министри Вие бихте могли отново да подчертаете сериозността на положението, което би се създадо за насъ, ако нашата търговия въ Черно-море и експортътъ отново биха прѣтърпѣли грамадни загуби. На правителството и безъ това не е лесно да сдържа натиска на общественото мнѣние противъ тази пълно миролюбива позиция, която ние заемаме. Мисля, че нашитѣ усилия би трѣбвало по достоинство да бждатъ оцѣнени въ Цариградъ и да намѣратъ поддръжка по отношение вниманието спрѣмо законнитѣ интереси на Русия. (Подп.) Сазоновъ.

55.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Цариградъ.

Петербургъ, 9 октомври 1912 г.
(Телеграма).

Както Вие съобщихте, Портата е заявила намъ, че Турция строго ще се придържа о международното право и не ще допусне нищо несъгласно съ него. Но това заявление не се съгласува съ първитѣ разпореждания на Портата, която още прѣди почването на войната задържа гръцкитѣ кораби и отстѣпи по този въпросъ само благодарение на енергично давление.

Благоволете отново да обърнете вниманието на Портата върху настоящата необходимостъ за насъ да получимъ обезпечение за свободното прѣминаване прѣзъ Проливитѣ на нашитѣ стоки, като посочите на сериозния характеръ на послѣдствията, въ които биха могли да заведатъ затрудненията по този въпросъ. (Подп.) Сазоновъ.

56.

Министрътъ на външнитѣ работи.

(Циркулярно писмо до задграничнитѣ руски прѣдставители).

Петербургъ, 18 октомври 1912 г.

Освещението на заетата отъ насъ позиция, въ особенностъ въ балканскитѣ страни, ни се вижда, споредъ условията на момента, своеврѣменно.

Отъ началото на изострянето кризата на балканитѣ за Императорското министерство съ несъмнителна яснота се представяваха слѣднитѣ двѣ обстоятелства:

1. Войната на балканитѣ е почти неизбежна. и
2. Изчерпвайки всички срѣдства за мирно въздѣйствиe, необходимо е едновременно да се взематъ мѣрки за локализирането на войната.

Постигането на тия двѣ цѣли само би могло да обезпечи установяването на прякъ контактъ съ виенския кабинетъ.

Като се съгласихме да излѣземъ, отъ името на всички сили, съвмѣстно съ Австрия, въ балканскитѣ столици съ заявлението за ненарушимостъ на териториалното „стату-кво“, ние съ това прѣслѣдвахме само една цѣль — съ това заявление да свѣржемъ до известна степенъ тия отъ силитѣ, които се съгласиха на това заявление. Посочената по-горѣ крачка на опасностъ отъ едноличнитѣ дѣйствия на нѣкои отъ силитѣ бѣ прѣдотвратена отъ насъ и натякването на балканскитѣ политици на Русия, която имъ указа въ дадения случай най-голяма услуга, на каквато тѣ могатъ да разчитатъ, свидѣтелствува само за късогледство или увлечението, при което временно се изключва спокойната разсудителностъ. Впрочемъ, посоченото настроение не можеше да ни засегне особено, защото ние знаехме, че вѣрмето и вѣрното прѣсмѣтане ще се окажатъ въ наша полза.

Що се отнася до отношенията на Ромжния спрѣмо балканската война, то възпоменанието за нашето братство по оръжие въ 1877—78 години и нашето всѣкогашно приятелско отношение, особено ясно изразено въ височайшето пожаловане на Негово Величество Кралъ Карола званието фелдмаршалъ на руската армия, естествено внушиха на Ромжния чувства на довѣрие и приятелство спрѣмо Русия, и Ромжния ги доказа, като се отказа отъ намѣса въ войната.

Прѣминавайки къмъ оцѣнката на значението, което може да се прѣдаде въ настояще вѣрме на заявлението за неприкосновенно тѣта на териториалното „стату-кво“, ние смѣтаме за нужно да обърнемъ вниманието Ви прѣди всичко на долуозначенитѣ съображения.

Това заявление, както е известно, бѣ неразривно свързано съ друго, а именно, че силитѣ ще взематъ въ своитѣ рѣши осъществяването на реформитѣ. Но кой имъ попрѣчи да реализиратъ тази задача? Балканскитѣ държави? — Не, тѣ помолиха само по-точно да изяснятъ значението на гаранциитѣ, заключаващи се въ поменатата формула. — Свършено обратното. Турция, къмъ която силитѣ се обърнаха съ много по-малко категорично заявление, отговори, че

чуждестранната намѣса тя не ще допусне и че сама ще прокара нужнитѣ реформи. По този начинъ, веднажъ втората частъ отъ формулата, — осъществяването на реформитѣ отъ силитѣ, — паднала, и при това, по вината на Турция. то съ това въ нашитѣ очи тя лишава отъ всѣка сила първата частъ, — заявлението за неприкосновенността на териториалното „стату-кво“. Въ всѣки случай, не ние ще създаваме на балканскитѣ държави прѣпятствия въ това отношение.

Ако, по този начинъ, въпросътъ за „стату-квото“ нѣма въ нашитѣ очи неизблемо принципиално значение, ние съ това съ по-голѣма сила ще настояваме, че, въ случай на неговото нарушение, да бждатъ съблюдени слѣднитѣ основни начала:

1. Незаинтересуваността на великитѣ държави въ териториалнитѣ увеличения и

2. Принципътъ на равновѣсие въ компенсациитѣ между балканскитѣ държави възъ основа на тия договори, които сж прѣдшествували тѣхното съединение. (Подп.) *Сазоновъ*.

57.

Посланникътъ въ Царигъ.

18 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Г-нъ Поанкаре прѣдлага на великитѣ сили посрѣдничество между воюващитѣ възъ основа на слѣдната формула на незаинтересуваностъ:

Признавайки, че се приближава моментътъ за възможно посрѣдничество между воюващитѣ страни на балканския полуостровъ и грижейки се, прѣди всичко, за запазването на мира въ Европа, силитѣ заявяватъ, че тѣ пристѣпватъ къмъ тази обща задача въ духа на пълната незаинтересуваностъ.

(Подп.) *Изволски*.

58.

Посланникътъ въ Виена.

18 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Съгласно съобщението на французския посланникъ, послѣдниятъ прѣдалъ на австрийския министръ на външнитѣ работи прѣдложението за посрѣдничество възъ основа на обявената отъ великитѣ сили тѣхна незаинтересуваностъ и прибавилъ, че Русия и Англия дали на Франция своето съгласие за това. Австрийскиятъ министръ на външнитѣ работи призналъ посрѣдничеството за своеврѣменно, но се отказалъ да приеме формулата за незаинтересуваността.

(Подп.) *Н. Гирсъ*.

59.

Посланникътъ въ Парижъ.

23 октомври 1912 г.
(Телеграма).

Съгласно съобщението на министръ-прѣдседателя, графъ Берхтолдъ отговорилъ на неговото послѣдно прѣдложение, че австро-унгарското правителство, въ съгласие съ берлинския и римския кабинети, признава ползата отъ посрѣдничеството на великитѣ сили между воюващитѣ съ цѣль за поддържане европейския миръ, но смѣта, че къмъ разрѣшение въпроса за посрѣдничеството може да се пристъпи само когато една отъ държавитѣ отъ воюващитѣ страни сама се обърне съ молба за това.

(Подп.) *Изволски.*

40.

Министрътъ на външнитѣ работи.

(Циркулярно до рускитѣ прѣдставители задъ граница).
Петербургъ, 20 октомври 1912 г.
(Телеграма).

Споредъ нашето мнѣние, намѣсването на силитѣ въ войната, за да бже успѣшно, трѣбва да бже безотлагателно.

Завоюваната отъ съюзницитѣ частъ отъ европейска Турция, споредъ нашия възгледъ, подлежи на правата на фактическото завладѣване. И само по пѣтя на полюбовната раздѣла между съюзницитѣ отнетата отъ Турция територия може да се обезпечи траенъ миръ на балканитѣ и да се опрости процедурата на посрѣдничеството.

Смѣтаме, обаче, за дългъ да кажемъ, че Атонъ, споредъ нашето мнѣние, трѣбва да запази днешното си фактическо независимо сѣществувание съ духовно подчинение подъ властта на вселенския патриархъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

41.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Парижъ.

(Съобщава се въ Лондонъ и Цариградъ).
Петербургъ, 22 октомври 1912 г.

Съгласно заявлението на турския посланикъ, неговото правителство се обръща съ настоятелна молба за посрѣдничество съ цѣль да се спратъ съюзницитѣ отъ завземането на Цариградъ.

Не влизайки въ разглеждане на явно неприемливитѣ условия, които се изтъкватъ отъ Турция, азъ казахъ на Турханъ паша, че не трѣбва въ настоящата минута серьезно да се говори за възможността отъ запазване неприкосновеността на териториалното „стату-кво“ и че азъ бихъ мислилъ, какво турцитѣ могатъ да разчитатъ на успѣхъ отъ своята молба за посрѣдничество само ако, безъ да опрѣдѣлятъ неговитѣ условия, се обърнатъ къмъ силитѣ, като прѣдварително се подчинятъ на рѣшението, което ще бже взето отъ тѣхъ.

(Подп.) *Сазоновъ*.

42.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Парижъ.

Петербургъ, 24 октомври 1912 г.

Отъ наша страна не се срѣща прѣпятствие за възможното присъединяване на Одринъ къмъ България.

(Подп.) *Сазоновъ*.

43.

Генералниятъ консулъ въ Скопие.

25 окт. 1912 г.

(Донесение).

Още прѣди почването на войната удаде ми се своеврѣменно да отдалеча повѣренитѣ ми руски, сръбски, български, черногорски и гръцки поданници, съ изключение на малцина останали тукъ, за безопасността на които взехъ мѣрки. Щастливъ съмъ да донеса, че въ Скопие животътъ на всички тѣзи бѣ запазенъ. Употрѣбихъ всички усилия за спасението на турскитѣ поданници: сърби, българи и гърци; при това, турскиятъ валия Галибъ паша всѣкога се е отнасялъ внимателно спрѣмо заявленията на консулствата, като имъ оказваше всичкото зависещо отъ него съдѣйствиe. За съжаление, слѣдъ обявяването на войната, неговата роль бѣ ограничена отъ дѣйствието на военнитѣ власти, които въоръжиха поголовно цѣлото мусюлманско население, и опасността за християнитѣ растеше всѣки день. Тѣхната участъ и консулствата въ Скопие всецѣло зависѣха отъ успѣха на сръбското оръжие и бързината на дѣйствиата на сръбскитѣ войски. Въ сжщото врѣме, турскитѣ вѣстници и телеграми съобщаваха само лъжливи свѣдѣния за успѣхитѣ на турцитѣ.

На 11 октомври, въ деня на побѣдата подъ Куманово,

въ града почнаха отъ сутринъта да се разпроетранаватъ слухове, че дѣлото на турскитѣ войски е изгубено. Въ консулството нахлуха мусюлмани и християни да търсятъ спасение. Устроихъ подъ моя охрана два дома: единъ за мусюлманскитѣ сѣмейства, другъ за християнскитѣ, защото консулството не можеше да побере тази тѣлпа отъ християни, албанци и турци.

Въ консулството почнаха да дохождатъ разни видни мусюлмани, заявявайки, че тѣ не искатъ, щото войската да защитава Скопие, защото тогава то ще бѣде разрушено отъ бомбардировка и жителитѣ ще бждатъ прѣбити. Прѣдложихъ имъ да прѣладатъ града безъ бой, като заявихъ, че гарантирамъ за безопасността на живота на женитѣ и дѣцата. Събра се съвѣтъ отъ 150 прѣдставители на мусюлманитѣ, които избраха комисия, като я опълномошиха да говори отъ името на града. Въ 9 часа вечеръта въ Императорското консулство се събраха: валията, консулското тѣло, градскитѣ кметъ Решидъ бей и опълномошенитѣ мусюлмани. Рѣшено бѣ, щото градътъ да помоли командувация войскитѣ Фетхи паша да изведе войската отъ града, за да го спаси отъ разрушение. Валията и мусюлманитѣ отидоха въ 12 часа прѣзъ ноцъта на телеграфа да молятъ Цариградъ да запрѣти на Фетхи паша да се сражава въ Скопие, което е прѣпълнено съ мусюлмански жени и дѣца, избѣгали отъ Прищина, Куманово и други мѣста. Портата не отговори.

На 12-и сутринъта ми съобщиха, че въ затвора има нѣколко стотинъ християни, на които отъ два дни не се дава да ядатъ. Когато отидохъ въ затвора, тамъ се почна бунтъ и се раздадоха изстрѣли. Отидохъ при жандармерийски началникъ и поискахъ да ме пуснатъ въ затвора. Той се съгласи. Моего влизане въ затвора успокои затворенитѣ, които се блѣскаха въ рѣшеткитѣ. Надзирателътъ на затвора ми каза, че два деня не може да получи хлѣбъ, защото намиращиятъ се въ града такъвъ билъ събранъ за войската. Заявихъ, че въ такъвъ случай арестантитѣ трѣбва да бждатъ освободени. Валията даде съгласието си по телефона. Азъ особено настояхъ за това, защото съ започването на войната се започнаха и масови арести на православногѣ население и митрополитътъ ме помоли за защита. Понеже площадътъ прѣдъ затвора и тѣсната улица къмъ Вардаръ бѣха задрѣстени съ пѣхота, кавалерия, артилерия и въоръжени башибузуци, избѣгали отъ Куманово, то надзирателътъ на затвора ми каза, че пустнатитѣ християни могатъ да бждатъ тамъ изклани. Ето защо, ние пуснахме отначало мосюлманитѣ, а сепнѣ християнитѣ, които жандари съ

оржия съпроводиха до руското консулство, дѣто ги пуснаха на свобода. Стотици изъ освободенитѣ отъ затвора християни се впуснаха да ми цѣлуватъ ржцѣтъ, благославяйки името на руския царь. Между затворницитѣ имаше свещенници и видни прѣдставители на българското и сръбското население. Тръгнахъ за дома си, но не можахъ да се промъкна прѣзъ войската и отидохъ пѣшъ. Слѣдъ малко дойде при мене валията и каза, че Фетхи паша избѣгалъ отъ града, че му откраднали собствения екипажъ, и помоли за съдѣйствие да отиде отъ Скопие въ Калканделенъ. Моятъ екипажъ се намираше въ двора. Азъ го прѣдложихъ на валията, който седна въ него съ секретаря си и полицейски. Едва той отмина нѣколко кѣщи, които отдѣляха консулството отъ моста, когато загърмѣха пушечнитѣ изстрѣли. Заповѣдахъ на гавазитѣ да напълнятъ пушкитѣ и излѣзохъ на улицата. Върна се моятъ екипажъ, облянъ съ кръвъ. Оказа се, че солдати-албанци стрѣляли на валията. Секретарятъ на валията билъ убитъ; моя кочияшъ ранили въ ржката, валията останалъ невръдимъ и слѣдъ нѣколко минути дойде въ консулството. Тѣзи изстрѣли прѣдизвикаха ужасна паника. Нѣкой извика: „Гяуръ гелиоръ“ (невѣрнигъ идатъ). Войската, ходеща по улицата, хукна да бѣга. Артилериститѣ хукнаха да кжсатъ ремѣцитѣ отъ оржията и раклитѣ и въ бѣсно бѣгство търсѣха спасение. 18 гаубици бидоха хвърлени на улицитѣ и слѣдъ нѣколко минути нито единъ турски солдинъ не се виждаше въ Скопие; неуспѣлитѣ да избѣгатъ се скриха въ домоветѣ. Единъ офицеръ избѣга въ консулството и отъ вълнение се лиши отъ чувства. И тия хора още въ прѣдвечерието се сражаваха съ голѣмо мжжество при Куманово. Но двудневниятъ несполучливъ бой подъ страшния огнь на французкитѣ оржия и картечници е можалъ да сломи тѣхнитѣ морални сили.

Остатъкътъ отъ деня валията прѣкара при мене. Вечерята никой не поиска да го заведе на гарата, боейки се да бжде убитъ. Мене се падна лично да го съпровожда пѣшъ до гарата, дѣто той се качи въ трена, пжтувайки за Солунъ. Сжщиятъ день прѣдложихъ на турскитѣ делегати да идатъ при сръбската армия. Тѣ се съгласиха. На 13 сутринята тѣ заявиха, че безъ мене не ще отидатъ, боейки се отъ сърбитѣ и отъ фанатичнитѣ турци въ града. Останалитѣ при менъ консули сжщо рѣшиха да дойдатъ съ мене, и ние тръгнахме наедно около 9 часа сутринята съ Решидъ бей, градскитъ кметъ. Най-напрѣдъ вървѣше конникътъ съ бѣлъ флагъ. Всички мои гавазии искаха да вървятъ съ мене, за да ме защищаватъ, защото били увѣрени, че фанатици ще стрѣлятъ върху насъ и не ще

дадатъ да се прѣдаде града. Азъ взехъ двама гавази, а двама оставихъ за охрана на консулството. Минахме Скопие благополучно и тръгнахме по кумановското шосе. Когато дойдохме до планинитѣ, на 10—12 верста разстояние, и се подигнахме на първата височина, видѣхме на върха на планината сърби. Слѣдъ нѣколко минути ние бѣхме окръжени отъ сръбска кавалерия. Видѣхме нѣколко офицери и между тѣхъ генералъ Хойковичъ, началникъ на дивизията. Той не искаше да вѣрва, че Скопие ще се прѣдаде безъ бой. Казахъ ни, че прѣстононаслѣдникътъ е тукъ и желае да ни види. Слѣдъ малко дойде прѣстононаслѣдникътъ Александъръ. Азъ казахъ, че Скопие ще се прѣдаде на Негово Кралско Височество и го помолихъ за покровителство на мусюлманскитѣ жени и дѣца. Прѣстононаслѣдникътъ любезно отговори, че той много се радва да се запознае съ руския консулъ, благодари за радостното извѣстие и обѣща да запази мусюлманското население. Азъ прѣдставихъ консулитѣ и турския градски кметъ. Негово Височество привѣтливо говори съ тѣхъ. На французкия консулъ той каза, че френскитѣ орджия, купени отъ Сърбия, се оказали погорѣ отъ всѣкакви похвали. Прѣстононаслѣдникътъ възсѣдна на конь, като прѣдложи намъ своя автомобилъ. Войската тръгна въ боевъ порядъкъ за Скопие, поздравлявайки прѣстононаслѣдника, окръженъ отъ шабѣ. Хиляденъ свѣтъ тичаше по полето насрѣща. Той викаше: „Да живѣе Сърбия“, „да живѣе балканскитѣ съюзъ“ и, при съглеждането на консулитѣ, „да живѣе Русия“. Възторгътъ на народа, освободенъ слѣдъ 500-годишно мусюлманско иго, нѣмаше граници. Мнозина прямо обезумѣха отъ радостъ. Като пристигнахъ въ Скопие, азъ бѣхъ приетъ отъ прѣстононаслѣдника, който ме натовари да телеграфирамъ на нашия посланикъ въ Бѣлградъ, че полкътъ на името на Господаря-Императора пръвъ е влѣзълъ въ Скопие.

(Подп.) *Калмиковъ.*

44.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Парижъ.

(Съобщава се въ Лондонъ, Виена, Берлинъ).

Петербургъ, 23 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Австрийскитѣ посланикъ ми заяви, че неговото правителство изключавъ мисълта за териториялни компенсации за себе си. На моя въпросъ — защо, въ таквъ случай, виенскитѣ кабинетъ не се е присъединилъ къмъ фрацузката формула

за незаинтересуваностъ, графъ Турнъ отговори, че въ нея не се означава, какво незаинтересуваността се отнася само до териториални придобивки.

Отъ своя страна, азъ посочихъ на графъ Турнъ на необходимостта да се държи сметка за жизнения за Сърбия интересъ отъ изходъ на Адриатическо море и че, въ интереситъ на доброто съседство съ нея, Австрия не би трѣбвало, струва ми се, да оказва съпротива на законното удовлетворение на нейнитѣ желанія.

(Подп.) *Сазоновъ.*

45.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Бѣлградъ.

(Съобщава се въ Парижъ и Лондонъ).

Петербургъ, 27 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Направлението, взето прѣзъ последнитѣ дни по въпроса за изхода на Сърбия на Адриатическо море, не може да не ни внушава сериозни опасения.

Ние сме готови сега, както и по-рано, да окажемъ на Сърбия най-дѣятелна дипломатическа поддръжка наедно съ Франция и Англия, но, споредъ свѣдѣнията, съ които разполагаме отъ сигуренъ източникъ, Германия и Италия сж готови наедно съ Австрия да се противопоставятъ на териториалното увеличение на Сърбия на брѣговетѣ на Адриатическо море,

Въ въпроса за изхода на Сърбия на Адриатическо море ние различаваме цѣли и срѣдства. Цѣльта е—възможно по-голѣмото обезпечение икономическата независимостъ на Сърбия, срѣдството—изходътъ на Адриатическо море по пѣтя, или на териториалното придобиване на брѣгъ, или пъкъ обезпечението на съобщения съ едно или друго пристанище по желѣзо-пѣтна линия.

Отстъпката на Сърбия по въпроса за добиването като собственостъ на адриатическо пристанище ще ни даде възможностъ да настояимъ за други изгоди за нея.

Ние мислимъ, че Сърбия, която ще излѣзе отъ кжсата война съ такива придобития, за каквито едва ли можеше да мечтае, трѣбва да разбере, че съ много голѣмитѣ си претенции тя само ще компрометира постигането и на тия резултати.

(Подп.) *Сазоновъ.*

46.

**Министрътъ на външнитѣ работи до послан-
ницитѣ въ Парижъ, Лондонъ, Берлинъ,
Виена и Римъ.**

Петербургъ, 27 октомври 1912 г.
(Телеграма).

Въ бесѣда съ одного отъ прѣдставителитѣ на държави-
тѣ отъ тройния съюзъ, по въпроса за изхода на Сърбия на
Адриатическо море, азъ посочихъ на моя събесѣдникъ възмож-
ността отъ компромисно рѣшение, което обезпечава интере-
ситѣ на Сърбия, и въ сѣщото врѣме прѣдпазихъ отъ въз-
можността за рѣшителна акция на тройния съюзъ съ каквото
и да е солидарно заявление за съвмѣстно рѣшение, което под-
лежи да се вземе, защото подобна акция би имала само единъ
результатъ — войната. (Подп.) *Сазоновъ.*

47.

Посланникътъ въ Лондонъ.

11 ноември 1912 г.
(Телеграма).

Споредъ моето мнѣние, най-много, което може да се
постигне въ полза на Сърбия по въпроса за изходъ на Адриа-
тическо море, е неутрализирането пристанище на територията
на автономна Албания. (Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

48.

Посланникътъ въ Парижъ.

12 ноември 1912 г.
(Телеграма).

Тукашниятъ кабинетъ е получилъ отъ австрийския пос-
ланикъ официално съобщение, че, ако балканскитѣ държави
сключатъ сега миръ съ Турция, Австро-Унгария не ще признае
за окончателенъ този миръ.

49.

**Министрътъ на външнитѣ работи по послан-
ника въ Парижъ.**

Петербургъ, 12 ноември 1912 г.
(Телеграма).

Споредъ нашето мнѣние, настѣпилъ е моментътъ за поди-
гане въпроса за конференция, мисълта за която ще внесе

известно успокоение въ общественото мнѣние на разнитѣ страни, което сега е възбудено отъ слуховѣтъ за грозещитѣ стѣлкновения между великитѣ сили. Ние мислимъ, че, безъ да прѣдрѣшаваме програмата на конференцията, би могли сега да пристѣпимъ къмъ прѣдварителна размѣна на мнѣния по този въпросъ. Прѣдъ видъ неудобствата, които прѣдставляватъ, може би, за това сношенията по телеграфа, желателно е да се възложи тази размѣна на мнѣния на посланниците на великитѣ сили при участието на министра на външнитѣ работи. Въ тия съвѣщания биха могли да се обсъждатъ въпроситѣ, които прѣдизвикватъ разногласия и изискватъ начини за тѣхното разрѣшение — като проекта за ликвидацията на цѣлата балканска криза.

(Подп.) *Сазоновъ.*

50.

Посланникътъ въ Цетина.

19 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Австрийскиятъ посланникъ, отъ името на своето правителство, прѣдупрѣди кралъ Никола, че Шкодра не може да остане за Черна гора, макаръ и да бжде взетъ, понеже се намира въ тази частъ на Албания, която е заселена изключително съ албанци-католици.

(Подп.) *А. Гирсъ.*

51.

Посланникътъ въ София.

21 ноември 1912 год.

(Телеграма).

Вчера вечерта въ Чаталджа е подписанъ протоколътъ за примирие на слѣднитѣ условия:

1. армитѣ на воюващитѣ страни оставатъ на завзетитѣ отъ тѣхъ позиции; 2. обсаденитѣ крѣпости не ще се снабдяватъ съ провиантъ; 3. снабдяването на българскитѣ войски съ провиантъ да става по Черно-море, а сжщо и прѣзъ Одринъ десетъ дни слѣдъ сключването на примирието; 4. прѣговоритѣ за миръ ще се почнатъ въ Лондонъ на 30 ноември.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

52.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Атина.

Петербургъ, 25 ноември 1912 г.
(Телеграма).

Ние не можемъ да допуснемъ прѣминаването въ ржцѣтъ на една държава на Атонъ, който има значение като единъ отъ главнитѣ центрове за цѣлия православенъ свѣтъ, и ето защо бихме смѣтали за най-добро рѣшение на въпроса неутрализацията на Атонъ съ запазване прѣдишното негово подчинение на духовното началство на вселенския патриархъ.
(Подп.) *Сазоновъ*.

53.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланниците въ Лондонъ и Парижъ.

Петербургъ, 26 ноември 1912 г.
(Телеграма).

Понеже съвѣщанието на посланниците ще има характеръ на прѣдварително съгласуване възгледитѣ на великитѣ сили върху резултатитѣ отъ ликвидацията на войната, мислимъ, че попускането прѣдставителя на Ромжния да участвува е възможно въ такива случаи, когато подлежащитѣ на обсъждане въпроси затрогватъ интереситѣ на Ромжния. Прѣдставителътъ на Ромжния може да бѣде каненъ въ такива случаи по общото рѣшение на посланниците за даване обяснения и изразяване свѣтли пожелания.

(Подп.) *Сазоновъ*.

54.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланниците въ Парижъ и Лондонъ.

Петербургъ, 26 ноември 1912 г.
(Телеграма).

Смѣтамъ за нужно сега да се пристъпи къмъ размѣна на мнѣния съ парижкия и лондонския кабинети за възможно по-пълното съгласуване възгледитѣ върху въпроситѣ, които ще се обсъждатъ въ прѣдполагаемитѣ съвѣщания на посланниците. Въ тѣхно число на първо мѣсто по важностъ се явява въпросътъ за Албания и сръбския изходъ на Адриатическо море.

Както Ви е извѣстно, основната наша задача е да се обезпечи политическа и икономическа емансипация на Сърбия.

Албания, споредъ нашия възгледъ, трѣбва да бжде образувана като автономна провинция подъ суверенитета на Султана, съ правото на Турция да държи въ нея ограничено число войска.

Общитѣ принципи, установяването на които ни интересува, се заключаватъ въ обезпечаването неутрализацията на Албания и нейнитѣ брѣгове, въ смисълъ на отричане правото на която и да е отъ силитѣ за установяване тамъ изключително прѣобладаване. На Сърбия трѣбва да бжде признато правото на свободно съобщение съ море прѣзъ албанска територия по желѣзно-пътнитѣ линии, които ще съединяватъ сръбското кралство съ албанскитѣ пристанища. Свобода на прѣминаване трѣбва да бжде призната и за военнитѣ материали на Сърбия. Свързването на сръбскитѣ желѣзници съ албанскитѣ пристанища, което може да се направи отъ международни синдикати, трѣбва да се ползва съ всички гаранции, необходими за обезпечаване безопасността на съобщенията прѣзъ Албания.

(Подп.) Сазоновъ.

55.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Бѣлградъ.

(Съобщава се въ Парижъ и Лондонъ).

Петербургъ, 27 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Съгласно съобщенията на сръбския посланикъ, неговото правителство има основания да се опасява, като че Австрия въ течение на седмици прави рѣшителна стѣпка, за да накара Сърбия да се отрѣче отъ адриатическо пристанище. Вземанитѣ отъ Австрия военни мѣрки се обясняватъ, споредъ мнѣнието на бѣлградския кабинетъ, именно съ тази цѣль, а сжщо и съ желанието да се създаде поводъ за намѣса, съ цѣль да се прѣмѣсти границата на териториалнитѣ придобития на Сърбия по възможностъ на изтокъ и да се включи въ Албания Призрѣнъ.

Съобщението на сръбския посланикъ, въ свръзка съ несъмнѣната сериозностъ на общото политическо положение, ни застави съвършено твърдо да установимъ направлението, о което императорското правителство неуклонно се е придържало и намѣржава да се придържа и занапрѣдъ.

Всички сили, въ това число и Австрия, рѣшиха да под-

хвърлят на съвмѣстно обсъждане въпроситѣ, свързани съ ликвидацията на войната. На Сърбия добръ сж извѣстни нашитѣ възгледи върху рѣшаването на интересуващитѣ я въпроси. Ние сме готови да отстояваме политическата и икономическата свобода на Сърбия, изходътъ ѝ на Адриатическото море прѣзъ албанска територия, поставяне реални гаранции за свободно прокарване на търговски и военни материали, а сжшо да отстояваме възможното приближаване на албанската граница къмъ западъ, но мислимъ, че да отстояваме придобиването отъ Сърбия като суверенно владѣние частъ отъ адриатическото крайбрѣжие не е възможно.

Ние отиваме на прѣдварителното съвѣщание на посланицитѣ, желайки, въ посоченитѣ прѣдѣли, да окажемъ най-дѣятелна поддръжка на Сърбия. Но за насъ е необходимо увѣрението, че Сърбия ще се подчини на рѣшението, което ще бжде взето съ съгласието на Русия, Франция и Англия.
(Подп.) Сазоновъ.

56.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Виена.

Петербургъ, 27 ноември 1912 г.
(Телеграма).

Споредъ както узнахъ отъ сръбския посланикъ, въ Бѣлградъ сжществува опасение, че въ края на седмицата Австрия ще прѣяви ултиматумъ на сръбското правителство по консулския инцидентъ и по въпроса за адриатическото пристанище.

На постѣлилия ме австрийски посланикъ казахъ, че, отдавайки потрѣбното на умѣреностъта, проявена досега отъ Австрия, ние се надѣваме, че тя не ще прѣдприеме еднолични акции въ настоящата минута, когато тя наедно съ всички държави се съгласи да подхвърли всички спорни въпроси на приятелско разглеждане отъ великитѣ сили.

(Подп.) Сазоновъ.

57.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Лондонъ.

Петербургъ, 29 ноември 1912 г.
(Писмо).

Съ настоящето писмо имамъ честь да запозная Ваше Сиятелство съ ржководнитѣ възгледи на Императорското ми-

нистерство, както върху общото разръшение на днешната криза, така и върху отдълнитъ въпроси, които подлежатъ на обсъждане въ прѣдстоящото прѣдварително съвѣщание на посланицитъ на великитъ сили.

Прѣслѣдвайки цѣлта да обезпечимъ съ дѣйствителни гаранции политическата и икономическа свобода на Сърбия и нейния излазъ на Адриатическо море прѣзъ албанска територия, безъ завладѣването като собственостъ на частъ отъ крайбрѣжната територия, ние, по силата на тия съображения, трѣбва да се стрѣмимъ къмъ установяването на такъвъ редъ на нѣщата въ Албания, който би изключвалъ възможността за прѣобладание на която и да е отъ силитъ въ тази областъ. Въ съгласие съ това, ние бихме смѣтнали запазването на суверенитета на Султана като най-естествено и съотвѣтствуващо на посочения по-горѣ интересъ.

Изказвайки се рѣшително противъ завладѣването отъ Сърбия на частъ отъ крайбрѣжната територия, виенскитъ кабинетъ не веднажъ е посочвалъ, че, при запазването на това условие, той е готовъ охотно да се съгласи на сръбското желание за изходъ на море, обезпеченъ съ всички нуждни гаранции. Слѣдователно, само австрийското правителство признава необходимостта отъ съобразяване съ особеното положение и интереситъ на Сърбия по този въпросъ. Ние мислимъ, че е напълно справедливо, като отстъпваме по въпроса за даването на Сърбия собствено пристанище на Адриатическо море, да уговоримъ правото ѝ на свободенъ и безмитенъ прѣвозъ на товаритъ, както търговски, така и военни. Друго поставяне на въпроса не би съотвѣтствувало на значението на тази отстъпка, на която ние се рѣшаваме да склонимъ бѣлградския кабинетъ. По такъвъ начинъ, свободниятъ прѣвозъ на сръбскитъ товари прѣзъ Албания и освобождаването имъ отъ митнически налози, както въ мирно, тъй и въ военно врѣме, се явяватъ, по наше мнѣние, необходими икономически компенсации за Сърбия.

По сѣщия начинъ трѣбва да разгледаме и въпроса за постройка на желѣзница отъ сръбска територия въ направление къмъ Адриатическо море. По нашето мнѣние, трѣбвало би да осигуримъ по този въпросъ както международния характеръ на тѣзи синдикати, които ще взематъ върху си прокарването на тѣзи пѣтища, така и гаранции за правилното функциониране на желѣзнопѣтното движение и експлоатация. Съ този въпросъ тѣсно е свързана отъ една страна постановката на опазването порядъка и безопасността на територията, прѣзъ която ще прѣминаватъ означенитъ линии, а отъ друга — организацията на пристанищното управление. И въ едната и въ

другата промишленостъ въвеждането на международенъ контролъ се явява необходимо. Не трѣбва да изпускаме изъ прѣдвидъ, че Албания, по своята слаба културностъ и поради разбойнишкия характеръ на значителна частъ отъ нейното население, особено въ планинитѣ, ще иска на първо мѣсто уреждането на възможно силна жандармерия, организирана съ участието на чуждестранни инструктори.

Отъ друга страна, едва ли може да се разчита на привличането чуждестранни капитали за постройка на желѣзници, подобрѣния на албанскитѣ пристанища и други вътрѣшни потребности на страната, ако тѣзи капитали не получатъ нужното осигуряване въ организацията и управлението на съответнитѣ промишлености. Нашата задача се състои въ това, щото указанитѣ по-горѣ задачи и свързанитѣ съ тѣхъ прерогативи да бждатъ въ еднаква степенъ раздѣлени между всички държави.

По въпроситѣ, които ни интересуватъ въ свръзка съ ликвидацията на войната, ние не можемъ да се не спремъ на това положение, което ще се закрѣпи въ Атонъ.

На нашия посланикъ въ Атина е поръчано да заяви на грѣцкото правителство, че ние не смѣтаме за възможно задържането въ рѣцѣтъ на една държава на такъвъ центъръ на цѣлото православие, като Атонъ, гдѣто, освѣнъ това, повече отъ половината население се състои отъ руски монаси.

За правилно рѣшение на въпроса ние бихме смѣтали запазването на днешното обособено положение на Св. Гора, съ съблюденіе неприкосновеността на древния строй на нейното самоуправление и подчинението ѝ подъ духовното началство на вселенския патриархъ. Отдѣляйки Атонъ отъ кръга на чисто политическитѣ интереси, ние мислимъ като най-естествено да се обяви неговата територия за неутрална подъ гаранцията на всички православни държави.

(Подп.) Сазоновъ.

58.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Цариградъ.

Петербургъ, 3 декември 1912 г.

(Телеграма).

Моля Ви да привлечете вниманието на Потрата върху неговорчивостта на нейнитѣ пълномощници въ Лондонъ. Портата би трѣбвало да си даде смѣтка, какви сериозни послѣдствия може да създаде за нея неговорчивостта и какъ трудно ще ни бжде, прѣдъ видъ несъмнѣното възбужденіе

на нашето обществено мнѣние въ този случай, да запазимъ това мирно положение, което държахме прѣзъ врѣме на войната.

Напротивъ, ако Портата покаже умѣние да държи смѣтка за фактитъ и да се подчини на необходимостта да удовлетвори балканскитъ държави, ние бихме поздравили установяването между насъ, Турция и Русия на добросѣдски отношения слѣдъ мира, обезпечаваци непоколебимата трайност на послѣдния.

(Подп.) *Сазоновъ.*

59.

Посланникътъ въ Лондонъ.

6 декември 1912 г.

(Телеграма).

Управляващиятъ сръбската легация увѣдоми сжръ Едуардъ Грея, че сръбскитъ делегати сж получили инструкции да не настояватъ на искането териториенъ изходъ на Адриатическо море прѣдъ видъ изискилата се невъзможност да се постигне това по дипломатически пѣтъ.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

60.

Посланникътъ въ Лондонъ.

7 декември 1912 г.

(Телеграма).

Посланицитъ на великитъ сили съобщиха въ печата, че тѣхнитъ правительства сж установили принципа за автономията на Албания, като едновременно приематъ прѣдложението за обезпечението на Сърбия търговски изходъ на Адриатическо море.

Заедно съ това, на сръбския управляващъ легацията въ Лондонъ било направено, за увѣдомяване на неговото правителство, долното съобщение:

Автономията на Албания ще се намира подъ изключителната гаранция и контролъ на шестъхъ велики сили, съ запазване суверенитета или сюзеренитета на Султана. На Сърбия ще бжде даденъ търговски излазъ по море чрѣзъ едно свободно и неутрално албанско пристанище, което ще бжде обслужвано отъ една международна желѣзнопѣтна линия подъ европейски контролъ и подъ охраната на една международна стража, съ обезпечение на свободенъ транзитъ и безмитенъ вносъ на всички стоки, въ това число и на военни припаси.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

61.

Посланникътъ въ Лондонъ.

7 декември 1912 г.

(Телеграма).

Съгласно австрийския проектъ, сѣверната и източната граници на Албания сж набѣлѣзани по слѣдния начинъ: на сѣверъ границата върви отъ устието на Бояна по линията на сегашната граница на Черна-гора, като малко не достига до Аржаница; оттукъ, обхождайки въ полукръгъ отъ югъ Гусине и Плава, тя се направлява къмъ Ипекъ, Дяково и Призрѣнъ, които влизатъ въ Албания. На югъ отъ Призрѣнъ границата слѣдва, по планинскитѣ хребети, по линия, минаваща между Охридското и Прѣспанското езера.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

62.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Лондонъ.

7 декември 1912 г.

(Телеграма).

Ние отдаваме първостепенно значение на това, щото границитѣ на Сърбия и Черна-Гора да бждатъ въ непосредствено съприкосновение.

(Подп.) *Сазоновъ.*

63.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Цариградъ.

Петербургъ, 8 декември 1912 год.

(Телеграма).

Моля Ви да заявите на турското правителство, че, ако то продължава да настоява за запазването на Одринъ, Шкодра и Янина и не сключи миръ на условие да се прокара пограничната линия южно отъ Одринъ, подновяването на военнитѣ дѣйствия става неизбежно и нашиятъ неутралитетъ може да не бжде обезпеченъ.

Помимо всичко, подновяването на военнитѣ дѣйствия ще прѣдизвика осложнения въ вътрѣшното положение на Мала-Азия и на пограничнитѣ съ насъ области, което може да ни принуди да вземемъ съотвѣтнитѣ мѣрки.

Прѣдполагаме, че послѣднитѣ прѣния въ Думата и фор-

милата за прѣминзване къмъ дѣла, възприета отъ държавния съвѣтъ, не трѣбва да оставятъ у турцитѣ съмнѣние въ единодушното настроение на руското общество.

Що се отнася до опрѣдѣляне границитѣ на Албания, положението въ нея на султанската власт и сждбата на островитѣ, то ние считаме, че рѣшаващиятъ гласъ принадлежи тукъ на великитѣ сили, които сж взели тѣзи въпроси въ свои рѣшѣ.

(Подп.) Сазоновъ.

64.

Посланникътъ въ Цариградъ.

17 декември 1912 год.

(Телеграма).

Министрътъ на външнитѣ работи ми съобщи, че на турскитѣ делегати въ Лондонъ е прѣдписано да заявятъ, че Турция прѣдава на разглеждане отъ великитѣ сили всички въпроси, касаещи се до мира съ съюзницитѣ, съ изключение на въпроса за Одринъ, понеже по този послѣдния никаква отстъпка отъ нейна страна е немислима.

Слѣдъ свиждането си съ министра, азъ бѣхъ при великия везиръ, който ми направи тържествено заявление. Възразихъ на двамата, че се надѣвамъ, какво това не е послѣдняя дума на Портата, понеже, въ случай на подновяване военнитѣ дѣйствиия, всичката отговорностъ за тежкитѣ послѣдствия отъ тѣхъ ще падне върху днешното правителство.

(Подп.) М. Гирсъ.

65.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Лондонъ.

(Съобщава се въ Цариградъ).

Петербургъ, 19 декември 1912 г.

(Телеграма).

Споредъ нашето мнѣние, твърдѣ желателно е да се постигне съгласието на всички участници въ съвѣщанието за колективно заявяване на турскитѣ делегати, отъ името на силитѣ, че пограничната линия съ България трѣбва да мине южно отъ Одринъ.

Въ случай, че Турция би прѣдала на разглеждане отъ великитѣ сили всички въпроси относително мира, съ изключение на въпроса за Одринъ, мислимъ, че силитѣ трѣбва да обусловятъ своето съгласие: 1. съ приемането отъ страна на

Турция посочената гранична линия и 2. съ обсъждането на въпроса за мира въ постановката, която се дава отъ солидарния блокъ на съюзниците, т. е., безъ да се влазя въ разглеждане въпроса за разграничението между съюзниците и българо-ромънските погранични прѣговори. Въ всѣки случай, молбата на Турция може да бѣде приета само слѣдъ като съюзниците изявятъ съгласие за това.

(Подп.) *Сазоновъ.*

66.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

22 декември 1912 г.

(Телеграма).

Въ Бѣлградъ сж получени свѣдѣния, че Австрия иска включването въ прѣдѣлитъ на Албания Шкодра, Призрѣнъ и Ипекъ. Тия свѣдѣния прѣдизвикватъ силно възбуждение рѣшително въ всички класи на населението. Въ правителствениятъ кръгове съществува голѣмо смущение. Министритъ казватъ, че слѣдъ направениятъ отъ Сърбия сериозни отстъпки на Адриатика подобно рѣшение на пограничния споръ би било, както тѣ се изразяватъ, катастрофално. Печатътъ иска отъ правителството съпротивление на това съ сила.

(Подп.) *Хартвигъ.*

67.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланниците въ Лондонъ, Цариградъ, Цетина, София, Атина и Бѣлградъ.

Петербургъ, 2 януари 1913 г.

(Телеграма).

Смѣтаме за желателно да се признаятъ основнитѣ начала за неутрализацията на Атонъ подъ гаранцията само на православнитѣ държави, или на великитѣ сили, но съ признаването само православнитѣ държави като „покровителки“.

(Подп.) *Сазоновъ.*

68.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Лондонъ.

Петербургъ, 2 януари 1913 г.

(Телеграма).

Можете да заявите на турския посланикъ, отъ името на Императорското правителство, че, независимо отъ заслужава-

щитѣ внимание съображения отъ исторически и религиозенъ характеръ относно Одринъ, ние все пакъ считаме за свой дългъ да посвѣтваме приятелски турското правителство да държи смѣтка за фактитѣ. Възобновяването на военнитѣ дѣйствия неизбежно ще поведе къмъ падането на Одринъ и къмъ повишеніе исканията на съюзницитѣ, съобразно съ новитѣ жертви отъ тѣхна страна. Сжщеврѣменно, ние считаме за дългъ да посочимъ на Турция възможнитѣ осложнения въ случай на нейно упорство и ясно да ѝ дадемъ да разбере, че тя нѣма на какво да се надѣва отъ възобновяването на военнитѣ дѣйствия, понеже, даже въ случай на частиченъ успѣхъ на турцитѣ, ние не ще бждемъ въ състояние да останемъ равнодушни къмъ поражението на българитѣ.

(Подп). *Сазоновъ*.

69.

Посланникътъ въ Цариградъ.

4 януари 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ прѣдставителитѣ на шестѣхъ велики сили прѣдадоха на Високата Порта колективна нота съ слѣдното съдържание:

Долуподписанитѣ, посланници на Австро-Унгария, Англия, Германия, Италия, Русия и Франция, получихме отъ своитѣ правителства прѣдписание да направимъ на Негово Прѣвзходителство Министра на външнитѣ работи на Негово Императорско Величество Султана слѣдното съобщение: като желаятъ да прѣдупрѣдятъ подновяването на военнитѣ дѣйствия, поменатитѣ по-горѣ държави смѣтатъ за дългъ да привлечатъ вниманието на турското правителство върху сериозната отговорностъ, на която би се подхвърлило, ако би да се яви като прѣпятствие за възстановяването на мира, като се отказва да слѣдва съвѣтитѣ на силитѣ. Ако, вслѣдствие продължението на войната, опасността заплашва даже столицата и може би военнитѣ дѣйствия се прѣнесатъ въ азиатскитѣ провинции на Империята, то турското правителство трѣбва да обвинява за това само своето упорство.

Въ такъвъ случай, Портата трѣбва да разчита на разположението на силитѣ, за да я спасятъ отъ опасноститѣ, за които тѣ по-рано сж я прѣдупрѣждавали. Въ всѣки случай, слѣдъ сключването на мира, турското правителство ще се нуждае отъ нравствената и материална поддръжка на великитѣ сили, за да излѣчи ранитѣ, нанесени ѝ отъ войната, да закрѣпи свое-

то положение въ Цариградъ и подигне производителността на своитѣ обширни владѣния въ Азия, на които отсега тя трѣбва главно да разчита. Но турското правителство може да разчита на благосклонната поддръжка на силитѣ за осъществяването на тѣзи задачи само въ такъвъ случай, ако то вземе подъ внимание тѣхнитѣ съвѣти, които изхождатъ отъ грижата за общитѣ интереси на Европа, както и интереситѣ на Турция. При тѣзи условия, великитѣ сили считатъ за дългъ отново съвѣстно да посвѣтватъ турското правителство да се съгласи за отстъпването Одринъ на съюзницитѣ и да прѣдостави на силитѣ опрѣдѣлянето участъта на островитѣ въ Егейско море.

Въ замѣна на тѣзи отстъпки, силитѣ ще се погрижатъ за защитата на мусюлманскитѣ интереси въ Одринъ, както и за запазването на джаминитѣ, духовнитѣ здания и владѣния въ града. Силитѣ ще взематъ също мѣрки за това, щото рѣшението, което тѣ ще взематъ по отношение на островитѣ отъ Архипелага, да изключва всѣко застрашаване безопасността на Турция.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

70.

Посланникътъ въ Цариградъ.

10 януари 1913 г.

(Телеграма).

Вчера събранието отъ висши турски сановници, свикано отъ великия везиръ, се изказало повидимому за мира. Но днесъ слѣдъ обѣдъ младотурцитѣ, на брой около двѣстѣ души, начело съ Енверъ бей и Талаатъ бей, сж се приближили до Портата за произвеждане демонстрация противъ рѣшението на рѣченото събрание и се втурнали въ зданието на Портата. По искането на манифестантитѣ, Кямилъ паша трѣбваше да си подаде оставката. Говори се за назначението на Махмудъ Шевкетъ паша за великъ везиръ.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

71.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Лондонъ.

Петербургъ, 11 януари 1913 г.

(Телеграма).

Ние бихме желали да установимъ тѣсна свръзка между въпроса за града Шкодра и опрѣдѣлянето на всички въобще граници на Албания.

Управляващиятъ австрийската легация ми каза, че неговото правителство би желало да се включи Дяково въ албанска територия. Ние трѣбва при все това да имаме прѣдъ видъ, че близо до Дяково се намира историческата сръбска светиня — Дечански манастиръ, който се управлява отъ руски монаси. Вие можете да се възползвате отъ тѣзи съображения въ качеството на аргументъ противъ австрийската претенция.

(Подп.) *Сазоновъ*.

72.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Лондонъ.

(Съобщава се въ Парижъ и Лондонъ).

Петербургъ, 12 януари 1913 г.

(Телеграма).

Интереси отъ общъ характеръ заставиха великитѣ сили да взематъ рѣшение за прѣдупрѣждане Портата, съ една колективна нота, по поводъ сериознитѣ послѣдствия отъ продължението на военнитѣ дѣйствия, въ случай ако подновяването на войната би било прѣдизвикано отъ упорството на Турция.

Силитѣ се отнесоха до кабинета на Кямилъ паша, като къмъ законенъ прѣдставитель на турското правителство, но сега на новия турски кабинети прѣдстои незабавно да даде очаквания отъ Европа отговоръ.

Промѣната на кабинета въ нашитѣ очи никакъ не измѣня гледището на силитѣ, ясно изразено въ колективната нота.

(Подп.) *Сазоновъ*.

73.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Берлинъ.

Петербургъ, 13 януари 1913 г.

(Телеграма).

Моля Ви да съобщите на германското правителство, че положението, създадено вслѣдствие прѣврата въ Цариградъ, ни внушава сериозни грижи.

Ние мислимъ, че, ако на новия турски кабинетъ бжде разяснено, че той не може да разчита на промѣна въ настроението и взглядовѣтъ на силитѣ, намѣрили изражение въ тѣхната колективна нота, то сегашнитѣ министри ще дойдатъ да това сжщото заключение за необходимостта Портата да отстъпи на съвѣтитѣ на Европа, което бѣше прието отъ тѣхнитѣ прѣдшественици.

Ние сме убѣдени, че берлинският кабинетъ сподѣля нашето гледище върху необходимостта за силитѣ да останатъ, както по-рано, обединени на почвата на колективната нота. Споредъ нашия възгледъ, подновяването на военнитѣ дѣйствия би било съпроводено съ възможността за осложнения, които ние искрено бихме желали да прѣдотвратимъ, но които биха могли да ни създадатъ най-сериозно положение, прѣдъ видъ ясно съзнаваната отъ насъ неизбѣжностъ отъ повръщане на нашето обществено мнѣние, ако резултатитѣ отъ войната отново се подхвърлятъ на съмнѣние. (Подп.) Сазоновъ.

74.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланниците въ София и Бѣлградъ.

Петербургъ, 15 януари 1913 г.

(Телеграма).

Моля Ви настойчиво да посвѣтвате правителството, при което сте акредитирани, да не прѣкъсва прѣговоритѣ до получаване отговоръ отъ Портата.

(Подп.) Сазоновъ.

75.

Посланникътъ въ Цариградъ.

16 януари 1913 г.

(Телеграма).

Вчера Портата прѣдаде на посланниците своя отговоръ на колективната нота на силитѣ. Съдържанието на отвѣтната нота на Турция накратко е слѣдното:

Турция желае мира и вече е доказала това съ своитѣ грамадни отстъпки. Но Одринъ, — прѣдимно мусюлмански градъ и втора столица на империята, тя не може да отстъпи; даже слухътъ за неговото отстъпване прѣдизвиква силно възбуждение въ общественото мнѣние. Все пакъ турското правителство е готово да прѣдостави на силитѣ рѣшението относно частъ отъ Одринъ, която е разположена на дѣсния брѣгъ на рѣката Марица, но тя оставя за себе си частъта отъ града на лѣвия брѣгъ, дѣто се намиратъ джаминитѣ, гробниците и другитѣ исторически и религиозни паметници на Турция. Това е необходимо, за да се прѣдпази страната отъ опасни по послѣдствие сътрѣсения. Що се отнася до островитѣ, то тѣзи отъ тѣхъ, съседни съ проливитѣ, сж необходими за защита на столицата, а другитѣ прѣдставляватъ нераздѣлна частъ отъ азиатскитѣ владѣния и сж необходими за безопасността на Мала-Азия.

Споредъ това, Портата би могла да прѣдостави на шестъхъ велики сили рѣшението за завзетитѣ отъ съюзницитѣ острови, но при условие да бждатъ взети подъ внимание горѣ-приведенитѣ съображения и грижата за безопасността на Дарданелитѣ.

Въ сѣщото врѣме, Портата взема за свѣдѣние доброжелателнитѣ обѣщания на силитѣ относно нравствената и материалната поддрѣжка на Турция, съ цѣль да се излѣчатъ ранитѣ отъ войната и да се повдигне производителността на турскитѣ ресурси. Прѣдъ видъ на всичко това, необходимо е, щото силитѣ да признаятъ на Турция правото да установи автономъ митнишки тарифъ, да сключи договори върху началата на съврѣменното право, да прилага спрѣмо чуждитѣ поданици турскитѣ обикновени закони, а сѣщо така силитѣ още сега да се съгласятъ за 4-процентовото увеличение на митнишкитѣ налози. Портата смѣта за необходимо, сѣщо така, онищожението на чуждестраннитѣ пощи и мисли, че силитѣ биха могли още сега да направятъ заявление за намѣрението да се откажатъ отъ капитулациитѣ.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

76.

Посланникътъ въ Цариградъ.

17 януари 1913 г.

(Телеграма).

Турското правителство получи официално извѣстие отъ българитѣ, че примирието е прѣкратено.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

77.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Цариградъ.

Петербургъ, 18 януари 1913 г.

(Телеграма).

Очудени сме отъ поведението на българското правителство. Непрѣстанно обръщайки се къмъ насъ за съвѣти и подкрѣпа, то въ сѣщото врѣме показва невнимание къмъ нашитѣ настойчиви прѣдупрѣждения да не взема върху себе си инициативата за разрива съ Турция.

Софийскитѣ кабинетъ трѣбва да си даде смѣтка, че ние съвсѣмъ не сме разположени да приемемъ за изпълнение всички послѣдствия отъ неговитѣ рѣшения, и че това съдѣйствие и поддрѣжка, които прѣзъ всичкото врѣме сѣ оказани отъ

насъ на българитѣ, не трѣбва да ги въведатъ въ заблуждение, че ние винаги, въпрѣки всичко, ще ги спасяваме отъ бѣди, както и да се отнасятъ тѣ къмъ нашитѣ съвѣти.

Освѣтъ това, възобновяването, на военнитѣ дѣйствия, споредъ нашия възгледъ, заплашва българитѣ съ нови, може би, значителни жертви и сжшверѣменно не имъ обѣщава никакви нови изгоди. Благоволете да направите съобщение въ този смислъ.

(Подп.) Сазоновъ.

78.

Посланникътъ въ Лондонъ.]

25 януари 1913 г.

(Телеграма).

Прикомандированитѣ къмъ императорското посолство експертъ г. Петряевъ имъ обяснение съ австрийския експертъ г. Ипенъ по поводъ въпроситѣ за границитѣ на Албания. Австрийскитѣ съображения сж слѣднитѣ:

Албания въ малки размѣри и съ малко население не би била жизнена. Границата съ Черна-гора по р. Бояна се прѣдизвиква отъ необходимостта да се дадатъ на Албания земи, които могатъ да я изхранятъ. Дяково и Дебъръ съ околноститѣ трѣбва да бждатъ включени въ Албания като икономически и политически центрове на албанцитѣ, които сж разположени въ мѣстности съ прѣобладаващо албанско-мусюлманско население, и само отъ внимание къмъ рускитѣ интереси Дечане остава вънъ отъ прѣдѣлитѣ на Албания. На това г. Петряевъ е възразилъ: примѣрътъ на Черна-гора показва възможността за сществуване и развитие на държава съ население даже по-малко отъ 300,000 души, когато пъкъ прѣдполагамата отъ насъ Албания ще има такова отъ около 600,000 души. Черна-гора повече отъ Албания се нуждае отъ плодородни земи, които ще влѣзатъ въ Албания и които сж разположени близо до устието на Дринъ, и които, слѣдъ като бждатъ извършени съ тѣхъ нѣкои иригационни работи, могатъ, споредъ мнѣнето на най-новитѣ писатели за Албания, да изхранятъ едно население, два пѣти по-голъмо отъ албанското. Дебъръ и Дяково никога не сж били икономически и политически центрове на албанцитѣ. Цѣлата търговия се намира въ рѣцѣтъ на християнитѣ, а самото албанско население въ тия мѣста прѣдставлява въ значителна степенъ поалбанчени християни, които неотдавна сж прѣминали къмъ мусюлманизма и които сж запазили досега славянския езикъ и обичаи. Много християни иматъ и сега документи за земи, заграбени отъ тѣхъ отъ боюветѣ.

Дечани сж неотдѣлими отъ Дяково, съ който тѣ сж свързани съ крупни материални интереси прѣдъ видъ принадлежащитѣ въ тази мѣстность на монастыря земи, отнети насила отъ албанцитѣ. Дебъръ сжщо не може да бжде включенъ въ Албания, понеже тамъ има двама православни епископа, намиратъ се български и сръбски училища, а албански нѣма. Въ околноститѣ е разположенъ древенъ манастиръ и нѣколко църкви. Освѣнъ това, има наблизю християнски села, отъ които едно има 3,000 жители. Управлението на тия мѣстности, отдѣлени съ естествени граници, би създадо голѣми затруднения за бждещото албанско правителство, между това когато сега тамъ напълно нормално дѣйствува администрацията, въведена отъ сръбскитѣ войски.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

79.

Посланникътъ въ Парижъ.

28 януари 1913 г.

(Телеграма).

Тукъ сж получени свѣдѣния, че Австрия е съгласна да отстъпи на съюзницитѣ Ипекъ и Призрѣнъ, но иска включването въ Албания на Шкодра, Дяково и Дебъръ.

(Подп.) *Изволски.*

80.

Посланникътъ въ Берлинъ.

28 януари 1913 г.

(Телеграма).

Министрътъ на външнитѣ работи ми каза, че, съгласявайки се за прѣдаването на Призрѣнъ и Ипекъ на Сърбия съ прилежащата долина, която за Русия има голѣмо значение прѣдъ видъ на Дечанъ, Австрия прави огромна отстъпка и едва ли може да отиде по-нататкъ.

(Подп.) *Свербеевъ.*

81.

Посланникътъ въ София.

27 януари 1913 г.

(Извлѣчение отъ рапортъ).

Г-нъ Венизелозъ ми заяви, че той напълно съчувствува на прѣдложеното отъ насъ обособление на Св.-гора подъ общото покровителство на християнскитѣ държави.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

82.

**Министрътъ на външнитѣ работи до послан-
ницитѣ въ Лондонъ и Парижъ.**

Петербургъ, 29 януари 1913 г.

(Телеграма).

Моля ви да се обясните съ министра на външнитѣ работи, не намира ли за възможно, като се споразумѣе — този на Франция съ френския посланикъ въ Лондонъ, а английскиятъ министръ съ английския прѣдставителъ въ Парижъ, да се пристъпи къмъ размѣната на мнѣния между силитѣ за възможно намяса за прѣкръпяване военнитѣ дѣйствия, като се прѣдложи на турцитѣ границата Мидии — Еносъ, отбѣлз-
вайки, че въ настояще врѣме, слѣдъ подновяването, по ви-
ната на туритѣ, на военнитѣ дѣйствия, новитѣ жертви, при-
несени отъ съюзницитѣ, могатъ само да увеличатъ тѣхнитѣ
искания, вслѣдствие на което прѣдъ силитѣ могатъ да се по-
явятъ разни въпроси отъ нежелателенъ характеръ.

(Подп.) Сазоновъ.

83.

**Министрътъ на външнитѣ работи до послан-
ника въ Лондонъ.**

Петербургъ, 7 февруари 1913 г.

(Телеграма).

По въпроса за оставянето Дяково внѣ отъ албанската
територия, Вие можете да се позовете на това, че тамъ има
принадлежащъ на Дечанския манастиръ метохъ, който се на-
мира подъ управлението на руски монаси и въ който рускитѣ мо-
наси отъ Дечанския манастиръ спиратъ при отиване въ Дяково.

Слѣдъ това, всички имоти на Дечанския манастиръ сж
разположени между, Дяково и Дечане, и, накрай, икономически
Дяково спада къмъ източната отъ него областъ.

Що се отнася до Дебъръ, той е главенъ градъ за двѣтъ
православни епархии.

(Подп.) Сазоновъ.

84.

Посланикътъ въ Лондонъ.

7 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Съгласно послѣдното австрийско прѣдложение, Австрия
отстъпва Дебъръ, но настоява за включването въ Албания на
Дяково.

(Подп.) Графъ Бенкендорфъ.

85.

Посланникътъ въ Берлинъ.

8 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Министърътъ на външнитѣ работи ми каза, че той много се безпокои отъ възможността за прѣвземането на Шкодра, което би могло да доведе до крупни затруднения, понеже Австрия има тамъ сериозни интереси и въ никой случай не би могла да се съгласи за прѣдаването Шкодра на Черна-гора.

(Подп.) *Свербеевъ.*

86.

Министърътъ на външнитѣ работи до посланниците въ София, Бѣлградъ, Атина и Цетина.

Петербургъ, 18 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Портата съобщи на великитѣ сили, че приема тѣхното посрѣдничесво съ цѣлъ за сключване миръ.

Когато Вашитѣ колеги получатъ съответната инструкция, благоволете да се присъедините къмъ колективното прѣдставление прѣдъ правителството, при което сте акредитирани, за да му прѣдадете посоченото съобщение и да попитате — съгласно ли е то да приеме казаното посрѣдничество.

(Подп.) *Сазоновъ.*

87.

Министърътъ на външнитѣ работи до посланниците въ Парижъ и Лондонъ.

Петербургъ, 21 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Както се вижда отъ отговоритѣ на нашитѣ прѣдставители въ София, Бѣлградъ и Атина, съюзнитѣ правителства се отнесли твърдѣ съдржано спрѣмо колективното прѣдставление за посрѣдничество.

Г. Гешовъ е заявилъ на нашия посланникъ, по главния въпросъ за граничната линия, че Бѣлгария не ще се съгласи на линия по-малка отъ Еносъ — Еркене — Мидия.

Сръбското правителство, приемайки по принципъ посрѣдничеството, е изказало желание прѣдварително да се увѣдоми — приема ли Турция исканията на съюзниците за прѣдаването на Одринъ, Егейскитѣ острови, Янина и Шкодра и за плащането контрибуция.

Гръцкият министър на външните работи е изказал съмнѣние по възможността да приеме посрѣдничеството, въ неопредѣлена формулировка.

Отъ Цетина още не е пристигналъ отговоръ, но царъ Никола рѣшително заявява за нежеланието да се откаже отъ завладѣването на Шкодра. На нашия посланикъ въ Цетина е поръчано да заяви на черно-горското правителство, че въ такъвъ случай върху него пада всецѣло отговорността за рѣшенията, които се взематъ.

Мислимъ, че отговоритѣ на съюзницитѣ не сж прѣпятствие за фактическото осществяване на посрѣдничеството отъ силитѣ, но посочватъ само на необходимостта да имъ се прѣдставятъ конкретнитѣ турски прѣдложения. Слѣващата постапка отъ страна на силитѣ би могла да бжде съотвѣтното прѣдлагане на Турция и едноврѣменното запитване както турцитѣ, така и съюзницитѣ — не желаятъ ли да дадатъ съотвѣтни пълномощия на своитѣ прѣдставители въ Лондонъ, тъй като посрѣдничеството тамъ би могло да стане най-добръ. (Подп.) *Сазоновъ*.

88.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Цариградъ.

Петербургъ, 21 февруари 1913 г.
(Телеграма).

Моля Ви да прѣдадете на великия везиръ, че, споредъ нашитѣ свѣдѣния, България не ще се съгласи на една линия, по-малка отъ Еносъ — Еркене—Мидия, и че ускоряването на прѣговоритѣ зависи отъ съгласието за това на Портата.
(Подп.) *Сазоновъ*.

89.

Посланикътъ въ Берлинъ.

2 мартъ 1913 г.
(Телеграма).

Съгласно съобщението на сръбския управляващъ легацията, берлинскиятъ кабинетъ намѣрва неотложно да изложи прѣдъ сръбското и черногорското правителства: 1. безцѣнността на по-нататъшното проливане на кръвъ подъ Шкодра, прѣдъ, видъ че този въпросъ се обсъжда отъ силитѣ, и участъта на Шкодра ще остане въ тѣхни ржцѣ, даже въ случай прѣземаването на крѣпостта; 2. недопустимостта на по-нататъшни съсрѣдоточавания на войски и военни припаси въ Дурацо и 3. необходимостта на незабавното очистване на Албания отъ войски.
(Подп.) *Свербеевъ*.

90.

Съвѣтникътъ при посолството въ Лондонъ.

6 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Споредъ мнѣнието на посланниците, на силитѣ прѣдстои да направятъ колективно заявление въ Цетина и Бѣлградъ въ смисълъ, че, понеже силитѣ сж взели въ свои ржцѣ разграничението на Албания, то до свършването на този въпросъ никакви дѣйствия на Сърбия и Черна-гора не могатъ да създадатъ нови права, и че, поради това, ако Шкодра би падналъ, неговата съдба пакъ би зависѣла отъ рѣшението на силитѣ, а не отъ факта на прѣвземането отъ черногорцитѣ.

(Подп.) *Емтеръ.*

91.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Виена

Петербургъ, 8 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Придавайки сериозно значение на увѣренията на г. Пашичъ относно стрѣмлението на Сърбия къмъ миролюбиво разрѣшение на въпроса за Шкодра, ние смѣтаме всѣко давление въ Бѣлградъ отъ страна на Австрия за неоправдано въ настояще време отъ обстоятелствата.

(Подп.) *Сазоновъ.*

92.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Лондонъ.

Петербургъ, 9 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

По поржчка на своето правителство, тукашниятъ австрийски посланикъ ми заяви, че Австрия се съгласява да изключи Дяково отъ прѣдѣлитѣ на Албания, но въ сжщото време графъ Берхтолдъ ни моли да вземемъ, съвмѣстно съ другитѣ сили, участие въ направяне прѣдставление прѣдъ черногорското правителство за безполезността отъ по-нататъшната обсада на Шкодра и да се присѣдинимъ къмъ рѣшението да се остави Шкодра на Албания.

Напълно отцѣнявайки сериозността на направената отъ австрийското правителство постѣпка, ние, отъ своя страна, сме готови да съдѣйствуваме за окончателното установяване сѣверната и сѣверо-източнитѣ граници на Албания, което отго-

варя на единодушното желание на Русия и на другитѣ велики сили да поискатъ по-скорошното полюбовно рѣшение, което отстранява опаснитѣ осложнения.

Въ съотвѣтствие съ това, щомъ Вашиятъ австрийски легатъ заяви за изключването на Дюково отъ прѣдѣлитѣ на Албания, поръчвамъ Ви да заявите, че ние сме съгласни за включването на Шкодра въ Албания и на съвмѣстни съ велики сили заявления въ тази смисълъ въ Цетина и Бѣлградъ. Ние само по себе се разбира, ние изключваме всѣкакви принудителни мѣрки.

(Подп.) Сазоновъ

93.

Посланникътъ въ Софія.

13 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Споредъ както съобщи г. Гешовъ, Одринъ е прѣзетъ отъ българитѣ.

(Подп.) Неклюдовъ.

94.

Управляващиятъ вицеконсулството въ Одринъ.

4 априлъ 1913 г.

(Донесение).

Имамъ честь да донеса, че, слѣдъ 149-дневна обсада, градътъ Одринъ е прѣзетъ отъ българскитѣ войски съ щурмъ на 13 мартъ въ 8 часа сутринята. За обстоятелствата на обсадата имамъ честь да съобща слѣдното:

На 5 октомври, когато, официално стана извѣстно, че Турция е обявила война на България, турскитѣ власти поискаха немедленото излазяне изъ Одринъ на българския и гръцкия консули.

На слѣдния день, 6 октомври, азъ, съгласно заповѣдта на Ваше Високопрѣвзходителство, приехъ архивитѣ на българското и гръцкото консулства, а тъй щито заявихъ на валията за възлагането на менъ покровителството на подданицитѣ на четиритѣхъ балкански държави. Българскитѣ и гръцкитѣ консули пристигнаха сщия день въ Цариградъ, съпроводени само отъ менъ и персонала на императорското вице-консулство.

Послѣдниятъ потъздъ за Цариградъ бѣше изпратенъ на 10-и, а на 17-и октомври се прѣкраи телеграфното сношение съ цѣлъ свѣтъ и отъ това врѣме трѣбва да се счита Одринъ обсаденъ.

Въ четвъртъкъ, 8 — 21 ноември, на втория денъ на Курбанъ-байрама, въ мусюлманския кварталъ (сѣверо-източниятъ) „Каикъ“, дѣто се намира императорското вице-консулство, падна първия български снарядъ. Въ течение на единъ часъ бомбардировка въ поменатата частъ на града паднаха около 20 снаряда отъ 15-сантиметровъ калибръ; 7 снаряда се разпръснаха не по-далечъ отъ 20-50 метра отъ зданието на вице-консулството, като поврѣдиха нѣколко кѣщи, а съ единъ отъ разпръснатитѣ близо до вице-консулството снаряди бѣха убити една жена и двѣ дѣца. Тѣ бѣха първитѣ жертви на бомбардировката, която се продължи този денъ до 7 часа вечерята.

Населението, тероризирано отъ бомбардировката, не се осмѣляваше да излѣзе на улицата, като прѣдпочиташе да стои въ кѣщитѣ, които не прѣдставляваха абсолютно никаква заплата; българскитѣ снаряди ги пронизваха и разрушаваха до основитѣ.

На 10 ноември снарядитѣ взеха да падатъ по-близо до вице-консулството. Единъ снарядъ разруши съсѣдната кѣща. Прѣдъ видъ интензивността на стрѣлбата въ това направление (българитѣ, очевидно, имаха за цѣль Султанъ Селимъ джамия, чиито минарета отлично се виждаха отъ мѣстоположението на бомбардируващитѣ орджия), азъ счетохъ за невъзможно да оставамъ по-дълго въ дървеното здание и на 11 ноември, въ врѣме бомбардировката, се прѣнесохъ съ персонала на вице консулството и архивитѣ въ каменното здание на бившето гръцко консулство, което, разположено въ християнския кварталъ „Кале“, най-отдалеченъ отъ мѣстото, гдѣто падаха снарядитѣ, прѣдставляваше повече гаранции за безопасностъ.

Консулитѣ, а сѣщо и по-голѣмата частъ отъ чуждестраннитѣ колонии, намериха убѣжище въ зравото каменно здание на женския католически манастиръ „Institution Marie Lurdes“.

На 16 ноември сутринята българскитѣ снаряди започнаха да падатъ, впрочемъ въ малко количество, и въ християнския кварталъ „Кале“, гдѣто се намираше новото помѣщение на Императорското вице-консулство. Въ 12 ч. и 43 м. прѣзъ деня единъ 15 сантиметровъ български снарядъ, като удари въ стѣната на вице-консулството, наполовина разруши горния етажъ, гдѣто се намираха моитѣ стаи за живѣние, а тѣй сѣщо и стайтѣ на принеслитѣ се при менъ въ врѣме на бомбардировката секретаръ г. Петусъ и драгоманъ г. Бенлиянъ, и гдѣто случайно въ нея минута нѣмаше никого.

Зданието бѣше дотолкова поврѣдено, че да се стои въ него повече бѣше немислимо. Съ помощта на дошлия слѣдъ

варя на единодушното желание на Русия и на другитѣ велики сили да поискатъ по-скорошното полюбовно рѣшение, което отстранява опаснитѣ осложнения.

Въ съотвѣствие съ това, щомъ Вашиятъ австрийски колега заяви за изключването на Дюково отъ прѣдѣлитѣ на Албания, поръчвамъ Ви да заявите, че ние сме съгласни за включването на Шкодра въ Албания и на съвмѣстни съ великитѣ сили заявления въ тази смисълъ въ Цетина и Бѣлградъ. Но, само по себе се разбира, ние изключваме всѣкакви принудителни мѣрки.

(Подп.) *Сазоновъ*

93.

Посланникътъ въ София.

13 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Споредъ както съобщи г. Гешовъ, Одринъ е прѣвзетъ отъ българитѣ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

94.

Управляващиятъ вицеконсулството въ Одринъ.

4 априлъ 1913 г.

(Донесение).

Имамъ честь да донеса, че, слѣдъ 149-дневна обсада, градътъ Одринъ е прѣвзетъ отъ българскитѣ войски съ шумъ на 13 мартъ въ 8 часа сутринта. За обстоятелствата на обсадата имамъ честь да съобща слѣдното:

На 5 октомври, когато, официално стана извѣстно, че Турция е обявила война на България, турскитѣ власти поискаха немедленото излазяне изъ Одринъ на българския и гръцкия консули.

На слѣдния день, 6 октомври, азъ, съгласно заповѣдта на Ваше Високопрѣвзходителство, приехъ архивитѣ на българското и гръцкото консулства, а тъй сжщо заявихъ на валията за възлагането на менъ покровителството на подданицитѣ на четиритѣхъ балкански държави. Българскиятъ и гръцкиятъ консули пристигнаха сжщия день въ Цариградъ, съпроводени само отъ менъ и персонала на императорското вице-консулство.

Послѣдниятъ поѣздъ за Цариградъ бѣше изпратенъ на 10-и, а на 17-и октомври се прѣкраи телеграфното сношение съ цѣлъ свѣтъ и отъ това врѣме трѣбва да се счита Одринъ обсаденъ.

Въ четвъртъкъ, 8 — 21 ноември, на втория день на Курбанъ-байрама, въ мусюлманския кварталъ (сѣверо-източниятъ) „Каикъ“, дѣто се намира императорското вице-консулство, падна първия български снарядъ. Въ течение на единъ часъ бомбардировка въ поменатата частъ на града паднаха около 20 снаряда отъ 15-сантиметровъ калибръ; 7 снаряда се разпръснаха не по-далечъ отъ 20-50 метра отъ зданието на вице-консулството, като поврѣдиха нѣколко кѣщи, а съ единъ отъ разпръснатитѣ близо до вице-консулството снаряди бѣха убити една жена и двѣ дѣца. Тѣ бѣха първитѣ жертви на бомбардировката, която се продължи този день до 7 часа вечерята.

Населението, тероризирано отъ бомбардировката, не се осмѣляваше да излѣзе на улицата, като прѣдпочиташе да стои въ кѣщитѣ, които не прѣдставляваха абсолютно никаква заплата; българскитѣ снаряди ги пронизваха и разрушаваха до основитѣ.

На 10 ноември снарядитѣ взеха да падатъ по-близо до вице-консулството. Единъ снарядъ разруши съсѣдната кѣща. Прѣдъ видъ интензивността на стрѣлбата въ това направление (българитѣ, очевидно, имаха за цѣль Султанъ Селимъ джамия, чиито минарета отлично се виждаха отъ мѣстоположението на бомбардируващитѣ орджия), азъ счетохъ за невъзможно да оставамъ по-дълго въ дървеното здание и на 11 ноември, въ врѣме бомбардировката, се прѣнесохъ съ персонала на вице консулството и архивитѣ въ каменното здание на бившето гръцко консулство, което, разположено въ християнския кварталъ „Кале“, най-отдалеченъ отъ мѣстото, гдѣто падаха снарядитѣ, прѣдставляваше повече гаранции за безопасность.

Консулитѣ, а сѣщо и по-голѣмата частъ отъ чуждестраннитѣ колонии, намѣриха убѣжище въ зравото каменно здание на женския католически манастиръ „Institution Marie Lurdes“.

На 16 ноември сутринята българскитѣ снаряди започнаха да падатъ, впрочемъ въ малко количество, и въ християнския кварталъ „Кале“, гдѣто се намираше новото помѣщение на Императорското вице-консулство. Въ 12 ч. и 43 м. прѣзъ деня единъ 15 сантиметровъ български снарядъ, като удари въ стѣната на вице-консулството, наполовина разруши горния етажъ, гдѣто се намираха моитѣ стаи за живѣние, а тѣй сѣщо и стайтѣ на принеслитѣ се при менъ въ врѣме на бомбардировката секретаръ г. Петусъ и драгоманъ г. Бенлиянъ, и гдѣто случайно въ нея минута нѣмаше никого.

Зданието бѣше дотолкова поврѣдено, че да се стои въ него повече бѣше немислимо. Съ помощта на дошлия слѣдъ

нѣколко минути каймакаминѣ, придруженѣ отъ полицейски чиновници и пожарникари, азъ събрахъ оцѣлѣлитѣ вещи, сжѣщо шрифа и архивата, и веднага се прибрахъ съ персонала на вице-консулството въ помѣщението на католическия монастиръ „Pères R  surrectionnistes“, гдѣто, най-послѣ, намѣрихме безопасно убѣжище въ бетоненитѣ изби и прѣкарахме послѣднитѣ дни на бомбардировката чакъ до 21 ноември.

Първата бомбардировка на Одринъ се продължава 13 дни, отъ 8 до 21 ноември включително. Прѣзъ това врѣме въ града бѣха хвърлени отъ българитѣ, споредъ турската статистика, 1070 снаряда, разрушени 333 кѣщи, убити 16 души и ранени 53, отъ които послѣ умрѣха 6.

Трѣбва да се отдаде справедливостъ, че бомбардировката се водеше съ стари снаряди, напълнени съ барутъ, които не произвеждаха голѣми разрушения. Бомбардировката ставаше повече нощѣ, а денѣ отихваше 4—5 часа.

Безъ да се гледа на разпространения прѣзъ деня на 20 ноември слухъ за примирие, въ 8 ч. 30 м. вечерята се наче на сражение по цѣлия фронтъ около Одринъ, сражение, което прѣвъзхождаше по своята интензивностъ и по количество то на атакуванитѣ укрѣпления всички прѣдидущи.

На слѣдния день консулитѣ бѣха извѣстили съ тактиръ отъ валията за сключването на примирие съ България, Сърбия и Черна-гора и всички можаха да се върнатъ отъ своитѣ убѣжища въ кѣщи.

Отъ врѣмето на обявяването на обсадното положение (25 септември), тукашнитѣ власти захванаха да проявяватъ нетърпимо отношение къмъ християнитѣ. Въ началото на октомври се наченаха масови арести на българитѣ турски поданици: учители, съдържатели на магазини и работническитѣ маси, дошли тукъ отъ околнитѣ села за работа. На послѣднитѣ вземаха колята, конетѣ, воловетѣ и ги хвърляха безъ всѣки поводъ въ тъмница. По-голѣмата частъ отъ арестуванитѣ изпращаха въ Цариградъ, тѣй като тукашнитѣ затвори бѣха прѣпълнени.

Злобата на мусюлманитѣ противъ арестантитѣ-християни бѣше толкова силна, че властитѣ не съумѣха да прѣдотвратятъ саморазправата на часовитѣ при затвора Султанъ Селимъ надъ арестуванитѣ българи. Около 30 души отъ послѣднитѣ бѣха изведени прѣзъ нощта на 11 октомври изъ килингъ и застрѣляни отъ часовитѣ тукъ, на улицата, на 50 метра разстояние отъ зданието на Императорското вице-консулство.

Повече отъ $\frac{3}{4}$ отъ мѣжкото българско население бѣше арестувано. Тѣй като болшинството бѣше работници и селя-

ни, то сѣмействата имъ оставаха безъ всѣка поддрѣжка, като търпѣха нужда и гладъ, и бѣха принудени да се обърнатъ за помощъ къмъ властитѣ, които заивиха по-рано, че правителството взема върху си грижата за прѣхраната на сѣмействата на арестуванитѣ. Властитѣ отговориха на това съ арестуването на тѣзи, които се обръщаха къмъ тѣхъ за помощъ. Тѣзи, които се обръщаха съ сѣщата молба въ Императорското вице-консулство, се подхвърляха на сѣщата участъ.

Стрѣмителниятъ побѣдоносенъ маршъ на българскитѣ войски породи нѣкакво смущение въ управляващитѣ крѣгове на Одринъ. Властитѣ, които не се съмнѣваха по-рано въ прѣнасянето театра на войната въ България, взеха да се готвятъ за прѣнасяне на обсадата. Послѣднитѣ дни прѣди прѣкратаването на съобщенията отвсѣкждѣ взеха да принасятъ припаси, хлѣбъ, овоция, като ги вземаха безплатно отъ християнитѣ на околнитѣ села, населението на които бѣше принудено да търси убѣжище въ града. Слѣдъ него въ града се проточиха и мусюлмани изъ селата, които се намираха въ района на военнитѣ дѣйствия. Къмъ 15 октомври такива пришелци (мохаджири) въ Одринъ се оказаха около 30,000 души. Като нѣмаха ни храна, ни пари, мохаджиритѣ се явиха тежкѣ баластъ за властитѣ, които по-рано бѣха заявили официално, че градътъ е снабденъ съ припаси за 4 мѣсеца и че всѣки жителъ е длѣженъ да се погрижи за набвяне провизии за 2 мѣсеца.

Властитѣ ее опитаха да отдалечатъ мохаджиритѣ съ сила, като ги отправиха подъ конвой на югъ, но прѣкрѣстването на сношенията при приближаването на българитѣ ги застави да отмѣнятъ това разпореждане.

Бѣдственото положение на мохаджиритѣ-християни се влошаваше всѣки день. Когато въ края на декември всичкитѣ имъ жизнени ресурси изсѣхнаха и повече отъ 10,000 християни останаха безъ покривъ, безъ храна, безъ пари, тѣ бѣха принудени да се обърнатъ за помощъ къмъ частни лица.

Слѣдъ отказа на моитѣ колеги да организиратъ помощъ за християнитѣ (мухаджиритѣ-мусюлмани се ползуваха съ изключителното внимание на турскитѣ власти), азъ взехъ върху си смѣлостта, заедно съ българския архимандритъ и грѣцкия митроплитъ, да дойда на помощъ на нуждаещето се и гладуващо християнско население, което още не е забравило помощта на Русия, оказана прѣди 35 години, въ врѣме на освободителната война. Благодарение изпратенитѣ отъ Ваше Високопрѣвъзходителство 500 турски лири, а сѣщо и на сумитѣ, раздавани отъ поменатитѣ владици, бѣдното българско и грѣцко население не търпѣше остра нужда.

Въ началото на февруари жизненитѣ припаси на Одринѣ взеха да се привършватъ. Солъ вече нѣмаше, а хлѣбъ военнитѣ власти поставяха само на 5% отъ населението (въ октомври се поставяха 400 чувала по 57 оки, а въ февруари 200 чувала по 42 оки), при което този хлѣбъ прѣдставляваше смѣсь отъ 30% метляно сѣме, 20% канарчено сѣме, 20% трици и други примѣси и само 30% сѣщинско брашно. Гладътъ и придружаващитѣ го болести встѣпиха въ своитѣ права и всѣкидневно отнасяха своитѣ жертви.

Къмъ началото на януари бѣ намаленъ сѣщо и войнишкиятъ пай. Войниците взеха да получаватъ само $\frac{1}{2}$ килограмъ хлѣбъ (безъ солъ), 50 грама солено сирене и три пжти въ недѣлята супа съ месо. Гладнитѣ войници просѣха милостния на улицитѣ, втурваха се въ кѣщитѣ и се опитваха да разграбятъ хлѣбопекарницитѣ.

Властитѣ трѣбваше да употребятъ голѣми усилия за опазване спокойствието на населението и да не пускатъ войниците въ града. Послѣднитѣ отговориха на това съ масови дедертирания, особено християнитѣ, тъй като българитѣ приемаха само войницитѣ-християни и връщаха обратно мусюлманитѣ. Всѣкидневно въ града се арестуваха за просия десетки войници, но на слѣдния день тѣхъ ги пускаха на свобода, при което тази история се повтаряше отново.

Войниците изгубиха своя войнственъ видъ. Изнурени отъ дългото стоене на открито небе, постояннитѣ нощни атаки на неприятеля и, най-послѣ, отъ студа и глада, въ февруари мѣсецъ тѣ вече не прѣдставляваха отъ себе си сила, способна да отблъсне врага. Загубитѣ въ врѣме на сраженията и болеститѣ тъй сѣщо свършиха своето дѣло и къмъ края на обсадата много баталиони наброяваха въ своитѣ редове само 300 — 400 души, при което половината бѣше неспособна да пази строй, даже, въ врѣме на разхождането изъ града. Муштафизитѣ (опълчението) бѣха разпустнати, по нѣмане сръдства, още въ сръдата на декември, и повече отъ 5000 гладни изхвърлени на улицата войници постоянно служеха за опасностъ на живота и спокойствието на гражданитѣ.

При подновяването на военнитѣ дѣйствия, на 21 януари, бомбардировката на града прие по-заstraшителенъ характеръ. По-голѣмата частъ отъ чуждестраннитѣ колонни, а тъй сѣщо и французкиятъ консулъ и азъ съ персонала на консулствата, отново бѣхме принудени да се криемъ въ по-безопасно мѣсто — въ горѣ-поменатия католически манастиръ „Pères Ressauctionnistes“, гдѣто намѣриха убѣжище повече отъ 600 хрис-

тияни. Въ този манастир ние прѣкарахме 52 дена, до прѣземането на Одринъ отъ българитѣ.

Въ срѣдата на февруари гладътъ взѣ внушителни размѣри и обхвана достатъчно класи отъ населението. Консулското тѣло поиска отъ валията да му доставя всѣка седмица брашно за подданицитѣ и протежетата си. Слѣдъ извѣстно колебание, валията се съгласи на това, но мене ми отказа на това основание, че повече отъ 500 покровителствуванни отъ мене християни сж българи и гърци и че послѣднитѣ не се ползватъ съ правата на капитулациитѣ. На моитѣ настойчиви искания да ми доставятъ брашно на това основание, както и на другитѣ консули, и да не се смѣсватъ капитулациитѣ съ въпроса за руското покровителство и за хлѣба, валията най-послѣ бѣше принуденъ да се съгласи. Брашното, което получавахъ отъ тогазъ, раздавахъ на най-нуждаещитѣ се.

Въ това врѣме властитѣ взеха да правятъ реквизиция на съестнитѣ припаси у населението. Прѣдводителитѣ на реквизиционнитѣ отряди отнѣмаха отъ населението не само това малко количество брашно, което се намираше у него, но сжщо и пари, захаръ, сладко, вино и пр.

Бомбардировката на града отъ българитѣ се водеше доволно регулярно, съ изключение само на нѣколко дни. Всѣкидневно отъ българитѣ се хвърляха въ града, прѣдимно нощъ, 60 — 70 снаряда. Тероризованото население бѣше взело своитѣ мѣрки и се спасяваше въ зимници и каменни скривалища, като избираше тѣзи квартали, гдѣто бѣше най-малко количеството на попадащитѣ снаряди. Статистики за разрушенитѣ кжши и жертвитѣ на бомбардировката властитѣ вече не водѣха, но, както ми се удаде да узная изъ различни източници, за врѣмето отъ 21 януари до 13 мартъ, отъ снаряди сж били разрушени повече отъ 600 кжши, убити около 80 и ранени около 150 души. Най-пострадали квартали излизатъ: „Каика“ (сѣверо-изтокъ), „Илдъръмъ“ (западъ) и „Кумъ-Махале“ (юго-западъ); на 26 януари е разрушено старото здание на Императорското вице-консулство въ „Каика“.

Къмъ края на февруари въ войскитѣ настана гладъ. Войнишкиятъ порционъ бѣше намаленъ до 350 грама хлѣбъ (40% метляно сѣме), 30 грама сирене и 2 пжти въ седмичата супа.

На 12 мартъ се начена общия шурмъ на Одринъ и на 13 сжщи Одринъ падна.

(Подп.) *Клименко.*

95.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Цариградъ.

(Съобщава се въ Парижъ, Лондонъ, София).

14 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Благоволете да прѣдадете на великия везиръ за настоящето желание на българското правителство да има линията Еносъ-Мидия по право направление, а не по течението на Еркене.

Прѣдъ видъ падането на Одринъ, намираме, че е желателно, щото Турция, безъ да губи врѣме, да изрази на силитѣ своето съгласие за тази линия.

Всѣко протакане ще се отрази съ сериозна опасностъ за Цариградъ. (Подп.) *Сазоновъ*.

96.

Посланникътъ въ Цетина.

14 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Съгласно заявлението на черногорското правителство, то не намира за възможно да прѣкрати военнитѣ дѣйствия, додѣто Шкодра не се прѣдаде, или не бже взета.

(Подп.) *А. Гирсъ*.

97.

Министрътъ на външнитѣ работи посланниците въ Парижъ и Лондонъ.

с. Петербургъ, 17 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Прѣдъ видъ особеното положение на Черна-гора, въ свръзка съ рѣшението на силитѣ относно Шкодра, намираме желателно отъ наша страна да се иде срѣщу черногорскитѣ интереси въ финансовитѣ въпроси.

Благоволете да се обясните въ тази смисълъ съ правителството, при което сте акредитирани. (Подп.) *Сазоновъ*.

98.

Посланникътъ въ Лондонъ.

18 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Посланникитѣ прѣдполагатъ, че, тъй като всички сили сж се съгласили за морска демонстрация въ черно-горскитѣ

води, то прѣдстои колкото е възможно по-скоро да се погрімъ за изпращането на военни кораби въ Антивари.

Азъ, отъ своя страна, заявихъ, че, макаръ и въ интереса на мира Русия да се е съгласила на демонстрация отъ страна на силитъ, но сама, разбира се, не би могла да вземе участие въ нея.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

99.

Министрътъ на външнитъ работи до посланникитъ въ Парижъ и Лондонъ.

Петербургъ, 17 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Макаръ всички сили, повидимому, да сж взели прѣдложената отъ насъ нова права линия Еносъ—Мидия, ние бихме счели за желателно, щото силитъ да се съгласятъ тъй сжщо на принципа за военна контрибуция и да заявятъ за това на съюзникитъ въ най-обща форма, като укажатъ, че този въпросъ ще се подхвърли на обсъждането и рѣшението на парижката комисия.

(Подп.) *Сазоновъ.*

100.

Посланникътъ въ Цариградъ.

17 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Посланникитъ на великитъ сили съставиха за прѣдаване на Портата колективна нота, съдържаща прѣдложение за слѣнитъ прѣдлавателни условия на мира:

1) Границата на турската империя въ Европа ще мине по права линия отъ Еносъ до Мидия. Турция отстъпва на съюзникитъ цѣлата територия на западъ отъ тази линия, съ изключение на Албания; установяването на границитъ и управлението въ Албания ще принадлежи на силитъ. 2) Разрѣшението на въпроса на Егейскитъ острови се прѣдоставя на великитъ сили. 3) Турция е длъжна съвършено да се откаже отъ Критъ. 4) Силитъ не могатъ да се изкажатъ за искането на военно възнаграждение, но тѣ допускатъ съюзникитъ къмъ участие въ заседанията на международната комисия въ Парижъ, съ цѣлъ за справедливо разрѣшение на въпроса за тѣхното участие въ турския дългъ и въ финансовитъ задължения, които се падатъ на територитъ, които ще придобиятъ. Турция сжщо ще бжде поканена да вземе участие въ заседанията на тази комисия. 5) Отъ момента на приемането на тѣзи прѣдварителни условия на мира, военнитъ дѣйствия се прѣкрятъ.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

101.

Посланникътъ въ Цариградъ.

19 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Турскиятъ министръ на външнитѣ работи съобщава на посланницитѣ, че турското правителство приема прелиминарнитѣ условия за мира, предложени въ нотата на посланницитѣ, и прѣдоставя на великитѣ сили грижата за възстановяването на мира.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

102.

Посланникътъ въ Виена.

19 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Прѣдъ видъ приетото въ съвѣщанието на посланницитѣ въ Лондонъ рѣшение за демонстрация въ черногорскитѣ води, виенскиятъ кабинетъ се е распоредилъ за изпращането въ черногорскитѣ води военни кораби, на чиито командири е прѣписано да влѣзатъ въ сношение съ командиритѣ на военнитѣ кораби на другитѣ сили.

(Подп.) *Н. Гирсъ.*

103.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланницитѣ въ Лондонъ, Парижъ, Римъ и Берлинъ.

Петербургъ, 20 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Всички велики сили приеха заедно рѣшение да поддържатъ прѣдставянето въ Цетина на колективната морска демонстрация, което изключва възможността за еднолични военни постѣпки. Между това, до насъ пристигатъ свѣдѣния за отплаването на австрийската флота и нищо не е извѣстно за заминаването на корабитѣ на другитѣ сили.

Благоволете да обърнете внимание на министра на външнитѣ работи, че такова положение прѣдставлява опасностъ, и че е желателно немедленно съглашение между кабинетитѣ въ вече рѣшения по-рано смисълъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

104.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ниците въ Парижъ и Лондонъ.

(Съобщава се въ Виена).

Петербургъ, 25 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Ние обръщаме вниманието на министра на външнитѣ работи върху възбуждението на нашето обществено мнѣние, което би могло да дойде до крайна степенъ, ако морската демонстрация не се ограничи само съ блокада.

Ние разчитаме на приятелската, но сериозна поддръжка на парижкия и лондонския кабинети съ цѣль да се избѣгнатъ опасноститѣ, свързани съ прѣминаването къмъ насилствени мѣрки противъ Черна-гора.

(Подп.) Сазоновъ.

105.

Посланникътъ въ Софія.

22 мартъ 1913 г.

(Телеграма).

Всичкитѣ шестъ посланници съставиха еднакво заявление, което утрѣ ще прѣдадатъ на г-нъ Гешовъ. Съдържанието на заявлението е слѣдното: Съ цѣль за прѣкръпяване военнитѣ дѣйствия, великитѣ сили заявяватъ, че съюзнитѣ държави сж длъжни да приематъ правата линия Еносъ — Мидия, и че разрѣшението на всички въпроси отъ финансово естество ще бже прѣдоставено на специална комисия, която ще се събере въ Парижъ и въ която ще взематъ участие делегатитѣ на воюващитѣ страни.

(Подп.) Неклюдовъ.

106.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ниците въ Софія, Бѣлградъ, Атина и Цетина.

Петербургъ, 2 априлъ 1913 г.

(Телеграма).

Държавитѣ сж установили по слѣдния начинъ сѣверната и сѣверо-източната граници на Албания.

Границата на Албания се начева по брѣга на Адриатическо море при устието на Бояна и върви по талвега на тази рѣка до лежащото на дѣсния ѣ брѣгъ село Горица. Слѣдъ това, тя се изкачва до върховетѣ на планинитѣ, които отдѣлятъ

Бояна отъ Шкодренското езеро, като остава Тарабошъ въ Албания. Границата прѣсича езерото отъ с. Загашъ, което остава на Албания, до бухтитъ Личени-хоти, отгдѣто тя върви по права линия, която отдѣля племената гкуда и хоти, които се отстѣпватъ на Черна-гора, отъ племената кастрати и клименти, които ще влезатъ въ състава на Албания. Слѣдъ това, границата на Албания върви по линия, която отдѣля черногорското племе кучи отъ племето клименти до територията Гусине и Плава и остава тѣзи два града съ тѣхнитъ окрѣжи въ Черна-гора, като слѣдва по линията на главната планинска верига и по водораздѣла между Лима и Дринъ. Като напуска тази планинска верига, границата прѣминава на хребетитъ на хълмоветъ на югъ отъ града Дяково, който остава вънъ отъ Албания, и слѣдъ това слѣдва по този хребетъ до Бѣлия Дринъ. Границата върви по течението на тази рѣка къмъ западъ отъ Призрѣнъ, и по-нататѣкъ върви по линия, която отдѣля призрѣнския окрѣжъ отъ люмския, при което послѣдниятъ остава въ прѣдѣлитъ на Албания. Оттукъ границата върви по хребета на планината Хорабъ, като остава въ Албания окрѣга Долни Дебъръ и вънъ отъ Албания окрѣга Река. Като напуска този хребетъ малко на сѣверъ отъ града Дебъръ, който остава вънъ отъ Албания, границата дохожда до Черния Дринъ и върви нагорѣ по него до селото Луково, отгдѣто, като върви по главнитъ планински гребени, които отдѣлятъ басейна на Дринъ отъ басейна на рѣка Шкумба и остава Струга вънъ отъ Албания, тя дохожда до брѣга на Охридското езеро до селото Линъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

107.

Посланникътъ въ Лондонъ.

4 април 1913 г.

(Телеграма).

Като разгледаха прѣдложението за финансово помощъ на Черна-гора, посланникитъ считатъ за цѣлесъобразно, щото тѣхнитъ правителства да окажатъ на Черна-гора съдѣйствиe въ сключване заемъ приблизително единъ милионъ и двѣстѣ хиляди английски фунта съ цѣль да се затвърди нейното финансово положение и да се покриятъ прѣдизвиканитъ отъ войната разходи.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ниците въ Лондонъ, Парижъ, Виена и Римъ.

(Съобщава се въ Бѣлградъ и Цетина).

Петербургъ, 6 априлъ 1913 год.

(Телеграма).

Тукашниятъ австро-унгарски посланикъ ми съобщава, че положението на Шкодра трѣбва да се счита като че черногорцитѣ отъ день на день очакватъ прѣдаването на града и за тази цѣль иматъ намѣрение още сега да подхвърлятъ на усилена бомбардировка не само фортоветъ, но и самия градъ.

Прѣдъ видъ на това, графъ Берхтолдъ е поржчалъ на австрийския адмиралъ да прѣдложи на съвѣта на командуващитѣ въ международната ескадра да пристѣпятъ незабавно къмъ мѣрките за прилагане сила въ видъ на изкарване на брѣга десанти и даже прилагането на оръжие въ случай на нужда.

По мнѣнието на виенския кабинетъ, такива мѣрки биха съдѣйствували за възприемането отъ черногорското правителство рѣшението на силитѣ относително сѣдбата на Шкодра. Едно прѣдложение за финансова помощъ, на каквато виенскиятъ кабинетъ е съгласенъ, не би достигнало цѣльта. На австрийскитѣ прѣдставители при великитѣ сили е поржчано да молятъ за даването сѣщо такива инструкции на всичкитѣ адмирали.

Азъ не закѣснѣхъ да заявя на графъ Турнъ, че подобно прѣдложение прѣдставлява толкова опасности, че силитѣ сѣ длѣжни да обмислятъ отначало всички срдѣства за въздѣйствието на Черна-гора, безъ да се употреби сила. При това, азъ показахъ на очакваното отзоваване на сръбскитѣ войски изъ подъ Шкодра. За това първата крачка би било да се увѣрите до колко е пълно заграждането на Шкодра и нѣма ли нѣкак-ва възможность за мирното население да напусне града, или да получи продоволствие.

Въ случай на такъвъ обратъ въ дѣлата, би се явила надежда да се убѣдятъ черногорцитѣ да отстъпятъ на желанието на силитѣ.

(Подп.) Сазоновъ.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ника въ Бѣлградъ.

(Съобщава се въ Лондонъ и Виена).

Петербургъ, 10 априлъ 1913 год.

(Телеграма).

По въпроса за евакуацията на Албания, нашиятъ посланикъ въ Лондонъ е обърналъ вниманието на своитѣ колеги

върху опаснитѣ послѣдствия отъ бързото изкарване на войскитѣ изъ Албания до установяването на порядъка тамъ.

Тѣзи забѣлѣжки не сж срѣщнали възражения отъ страна на другитѣ посланници, които сж признали, че евакуацията трѣбва да бѣде постепенна, а не едноврѣменна.

(Подп.) *Сазоновъ*.

110.

Посланникътъ въ Лондонъ.

10 априль 1913 год.

(Телеграма).

Споредъ мнѣнието на посланницитѣ, на силитѣ прѣдлежи да заяватъ съвмѣстно на черногорското правителство, че прѣвземането на Шкодра никакъ не измѣня рѣшението на силитѣ относително сѣверното и сѣвероизточното разграничение на Албания, и че за това черногорцитѣ сж длѣжни, колкото е възможно по-скоро, да очистятъ града Шкодра и да го прѣдадатъ на силитѣ въ лицето на командира на международната ескадра.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ*.

111.

Посланникътъ въ Лондонъ.

12^а априль 1913 год.

(Телеграма).

Посланницитѣ считатъ за необходимо, шото силитѣ незабавно да направятъ колективно прѣдставление въ Цетина съгласно прѣдложението отъ 10 априль и да назначатъ на черногорското правителство кжсъ срокъ за отговоръ. Слѣдъ прѣдаването нотата, блокадата трѣбва да бѣде усилена, и Чернагора трѣбва да бѣде лишена отъ възможността да получава парични срѣдства.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ*.

112.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланницитѣ въ Парижъ и Лондонъ.

Петербургъ, 13 априль 1913 год.

(Телеграма).

Телеграмата на посланника въ Лондонъ отъ 12 априль е получена.

Опълномощавамъ нашия посланникъ въ Цетина да се присѣдини къмъ колективната постѣпка на силитѣ, съгласно телеграмата на посланника въ Лондонъ отъ 10 априль.

Но не сме съгласни съ предложението да се опрѣдѣли на черногорското правителство срокъ за отговора, защото въ случай на неполучването му ще трѣбва да се прибѣгне до принудителни мѣрки, тогазъ когато силитѣ сж далечъ отъ единомислие по този въпросъ.

Считамъ за дългъ да прѣдупрѣдимъ, че ако нѣкоя отъ силитѣ прибѣгне до насилствени мѣрки, то ние ще се откажемъ да раздѣлимъ нравствената отговорностъ за тѣзи дѣйствия.

Ние се надѣваме сжщо, въ случай че Черна-гора се подчини на волята на Европа, ней ще бжде признато правото за компенсация.

(Подп.) Сазоновъ.

113.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Лондонъ.

Петербургъ, 15 априлъ 1913 год.
(Телеграма).

Солидарността на силитѣ повече отъ всѣкога е необходима. Благоволете да повторите, че силитѣ оставатъ единомисли въ рѣшението да дадатъ Шкодра на Албания.

Това се явява сжщественъ пунктъ. Но силитѣ разполагатъ съ различни срѣдства за въздѣйствие, за да настоятъ на своето рѣшение, безъ да прибѣгватъ до насилствени мѣрки. Нека бждатъ тѣзи срѣдства по-бавни, но тѣ не по-малко вѣрно ще доведатъ до цѣльта, и ние не виждаме никаква нужда да се ускорява дѣлото, като рискуваме да подхвърлимъ на опасностъ общото положение.

(Подп.) Сазоновъ.

114.

Посланикътъ въ Цетина.

16 априлъ 1913 год.
(Телеграма).

Съгласно полученитѣ отъ менъ точни свѣдѣния, никакъвъ шумъ на Шкодра, непосредствено прѣдшествувалъ прѣдаването на този градъ, и никакви жертви нито отъ едната, нито отъ другата страна не е имало. Капитулацията на Шкодра е станала по силата на съглашението съ Есадъ-паша на слѣдното основание: Есадъ-паша излиза изъ Шкодра съ войската, съ знамената, съ оржието, съ изключение на обсадната артилерия, и обявява себе си за князъ на автономна Албания,

подъ суверенитета на султана и въ качеството на такъв прѣ-
доставя на Черна-гора Шкодра съ всичката територия до Дринъ.
Прѣзъ Алесио, Есадъ се отправилъ въ Елбасанъ и Тирана.
(Подп.) *А. Гирсѣ.*

115.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ниците въ Парижъ и Лондонъ.

Петербургъ, 20 априлъ 1913 г.

(Телеграма).

На въпроса на английския посланикъ за това, какви
мѣрки биха се прѣдставлявали намъ за най-опасни отъ точка
зрѣние запазването на мира, азъ отговорихъ, че, като нѣмамъ
възможность да прѣсидѣтна това впечатление, което би произ-
вело на нашето общество мнѣние вземането на каквито и да
било принудителни мѣрки, азъ мога, при все това, да укажа
на нѣкои обстоятелства, които могатъ да затруднятъ нашето
положение и да ни принудятъ къмъ намѣса: 1) акцията на
отдѣлна държава, която излиза изъ прѣдѣлитѣ на рѣшенията,
приети отъ силитѣ, и 2) всѣки опитъ да се установи въ една
отъ балканскитѣ държави правото на изключителна намѣса или
политическо прѣобладание. Такива акции ще срѣщнатъ отъ
наша страна рѣшително противодѣйствиe и могатъ да дове-
датъ до най-сериозни послѣдствия.

(Подп.) *Сазоновъ.*

116.

Посланикътъ въ Лондонъ.

22 априлъ 1913 г.

(Телеграма)

Сжръ Едуардъ Грей е получилъ съобщение отъ черно-
горското правителство, че то прѣдава участъта на Шкодра въ
рѣцѣтъ на силитѣ. Посланицитѣ съ удовлетворение приеха
това заявление за свѣдѣние и мислятъ, че черно-горското пра-
вителство е длъжно да прѣдаде града на командира на меж-
дународната ескадра. Блокадата трѣбва да бжде снета неза-
бавно слѣдъ прѣдаването Шкодра на силитѣ.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

117.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Цариградъ.

Петербургъ, 17 априль 1913 г.
(Телеграма).

Получихме свѣдѣния, че турското правителство ходатайствува за безпрѣпятствената евакуация отъ Албания не само на болнитѣ, но на всички турски войски въобще.

Гледището, което неизмѣнно защищавахме прѣдъ силитѣ, се заключава въ това, че Албания трѣбва да си остане отоманска провинция и че въ нея трѣбва да се запази суверенитета на Султана при спазването на извѣстни условия, свързани съ автономния строй, който се прѣдполага да се въведе въ тази провинция.

Благоволете да се освѣдомите отъ великия везиръ, доколко Портата сподѣля това гледище, понеже, като изтегля отъ Албания всичкитѣ си войски, тя рискува за загуби всѣка връзка въ тази провинция.

(Подп.) *Сазоновъ.*

118.

Посланникътъ въ Цариградъ.

19 априль 1913 г.
(Телеграма).

Утрѣ ще видя великия везиръ и ще се обясня съ него въ смисъла на Вашата телеграма отъ 17 априль, но опасявамъ се, че ще срѣщна отъ негова страна силно неразположение къмъ нашия възгледъ. Той, както тъй и министрътъ на външнитѣ дѣла, лично сж крайно възбудени противъ албанцитѣ и съвършено се отричатъ отъ тѣхъ, като желаятъ да скжсатъ всѣка връзка между Турция и Албания.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

119.

Посланникътъ въ Цариградъ.

20 априль 1913 г.
(Телеграма).

Силая се на моята телеграма отъ вчерашна дата.

Въ сегашно врѣме и великиятъ везиръ и министрътъ на външнитѣ работи силно сж възбудени противъ албанцитѣ и твърдятъ, че не желаятъ вече да иматъ нищо общо съ Албания. Азъ ги убѣждавахъ да се отнасятъ хладнокрѣвно

къмъ работата и да не губятъ изъ прѣдвидъ, че въ крайния резултатъ все,таки въ интереситѣ на Турция е да запази макаръ и слаба власть въ оная честъ отъ бившитѣ си владѣния, гдѣто една значителна частъ отъ населението сж мусюлмани.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

120.

Посланникътъ въ Цариградъ.

20 априль 1913 г.

(Телеграма).

Високата Порта е заявила, че приема прѣдложението незабавно да се прѣкратятъ военнитѣ дѣйствия и да мазначи пълномощницитѣ си за мирнитѣ прѣговори, при което избира Лондонъ като мѣсто за прѣговоритѣ.

(Подп.) *М. Гирсъ.*

121.

Посланникътъ въ София.

1 май 1913 г.

(Телеграма).

Съюзнитѣ държави заявяватъ, че сж готови да прѣкратятъ военнитѣ дѣйствия и избиратъ Лондонъ като мѣсто за прѣговоритѣ за миръ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

122.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланниците въ Парижъ и Лондонъ.

Петербургъ, 3 май 1913 г.

(Телеграма).

Мислимъ, че прѣдложението за прѣдоставяне на делегатитѣ на воюващитѣ страни право само на съвѣщателенъ гласъ въ парижката финансова комисия не отговаря на смисъла на условията за посрѣдничеството. Слѣдъ даденитѣ на съюзницитѣ увѣрения отъ великитѣ сили, опитътъ да се обвържатъ тѣ безусловно да се подчинятъ на рѣшенията на силитѣ, приети въпрѣки тѣхната воля, ще имъ направи тежко впечатление и заплашва съ това, че бждещитѣ работи на комисията ще се окажатъ безплодни, тъй като прокарването въ живота на нейнитѣ рѣшения ще стане крайно трудно.

(Подп.) *Сазоновъ.*

123

Посланникътъ въ Лондонъ.

23 май 1913 г.

(Телеграма).

Споредъ мнѣнието на посланниците въ очакване установяването на опредѣлено управление въ Албания, трѣбвало би да се състави международна контролна комисиия отъ делегатитъ на великитъ сили, като се присѣдини къмъ тѣхъ албанскія елементъ. Тази комисиия трѣбва на самото мѣсто да изучи условията на постепенното устройство на страната и да вземе мѣрки за поддържане реда тамъ. Въ числото на тѣзи мѣрки, прѣди всичко, трѣбва да бѣде грижата на комисията да се погрижи за създаването жандармерия подъ ръководството и началството на европейски офицери, които тя ще бѣде длъжна да вземе отъ една изъ неутралнитъ държави, съ изключение на шесттъхъ велики сили, балканскитъ държави и тѣзи държави, които иматъ прями интереси на Балканския полуостровъ.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

124.

Посланникътъ въ Лондонъ.

27 май 1913 г.

(Телеграма).

Прѣговоритъ за мира между балканскитъ и турски пълномощници сж прѣкжснати. Болшинството отъ пълномощниците напуснаха Лондонъ.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

125.

Посланникътъ въ Лондонъ.

19 юни 1913 г.

(Телеграма).

(Текстътъ на тълкуването формулата за адриатическата желѣзница, който е приетъ въ засѣданието на посланниците въ Лондонъ на 18 юни 1913 г.)

Рѣшение, прието въ засѣданието на посланниците на 7 декември 1912 г.

На Сърбия ще се даде търговски изходъ на море прѣзъ свободно и неутрално албанско пристанище, което ще бѣде свързано съ международна желѣзница подъ европейски контролъ и подъ охраната на специална международна стража съ обезпечение на свободенъ транзитъ и безмитно внасяне на всички стоки, въ това число и военни припаси.

Тълкувание.

1. Специална неутрализация на пристанището.

Ако неутралитетът на бъдещата Албания допусне издигането на укрѣпления за защита на страната, то относително търговското пристанище, свързано съ международна желѣзница, ще бъде установено особено положение, което ще запрѣтвява укрѣпването на това мѣсто.

2. Международна желѣзница и свободен транспортъ.

Шесттъ велики сили, сѣщо и Сърбия и Албания, ще взематъ участие съ своитѣ капитали въ уреждането на международно дружество за постройка и експлоатация на горѣ-казаната желѣзница, на което албанското правителство ще издаде концесия. Казанитѣ държави, въ силата на поменатото участие, ще иматъ право да се мѣсятъ въ управлението на това прѣдприятие.

Подписанитѣ велики сили гарантиратъ на всички държави свободно ползване отъ рѣченитѣ желѣзници и пристанище по сѣщия начинъ, на еднакви условия и въ всѣко врѣме.

3. Контролъ надъ желѣзницата и нейна охрана.

Международниятъ контролъ ще бъде въ ржцѣтъ на комисията отъ прѣдставители на шесттъхъ велики сили, Сърбия и Албания и ще се устрои по образеца на контролъ, прѣдвиденъ въ ст. VIII на Суезката конвенция отъ 1888 г., съ измѣненіята, които биха се наложили вслѣдствие разликата въ положението. Охраната на желѣзницата ще бъде повѣрена на жандармерията, милицията, или на друга нѣкаква чуждестранна албанска властъ подъ европейския контролъ на шесттъхъ велики сили.

4. Транзитъ на военнитѣ припаси.

Свободниятъ транзитъ на военнитѣ припаси не прѣдизвиква възражения по принципъ, но за воюващитѣ държави се признава правото за прѣгледъ и оцѣнка по отношение къмъ всички търговски кораби, до влизането имъ въ пристанището, свързано съ международна желѣзница.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

126.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 18 ноември 1912 г.
(Телеграма).

По поржчка на правителството си, гръцкиятъ шарже д'аферъ моли нашето съдѣйствие, за да се убѣди България въ необходимостта да встѣпи на почвата на откровени обясне-

ния, съ цѣль за полюбовно разграничение и да се положи съ това край на неопредѣленото положение, което заплъшва съ опасни осложнения. Благоволете да прѣдадете на българското правителство, че ние приятелски обръщаме вниманието му върху желателността да се свърши по възможност по-скоро съ тия недоразумѣния, толкова опасни за всички съюзници.

(Подп.) *Сазоновъ.*

127.

Посланникътъ въ София.

19 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата ви отъ 18 ноември.

Между претенциитъ на гърцитъ и българитъ разликата е толкова голѣма, че именно за това българитъ отрицателно избѣгватъ да встъпятъ съ Гърция въ откровени обяснения за бъдещото разграничение на Македония и правятъ всичко възможно да отложатъ тоя споръ до сключването на прелиминарния миръ. Азъ се убѣдихъ, че българитъ не искатъ и да слушатъ за отстъпването Солунъ на гърцитъ, а, между това, гърцитъ искатъ отстъпването на Кавала, Драма, Стрессъ, Воденъ, Флорина и даже Битоля съ цѣлата Пелагонийска равнина. Г-нъ Гешовъ ми каза, че нито прѣдъ войната, нито послѣ, никакви разговори за разграничението не сж ставали между гърцитъ и българитъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

128.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 23 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Азъ посочихъ на българския посланикъ оплакването на гърцитъ, че България се отклонява отъ прѣговори за взаимно разграничение. Г-нъ Бобчевъ ми отговори, че българитъ знаятъ съвършено неприемливигъ претенции на гърцитъ, по които не може да се споразумѣятъ. Думитъ на българския посланикъ съвпадатъ съ изнесеното отъ менъ отъ обяснениятъ съ грѣцкия шарже д'аферъ впечатление, защото послѣдниятъ утвърдяваше правата на гърцитъ върху Битоля, Солунъ и цѣлото крайбрѣжие на Егейско море до Кавала съ Стрессъ и Драма. При все това, смѣтамъ за вѣроятно, че въ края на краищата може да се склонятъ гърцитъ за отстъпки по изброенитъ пунктове, съ изключение на Солунъ, който може да стане голѣма прѣчка за съгласието на двѣтъ държави.

(Подп.) *Сазоновъ*

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 25 ноември 1912 г.
(Телеграма).

Азъ казахъ на гръцкия шарже д'аферъ, че българитѣ не се рѣшаватъ да встѣпятъ въ прѣговори съ гърцитѣ, като се прѣдпазватъ отъ възможността на чрѣзмѣрни претенции отъ страна на послѣднитѣ. Гръцкиятъ шарже д'аферъ отговори, че българитѣ не трѣбва да се опасаватъ отъ по-голѣмо разногласие по тоя въпросъ и че, вслѣдствие на уклончивостта на софийския кабинетъ, се създава много по-сериозно положение. Отъ своя страна, ние се присъединяваме къмъ тоя възгледъ и смѣтаме, че е крайно желателно да се почнатъ възможно по-скоро между двѣтъ държави прѣговори за разграничение.

(Подп.) *Сазоновъ*.

Посланникътъ въ Парижъ.

2 декември 1912 г.
(Телеграма).

По думитѣ на г-нъ Данева, разпрѣдѣлянето на взетитѣ отъ Турция територии между съюзницитѣ ще стане само слѣдъ сключването на мира. На моя въпросъ, прѣдвиждатъ ли се по тоя поводъ затруднения, г-нъ Даневъ ми отговори, че България въ никой случай и за нищо нѣма да се откаже отъ Солунъ и ме помоли да Ви съобща, че това за България е въпросъ на животъ или смъртъ и че българското правителство не може да се съгласи да го подложи на арбитражъ. По отношение на Сърбия, г-нъ Даневъ ми каза, че той едва въ Парижъ се освѣдомилъ за намѣрението на Сърбия да търси компенсации чрѣзъ разширяване на границитѣ, установени отъ българско-сръбското съглашение. Това, по мнѣнието на г-нъ Данева, съвсѣмъ не е възможно и България въ никой случай не ще се съгласи да отстъпи на Сърбия градоветѣ Охридъ, Битоля и Прилѣпъ, които, по негово мнѣние, сж чисто български земи.

Въ полза на Ромжния, България е съгласна за една малка поправка на границата, но безъ отстъпването на Силистра, както и за учрѣдяване на Епископска катедра за куцовласитѣ.

Въобще, по думитѣ на г-на Данева, България смѣта, че разпрѣдѣлението на териториитѣ трѣбва да бжде съразмѣрно съ понесенитѣ отъ всѣки отъ съюзницитѣ жерти въ хора и пари.

(Подп.) *Изволски*.

131.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 3 декември 1912 г.
(Телеграма).

Въ разговоръ съ нашия посланикъ въ Парижъ, г-нъ Новаковичъ каза, че, въ случай на отказъ отъ получаването на суверенно обладание на адриатически портъ, Сърбия ще бжде принудена да търси компенсации задъ прѣдѣлитѣ на границата, установена отъ българо-сръбския договоръ. Отъ друга страна, послѣднитѣ свѣдѣния свидѣтелствуватъ за една значителна промѣна на тона у турскитѣ пълномощници, които сочи на опасностъ отъ несговорностъ отъ тѣхна страна.

Споредъ нашия възгледъ, жизненитѣ интереси на Сърбия и на всички съюзници изискватъ най-бързото сключване на мира съ Турция.

Еднакво е важно запазването на пълното единогласие между Сърбия и България; възможността за нарушение на толкова мѣчно постигнатото между двѣтъ държави разграничение не може да намѣри отъ наша страна нито съчувствие, нито поддръжка.

Подновяването на разногласията между Сърбия и България би подложило на рискъ всички постигнати отъ тѣхъ обща резултати и би било използвано отъ тѣхнитѣ врагове. Нека въ Бѣлградъ си дадатъ смѣтка за това, че, ако ние съвѣтваме Сърбия да покаже отстъпчивостъ по въпроса за порта, то насъ ни ръководи при това не равнодушие къмъ интереситѣ на Сърбия, а дълбокото убѣждение, че това съотвѣтствува на настоятелната необходимостъ.

При тая постановка на въпроса, която ние си поставяме за задача да бранимъ въ Лондонъ, ние сме увѣрени, че Сърбия ще излѣзе отъ войната съ всички данни за укрѣпване пълната си независимостъ и сила.

Ние смѣтаме, че е въ интереса на съюзницитѣ въобще да не подигатъ въпроса за взаимното разграничение, докато не се разрѣши главниятъ въпросъ въ свръзка съ прѣговоритѣ въ Лондонъ.
(Подп.) *Сазоновъ.*

132.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 8 декември 1912 г.
(Телеграма).

Моля Ви, прѣдайте на българското правителство, че ние указваме най-сериозно давление надъ Портата, за да отстъпи

по въпроса за Одринъ, Шкодра и Янина и да се съгласи за миръ по условия за прокараването пограничната линия южно отъ Одринъ. Ние се надѣваме, че българското правителство ще съумѣе да оцѣни значението на показаната отъ насъ толкова сериозна поддръжка на неговитѣ интереси и отъ своя страна ще направи необходимитѣ отстъпки по отношение както къмъ своитѣ съюзници, така и къмъ Ромъния. Въ частностъ, ние се надѣваме, че въпросътъ за Солунъ не ще доведе до конфликтъ България и Гърция.

Посочете, при това, на туй, че въ послѣдно врѣме ние не всѣкога сме срѣщали отъ страна на българското правителство това скрито и довѣрчиво отношение, което ние сме привикнали да срѣщаме въ София. Самитѣ българи, не отъ думитѣ, а отъ дѣлата, могатъ достатъчно да се убѣдятъ въ това, че цѣлата наша политика досега е изхождала отъ съзнанието за солидарността на интереситѣ на Русия и славянството.

Ако самолюбието на софийския кабинетъ може да се поласкава отъ неискренитѣ любезничения на мнимитѣ му приятели, надѣващи се да скаратъ българитѣ съ насъ, то Русия не може да гради своитѣ отношения къмъ славянството на такива прийоми. Нашето особено положение създава неблагоприятната за насъ обязаност да напомняме на всѣко отъ балканскитѣ господарства за необходимостта отъ взаимни отстъпки. Всички тѣзи съображения ни даватъ право да се надѣваме, че по този въпросъ гласътъ на Русия ще се ползува съ подобаващото му внимание, толкова повече, че нашата единствена цѣль е да помагаме на всички балкански държави да получаватъ най-голъми изходи, ограничени само отъ необходимостта да се държи смѣтка за законнитѣ взаимни интереси.

(Подп.) *Сазоновъ.*

133.

Посланникътъ въ София.

27 януари 1913 г.

(Донесение).

По поканата на г. Гешова, на 24 януари отъ Бѣлградъ тукъ дойде г. Венизелосъ. Той има разговоръ съ членоветѣ на кабинета и бѣше слѣдъ това приетъ на продължителна ауденция отъ царъ Фердинандъ. Въ бесѣда съ мене, г. Венизелосъ ме увѣри въ пълната солидарностъ между съюзницитѣ, които въ настоящата минута сж заети изключително съ по-бързото и успѣшно завършване на военнитѣ дѣйствия, за

да се доведе Турция къмъ съзнанието за необходимостта да отстъпи. Затрудненията между българитѣ и гърцитѣ ще възникнатъ едва слѣдъ сключването на мира и, разбира се, върху въпроса за разграничението.

Моятъ събесѣдникъ твърдѣ открито ми заяви, че, по негово мнѣние, гърцитѣ сж длъжни да отстъпятъ на България Кавала, Драма, Сѣресъ, Кукушъ и, разбира се, Битоля; но тѣ немогатъ да се откажатъ отъ Солунъ, Халкидонъ, (съ изключение на Атонъ), Енидже-Вардаръ, Костуръ, Воденъ и Флорина.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

134.

Посланникътъ въ София.

23 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Сръбското правителство е адресирало официално писмо до българското правителство съ предложение да отстъпи на Сърбия всичкитѣ мѣста въ Македония, заети въ настоящата минута съ сръбски войски.

Г-нъ Пашичъ основава претенцията си върху това, че военната конвенция е била измѣнена въ смисълъ на по-голяма помощ на българитѣ отъ страна на сърбитѣ.

Българското правителство отговори на тази молба отрицателно, настоявайки на минималата граница, опрѣдѣлена въ договора отъ 29 февруари отъ миналата 1912 година.

Основанието, посочвано отъ сърбитѣ, българитѣ тъй сжщо отричатъ, защото, по тѣхнитѣ думи, миналогодишната военна конвенция била видоизмѣнена прѣди войната — съ пълното и съ нищо не обусловено съгласие на сръбското правителство — съ писменни договори, които бѣха подписани отъ опълномощенитѣ за това генерали.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

135.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 25 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на посланика въ София отъ 23 февруари.

Не можемъ да не съжяляваме за това, че, недочаквайки сключването на мира, сръбското правителство възбужда въп-

росъ, на постановката на който съвсѣмъ не можемъ да съ-
чувствуваме, защото той противорѣчи на приетитѣ отъ сръб-
ското правителство задължения.

(Подп.) *Сазоновъ.*

136.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ника въ София.

Петербургъ, 25 февруари 1913 г.
(Телеграма).

Въ разговоръ съ нашия посланникъ въ Атина, гръцкиятъ
министръ на външнитѣ работи се оплакалъ, че България се
опитва по възможностъ да разпространи своята окупация и да
отправя войската си въ райони, заети отъ гърци около Со-
лунъ. Зачестяватъ се кървавитѣ схватки между гърцитѣ и бъл-
гаритѣ. Като се освободятъ отъ Епиръ, съ завземането на
Янина, прѣдполага се, че гръцкитѣ отряди ще се завърнатъ
въ Солунъ; завземането на този градъ Гърция е рѣшила да
отстои съ всички сили.

По свѣдѣния на нашата телеграфна агенция, българитѣ
въ вторникъ вечерта атакували Нигрита съ значителни сили.
Сражението се продължавало въ четвъртъкъ и петѣкъ, при
което двѣтъ страни сж понесли голѣми загуби; гърцитѣ пра-
щатъ подкрѣпления отъ Солунъ.

Благоволете да направите енергични прѣдставления прѣдъ
българското правителство за необходимостта отъ немедленото
прѣкръпяване на това междуособие.

(Подп.) *Сазоновъ.*

137.

Посланникътъ въ Атина.

23 мартъ 1913 г.
(Телеграма).

Министрътъ на външнитѣ работи ми каза, че въоръ-
женото стълкновение съ България е неизбежно, толкова по-
вече, че българитѣ, както изглежда, рѣшително се канятъ да
завладѣятъ Солунъ и че колкото по-рано стане стълкновението
— толкова е по-добръ, защото Гърция прѣдпочита да изгуби
Солунъ на бойното поле. Азъ посочихъ на министра не-
състоятелността на такава точка зрѣние, прибавайки, че азъ
едва ли мога да си прѣстава за възможно, щото българитѣ,
до сключване на мира съ Турция, да се рѣшатъ на такива крайни
дѣйствия.

(Подп.) *Демидовъ.*

138.

Министрътъ на външнитѣ работи по посланика въ Атина.

Петербургъ, 24 мартъ 1913 г.
(Телеграма).

Моля ви, дайте на гръцкото правителство настоятеленъ съветъ да не прѣдприема постѣпки противъ България, способни да възбудятъ противъ Гърция общественото мнѣние въ Русия и Европа.

Такива постѣпки толкова сж по-малко обосновани, че, слѣдъ прѣдложението направено отъ самия г-нъ Венизелосъ да се състави смѣсена гръцко-българска комисия за разграничение между окупиранитѣ области отъ двѣтѣ армии, Гърция забавя назначението на делегатъ.

Благоволете да направите възможни най-енергични постѣпки прѣдъ гръцкото правителство, за да се прѣдотврати и грозящата опасностъ отъ стѣлкновения между съюзницитѣ.
(Подп.) *Сазоновъ.*

139.

Посланникътъ въ Атина.

26 мартъ 1913 г.
(Телеграма).

Позовавамъ се на Вашата телеграма отъ 24 мартъ. Министръ—прѣдседателътъ ми даде категорично увѣрение, че ще бждатъ направени всички усилия за взаимното примирение и за безотлагателното започване работата на комисията.

На гръцкитѣ отряди е дадена строга заповѣдъ да не настѣпватъ повече. Г-нъ Венизелосъ напълно основателно намира за нужно и българското правителство да обяви опрѣдѣленю, за каква погранична линия претендира на сѣверъ отъ Солунъ. Министрътъ счита за необходимо, както за отбранителни, тъй и за икономически цѣли, Солунъ да бжде обезпеченъ отъ извѣстенъ хинтерландъ.

(Подп.) *Демидовъ.*

140.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 4 априль 1913 г.
(Телеграма).

По порѣчка на софийския кабинетъ, тукашниятъ български посланникъ обърна нашето внимание на опаснитѣ те-

чения, угрозяващи честта на Балканския съюзъ. Така, не-
отдавна, сръбскитъ м-ръ на финанситъ посочилъ на необхо-
димостта отъ допълнителни кредити за военни нужди слѣдъ
сключване на мира до окончателното разпрѣдѣление на но-
витъ територии между съюзниците. Сръбскитъ и гръцкитъ
войски се усилятъ по направление разположението на бъл-
гарскитъ войски. Отъ друга страна, между Сърбия и Гърция
сж започнати, както изглежда, особени прѣговори и настоя-
чиво се разпространява слухъ за съюзъ между тѣзи двѣ дър-
жави. Благововете да съобщите на министра на външнитъ
работи, колко опасни и прискърбни сж всички тѣзи мѣрки,
клонящи къмъ разтурване на Балканския съюзъ.

(Подп.) Сазоновъ.

141.

Посланникътъ въ Софія.

6 априль 1913 г.

(Телеграма).

Враждата между българитъ, отъ една страна, и гърци и
сърби, отъ друга, взема заплашителни размѣри. Сърбитъ се
укрѣпватъ въ Биголя и трупатъ войска къмъ Велесъ. Гърцитъ
сж изпратили подкрѣпления къмъ Нигрита и къмъ други мѣс-
та. Българскитъ вѣстници, особено оппозиционнитъ, сж пълни
съ обвинения и нападки противъ съюзницитъ; между публи-
ката открито се говори за неминуемо стълкновение и изказ-
ватъ увѣреностъ, че българитъ въ нѣколко дни ще разбиятъ
съюзницитъ и ще взематъ Солунъ и южна Македония. Бъл-
гарската главна квартира взема всички мѣрки за въ случай на
братоубийствена война.

Настроението тукъ въобще е такова, че стълкновението
може немедленно да стане прѣди подписването прелиминарния
миръ съ Турция, при което нападането ще послѣдва, вѣро-
ятно, отъ българска страна. Слѣдователно, необходими сж
твърдѣ бързи мѣрки. Г-нъ Гешовъ, който азъ нееднократно
прѣдупрѣждавахъ прѣзъ цѣлото това врѣме за опасността
отъ подобно положение на нѣщата, както изглежда, е безси-
ленъ да направлява събитията и повтаря, че ще подаде оставка,
ако работата би дошла дѣйствително до въоръжено стълкно-
вение съ съюзницитъ.

(Подп.) Неклюдоуъ.

142.

Посланникътъ въ Атина.

6 априлъ 1913 год.
(Телеграма).

Азъ се обяснихъ по съдържанието на Вашата телеграма отъ 4 априлъ съ г-нъ Венизелосъ.

Той ме увѣри, че никакво сепаративно съглашение не съществува между Гърция и Сърбия. Първиятъ министръ не скри, при това, отъ мене, че, макаръ той да не е склоненъ къмъ подобна мѣрка, такава може да бѣде прѣдизвикана по силата на обстоятелствата, ако българитѣ не прѣкъснатъ прѣдизвикателния начинъ на дѣйствие. Съ една дума, отъ българитѣ зависи, по твърдѣнието на министра, гръцко-сръбската дружба да не бѣде поставена въ необходимостъ на съвмѣстно активно отстъпление. Г-нъ Венизелосъ въ висша степенъ съчувствено се отнася къмъ мисълта за лична срѣща и свѣшание между четиритѣхъ премиери въ коя и да е балканска столица, за да се избѣгнатъ, по негово мнѣние, излишнитѣ прѣписки и да се създаде полезенъ за общото съгласие концертъ. Той ме помоли да ходатайствувамъ прѣдъ Императорското правителство за прѣдложение и поддръжка на този проектъ въ София и Бѣлградъ.
(Под.) *Демидовъ.*

143.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

7 априлъ 1913 год.
(Телеграма).

Получихъ Вашата телеграма отъ 4 априлъ. Г-нъ Пашичъ категорически опровергава всички слухове за сръбско-гръцко сепаративно съглашение, и азъ нѣмамъ основание да му не вѣрвамъ. При това, азъ съмъ длъженъ да забѣлѣжа, че това съгласие между двата съюзника, нѣмачи поводъ къмъ недоумѣние, далечъ не е невъзможно за въ бѣдеше; самитѣ българи съ своето недружелюбие къмъ гърцитѣ и къмъ сръбитѣ ги потикватъ къмъ споразумѣние.
(Подп.) *Хартвигъ.*

144.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланницитѣ въ Бѣлградъ и София.

Петербургъ, 9 априлъ 1913 год.
(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на посланника въ Атина отъ 6 априлъ. Благоволете да заявите на министра на външ-

нитъ работи, че, по наше мѣние, срѣщата на балканскитѣ премиери би могла въ голѣми размѣри да способствува за оглаждане на разногласията, възникнали между съюзницитѣ.
(Подп.) *Сазоновъ*.

145.

Посланникътъ въ Букурещъ.

9 априль 1913 год.

(Телеграма).

Тукъ съ напрѣгнато внимание слѣдятъ прѣрѣканіята между съюзницитѣ, заставайки всецѣло на страната на сръбскитѣ и грѣцкитѣ възкеления Въ случай на въоръженъ конфликтъ между България и Сърбия, Ромжния тоя пжтъ не ще остане неутрадна и, безъ съмнѣние, ще се възползува отъ обстоятелствата за по-широко удовлетворение на домогванията си.

(Подп.) *Шебеко*.

146.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 9 априль 1913 год.

(Телеграма).

Вашата телеграма отъ 6 априль получихме. Смѣтаме за полезно да съсрѣдоточимъ усилията си за убѣдяването на съюзницитѣ, да се споразумѣятъ помежду си, за което би способствувало личното свиждане на премиеритѣ.

Разчитаме на изпитаната опитность на г-нъ Венизелосъ и г-нъ Пашича, които могатъ да окажатъ благотворно влияние за разрѣшението на кризата, ако бжде проявена отъ страна на българитѣ необходимата отстъпчивость.

(Подп.) *Сазоновъ*.

147.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланницитѣ въ Атина и Бѣлградъ.

Петербургъ, 9 априль 1912 г.

(Телеграма).

Освѣдомете се за отношението на правителството, при което сте акредитирани, по въпроса за едноврѣмната демобилизация на войскитѣ на съюзницитѣ въ момента на установяването на прелиминарния миръ. Подобна мѣрка, споредъ нашето мѣние, би била полезна за общото успокоение и въ интереса на самитѣ съюзници. Въ случай на съчувствено от-

насяне на правителството къмъ това предложение, ще направимъ въ Бѣлградъ, Атина и София однородни постѣпки.

(Подп.) *Сазоновъ*.

148.

Посланникътъ въ Атина.

11 априль 1913 год.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 9 априль.

Съзнавайки ползата отъ срѣщата на балканскитѣ министъръ-прѣседатели, министрътъ на външнитѣ работи дава инструкции на грѣцкитѣ прѣдставители въ София, Бѣлградъ и Цетина въ съотвѣтствено направление. Той е задушевно признателенъ на Императорското правителство за неговитѣ непрѣстанны примирителни усилия.

(Подп.) *Демидовъ*

149.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

11 априль 1913 год.

(Телеграма.)

Получихъ телеграмата Ви отъ 9 априль.

Проектътъ за едноврѣмнената демобилизация на войскитѣ на съюзницитѣ въ момента на установяването на прелиминарния миръ срѣща у г-нъ Пашичъ пълно съчувствие. Той обѣща да подложи веднага тоя въпросъ на обсъждане отъ министерския съветъ.

Сега г-нъ Пашичъ съобщава, че, при условието, Бѣлгария и Гърция да се присѣдинятъ къмъ проекта, Сърбия охотно ще започне отъ посочения моментъ демобилизацията, като намали числеността на армията до 80—100,000 души.

Прѣдъ видъ на тревожното положение на албанската граница, г-нъ Пашичъ смѣта по-голѣмото съкратяване на армията за опасно.

(Подп.) *Хартвицъ*.

150.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

(Съобщава се въ Атина).

Петербургъ, 12 априль 1913 г.

(Телеграма).

Всичкитѣ ни усилия трѣбва да бждатъ насочени за намирането начинъ за изравняването на разногласията.

Най-добриятъ отъ такива начини би било личното свикдане на г. Гешовъ съ г. Венизелосъ.—Нежеланието на българитъ да пристѣпятъ къмъ дѣлови прѣговори е резултатъ на сжщата тактика, която, само благодарение на нашитѣ усилия, не ги доведе въ критическия моментъ до война съ Ромжния.

Сега сжщата уклончивостъ уврѣжда всѣки день отношенията между България и Гърция.

Свикдането на г. Гешова съ г. Венизелосъ не се намира, споредъ насъ, въ протворѣчие съ срѣщитѣ на президентитѣ на тритѣ балкански държави.

(Подп.) *Сазоновъ.*

151.

Посланникътъ въ София.

13 априль 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата Ви отъ 9 априль.

Прѣзъ послѣднитѣ дни азъ най-настойчиво прѣладохъ на българитѣ вашитѣ съвѣти. Мисълта за срѣщитѣ на тритѣ президенти не намира тукъ никакво съчувствие. Г-нъ Гешовъ отговаря на моитѣ увѣщания, че не разбира на какви основания ще трѣбва да се разговаря съ г. Пашичъ, ако сърбитѣ се отказватъ отъ изпълнението на безспорнитѣ условия на съюзния актъ. Другитѣ министри и г-нъ Даневъ сж още по-малко умѣрени въ отзивитѣ си. Между това, тукъ възбуждението противъ сърбитѣ расте и прониква въ народа.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

152.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 13 априль 1913 год.

(Телеграма).

По порѣчка на правителството си, грѣцкиятъ посланникъ въ Петербургъ съобщи, че Гърция има основание да се опасява отъ нападение на Солунъ отъ страна на българитѣ и че грѣцкото правителство, рѣшило да не отстѣпва Солунъ безъ бой, взима мѣрки за отбраната му.

Обърнете вниманието на българското правителство върху опасността отъ тѣзи взаимни подозрѣния, които най-добрѣ могатъ да бждатъ отстранени чрѣзъ личното свикдане и непосредственитѣ обяснения на балканскитѣ министръ-прѣдседатели.

(Подп.) *Сазоновъ.*

153.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 15 априль 1913 г.
(Телеграма).

Отказъгъ на българитѣ отъ непосредствени обяснения съ съюзницитѣ си и лични свѣждания на президентитѣ не може да бжде изтъкуванъ въ полза на България, защото съюзницитѣ иматъ правото да я упрѣкнатъ въ систематическо отклоняване отъ прѣговоритѣ.

Въ обясненията си съ насъ, сърбитѣ не отричатъ задължителността да стоятъ на почвата на договора, но въпросътъ се свежда къмъ тълкуването на този договоръ, който, споредъ тѣхъ, трѣбва да бжде разгледанъ не само въ оная частъ, която се отнася до разграничаването, но и въ пълния си обемъ, т. е. и до взаимнитѣ задължения на двѣтъ страни и доколко сж били изпълнителни тѣ.

Имайки прѣдвидъ да настояваме прѣдъ сърбитѣ за необходимостта да спазятъ приетитѣ отъ тѣхъ договорни условия, ние все пакъ не можемъ да не обърнемъ вниманието на българитѣ върху дозата отъ справедливостъ въ сръбската аргументация. Самитѣ българи изглежда, че разбиратъ това, защото искаха да платятъ на сърбитѣ съ пари за помощта, оказана при обсадата на Одринъ. Затова ние смѣтаме, че, заповидайки договорното разграничение като основна база, българитѣ трѣбва да държатъ смѣтка за необходимостта да внесатъ известна поправка. Разумната отстъпчивостъ отъ тѣхна страна, безъ да изключва принципиалната задължителностъ на договора, ще спомогне за настоящата задача, да се запази здравината на съюза. Прѣдвидъ на тия съображения, ние смѣтаме личното свѣждане на президентитѣ крайно желателно.

Благоволете да се обясните въ тая смисълъ съ правителството, при което сте акредитирани.

(Подп.) Сазоновъ.

154.

Посланикътъ въ София.

15 априль 1913 г.
(Телеграма).

Вчера г. Гешовъ ми каза, че е поржчалъ на българския посланикъ въ Петербургъ да се обърне къмъ Васъ съ убѣдителна молба да се изкажете окончателно по въпроса за сръбско българското разграничение и да подкрѣпите въ Бѣлградъ, съ нравствения авторитетъ на Русия, правата на България върху

частъта отъ Македония, разположена на югоизтокъ отъ известната Вамъ граница. Г-нъ Гешовъ добави, че, въ случай на неблагоприятенъ отговоръ отъ Ваша страна, той и другаритъ му твърдо сж рѣшили да напуснатъ властѣта.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

155.

Посланникътъ въ София.

Петербургъ, 15 априлъ 1913 г.

(Донесение).

Имамъ честь да увѣдомя Ваше Високопрѣвъзходителство, че, въ подкрѣпа на енергичнитъ ми и нееднократни увѣщания, азъ миналия петѣкъ прѣдадохъ на прѣдседателя на министерския съвѣтъ слѣдната писмена нотиса, подъ видъ на сборникъ на полученитъ отъ мене отъ васъ инструкции:

„Императорското правителство крайно е загрижено отъ достигналитъ до него отъ всѣкждѣ свѣдѣния за извънредното изостряне на въпроса за разграницение между България, Гърция и Сърбия. То не би искало да допуска даже мисльта за възможността на едно братоубийствено сблъскване между сегашнитъ съюзници. Наопаки, у насъ не губятъ надежда, че тия държави ще останатъ въ тѣсна връзка помежду си, което би прѣдставлявало за тѣхъ единствената гаранция за независимото и пълно развитие и самосъхранение, както на политическитъ, тѣй и на икономическитъ имъ интереси, отъ вражески натискъ и отъ намаляване. Като дава сжщеврѣменно съ това най-настоятелни съвѣти за успокоение въ Атина и Бѣлградъ, Императорското правителство обръща сериозното внимание на българското правителство върху неизчислимитъ и бѣдствени послѣдци, къмъ които би могло да докара България сблъскването ѝ съ сегашнитъ ѝ съюзници: Ромжния може отново да се подаде на искушението за нови домогвания и въ такъвъ случай въ Букурещъ не е изключено тържеството на най-крайнитъ рѣшения. Въ самата Турция може да възтържествува мисльта за подновяването на войната. Русия досега е правила всичко за локализацията на събитията и за запазването на България отъ нападение отъ къмъ тѣла. Но, въ случай на братоубийствено сблъскване на българитъ съ сърбитъ и гърцитъ, самото наше обществено мнѣние ще се откаже отъ България, и на Императорското правителство ще остане само да бжде съ болка въ срдцето си безучастенъ зритель на гибельта на българското дѣло и ще се ограничи изключително съ запазването на рускитъ интереси. Българитъ съвсѣмъ не трѣбва да изпускатъ изъ прѣдвидъ, че, въ случай на въоръ-

жено сблъскване, пада самъ по себе си и цѣлятъ договоръ отъ 1912 г., на който сж основани българскитѣ права по разграничението на Македония. Най-послѣ, сблъскването между съюзниците, безъ съмнѣние, коренно би поврдило на тѣхнитѣ парични домогвания прѣдъ великитѣ сили и би затворило за враждуващитѣ всѣка възможность за заемъ. Прѣдвидъ на тия крайно реални опасности, ние очакваме, че г-нъ Гешовъ ще увеличи усилията си за мирното изравняване на съществуващото изострюване. Прѣди всичко е необходимо да се наложи нѣкаква юзда на печата, който разпалва враждата между съюзницитѣ; послѣ, струва ни се, е важно и полезно, щото въ възможно най-скоро врѣме да се състои свиждането между г. г. Гешовъ и Венизелосъ и между г. г. Гешовъ и Пашичъ. Ние отдаваме особена важность на това и молимъ г. Гешова да се отнесе къмъ нашата мисль съ доброжелателно внимание и да даде възможно по-бързия отговоръ по тоя въпросъ“.

Това съобщение прѣдизвика обръщането на г. Гешова къмъ Васъ, чрѣзъ посрѣдството на българския посланникъ въ Петербургъ, за което обръщане имахъ честь да Ви донеса въ телеграмата си отъ днешна дата.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

156.

Посланникътъ въ Атина.

15 априлъ 1913 г.

(Телеграма).

По порчка на правителството си, българскиятъ посланникъ въ Атина вржи на грѣцкото правителство официаленъ протестъ срѣщу съсрѣдоточаването на грѣцкитѣ отряди въ мѣстноститѣ, които се смѣтатъ за спорни, като Гюмендже, Нигрита и Чай-Ази, при което сжщо официално заяви, че България нѣма да напада Грѣция. Снощи грѣцкото правителство прати въ София отговоръ, че казаното съсрѣдоточаване на войскитѣ е било прѣдизвикано отъ движението на българскитѣ войски отъ Прища къмъ Пангейонъ — Кутница, сжщо спорни мѣстности. Грѣцкото правителство заяви, при това, че нѣма каквито и да било агресивни намѣрения противъ България. По такъвъ начинъ се е състояло обмѣняне на успокоителни увѣрения. При първото си свиждане съ г. Венизелосъ, отново ще обърна вниманието му върху необходимостта да се спре усиляването на войскитѣ въ спорнитѣ мѣста, което се тълкува отъ българитѣ като заплашване.

(Подп.) *Демидовъ.*

157.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Атина.

Петербургъ, 16 априлъ 1913 г.
(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата Ви отъ 15 априлъ. По поръчка на правителството си, тукашниятъ български посланикъ, като посочи съсрѣдоточаването на 7 дивизии отъ гърцитѣ въ Солунъ, поиска нашето въздѣйствиe върху гръцкото правителство за прѣкръпяване усиляването на войскитѣ тамъ.

Българското правителство, заедно съ това, ни моли да гарантираме прѣдъ Гърция, че нѣма никакви агресивни намѣрениа.

Натоварваме Ви да се обясните въ тая смисълъ съ правителството, при което сте акредитирани.

(Подп.) *Сазоновъ*.

158.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланицитѣ въ София и Бѣлградъ.

Петербургъ, 17 априлъ 1913 г.
(Телеграма).

Изострашитѣ се всѣки день отношения между България и Сърбия ни вдѣхвать най-сериозни опасения.

Русия, положила всички усилия за примиряване България и Сърбия, и която съ радостъ слѣди за тѣхнитѣ успѣхи, които, тя се надѣваше, трѣбваше да послужатъ само за по-тѣсно сплютиване на балканския съюзъ, присѣтствува съ болка на сърдце на промѣната на тѣхнитѣ отношения, грозяща съ разгромъ на постигнатитѣ резултати отъ рѣшитѣ на самитѣ съюзници, за явно тържество на общитѣ имъ врагове, които досега бѣха безсилни въ стрѣмежа си да посѣятъ раздоръ помежду имъ.

Разногласията, раздѣлящи Сърбия и България, се съсрѣдоточаватъ въ въпроса за това, какъ слѣдва да се тълкува договорътъ между имъ. Двѣтъ страни признаватъ, обаче, неговата задължителностъ.

Прѣлвидъ на това, безъ да влизаме за сега въ разборъ на въпроса по сжщество и, отъ своя страна, стрѣмейки се да запазимъ по него най-пълно безпристрастие къмъ двѣтъ страни, ние считаме за дългъ да напомнимъ за едно постановление, което при всѣко тълкуване на договора не би могло да загуби силата си, а именно, че всѣки споръ по поводъ тълкуването и изпълнението, както на договора, така и на военната конвенция,

се подлага на рѣшението на Русия, щомъ една отъ странитѣ заяви за невъзможността да достигне съгласие съ непосредствени прѣговори.

Безъ да чака обръщането къмъ насъ на една отъ странитѣ, което би свидѣтелствувало за настѣпване на крайно изостряване, Русия прѣдоставя на двѣтѣ правительства своевременно да потвърдятъ, че разногласията помежду имъ ще се рѣшаватъ отъ способитѣ, прѣдвидени въ договора, а не по силата на оржжието.

Възлагаме Ви да се обясните въ тази смисълъ съ правителството, при което сте акредитирани.

(Подп.) *Сазоновъ.*

159.

Посланникътъ въ Атина.

19 априлъ 1913 г.

(Телеграма).

Позовав мѣ се на телеграмата ви отъ 9 априлъ.

Отъ страна на грѣцкото правителство не се срѣщатъ прѣчки за едноврѣмнената демобилизация въ момента на подписването на прелиминарния миръ. Но, поради увеличаването на териториитѣ, всѣка отъ съюзницитѣ трѣбва, споредъ грѣцкото правителство, да остави подъ оржжие извѣстно количество войници, пропорционално на числеността на армията му. Грѣция би задържала 50,000 души, Сърбия, напр., сжщо толкова, България — 70,000.

(Подп.) *Демидовъ.*

160.

Посланникътъ въ Софiя.

19 априлъ 1913 г.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ съ г. Гешовъ по съдържанието на вашата телеграма отъ 17 априлъ. Той ме помоли да Ви прѣдамъ, че българското правителство съчувствува на Вашето прѣдложение, разногласието между Сърбия и България по разграничението на Македония да се разрѣши съ способъ, посоченъ въ сръбско-българския съюзеиъ договоръ Г-иъ Гешовъ поржча едноврѣменно съ това на българския посланникъ въ Петербургъ да Ви заяви за това устно и да Ви изрази прѣварително довѣрието на България къмъ справедливостта и безпристрастието на арбитражното рѣшение на Императорското правителство.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

161.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

19 априль 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Пашичъ категорично ми заяви, че Сърбия не само не храни затаени замисли противъ България, но, както и по-рано, скъпи искрената дружба съ нея, което се явява като залогъ за трайността на балканския съюзъ. Признаването необходимостта отъ ревизията на договора, който не е прѣдвидѣлъ хода на разигралитѣ се събития, съвсѣмъ не означава стрѣмление за нарушението му. Г-нъ Пашичъ посочи, че, при добросъвѣстни и безпристрастни отношения къмъ дѣлата, съюзниците ще успѣятъ да дойдатъ до примирителенъ резултатъ, а въ случай на недоразумѣние има другъ изходъ — върховниятъ арбитражъ на Русия. Тѣй сжщо, по всичкитѣ данни, гледа на въпроса и Гърция. Сърбия, по думитѣ на Пашича, не е сключила сепаративно съглашение съ Гърция, но такова може да се осъществи, като самозащита противъ враждебни дѣйствия на България. Г-нъ Пашичъ е готовъ въ всѣко врѣме да се отправи въ неутралния пунктъ на прѣдварително приятелско съвѣщание съ премиеритѣ на съюзнишкитѣ държави.

(Подп.) *Хартвигъ.*

162.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 21 априль 1913 г.

(Телеграма).

Въ отговоръ на нашето обръщение, ние получихме напълно опрѣдѣленъ отговоръ отъ софийския кабинетъ, изразяващъ съчувствие по рѣшението на въпроса съ способъ, посоченъ въ българо сръбския договоръ. Надѣваме се на сжщо такъвъ опрѣдѣленъ отговоръ отъ сръбското правителство.

(Подп.) *Сазоновъ.*

163.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

20 априль 1913 год.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ по съдържанието на Вашата телеграма отъ 7 априль съ г. Пашичъ.

Сърбия, каза той, както и прѣди, поддържа съюза съ България и съвсѣмъ не мисли да го разруши, а намира за

необходимо, прѣдвидѣ настѣпилитѣ събитія, да подложи съюзнишкия договоръ на приятелска ревизія. Той не губи надежда, че двѣтѣ държави ще съумѣятъ да дойдатъ до любовно съгласие. Ако пъкъ, обаче, това се укаже неосщесствимо, сръбското правителство е всѣкога готово, по силата на договора, да прѣдстави своитѣ претенции и тълкувания на сѣда на Императорското правителство.

(Подп.) *Хартвицъ.*

164.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 21 априлъ 1913 г.
(Телеграма).

Отъ разни източници до насъ достигатъ слухове за разпространяващо се всрѣдъ българската армия недоволство противъ Русия.

Прѣдполагаме, че българското правителство разполага съ данни за съвършено друга оцѣнка на нашето отношение къмъ интереситѣ на България. Това се потвърждава отъ прѣдадения отъ Васъ отговоръ на софийския кабинетъ по нашето обръщение по поводъ разногласието му съ Сърбия.

Благодарете да прѣдадете на българското правителство, че ние чакаме отъ него правилна ориентировка на българското обществено мнѣние и до толкова вѣрваме на държавническия смисълъ на софийския кабинетъ, че не можемъ да придадемъ значение на усилията, които се правятъ отъ лъжливи доброжелатели на българитѣ, за да се отклони България отъ правилния пътъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

165.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 21 априлъ 1913 г.
(Телеграма).

Ние получихме отъ гръцкото и сръбското правителства съчувственъ по принципъ отговоръ на нашето прѣдложение за едноврѣменна демобилизация на съюзницитѣ въ момента, когато се установятъ прелиминарниитѣ условия на мира, съ посочване необходимостта точно да се установи числото на войскитѣ, които сж необходими да се оставятъ въ всѣка страна подъ оръжие.

Съобщете това на българското правителство и му на-

правете отъ наша страна съответствуващото предложение, като прибавите, че ние считаме, че сме подготвили почвата за конкретно съглашение, което остава да се разработи чрезъ мирни прѣговори или свиждане на премиеритѣ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

166.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

24 априль 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Пашичъ дълбоко благодари на Императорското правителство за благожелателното отношение къмъ Сърбия и оцѣнката на усилията му да съгласи политиката на Сърбия съ приятелскитѣ съвѣти на Русия. Той вече изрази готовность, както съобщихъ въ телеграмата си отъ 20 априль, да се ржководи по точката зрѣние на Русия въ дѣлата на сръбско-българскитѣ недоразумѣния; но, за да разясни характера на възникналия споръ, за да даде нравствено удовлетворение на сръбската армия, да умири възбуденитѣ политически кржгове, и, най-послѣ, за да запази връзки съ Гърция, имаща тождествени интереси съ Сърбия, и по този начинъ да облегчи бъдещата задача на арбитра, — г-нъ Пашичъ счита безусловно необходимо прѣдварителното приятелско размѣняване на взглядове между премиеритѣ на всички съюзнници, или, въ краенъ случай, — между тѣхни пълномощници.

(Подп.) *Хартвигъ.*

167.

Посланникътъ въ София.

26 априль 1913 г.

(Телеграма).

Необходимо ми е, по възможность по-скоро, да получа разяснение — съгласно ли е Императорското правителство немедленно да пристъпи къмъ арбитражно разбирателство между българитѣ и сърбитѣ, слѣдъ първото официално съобщение къмъ насъ на една отъ странитѣ, или пъкъ ние искаме прѣди всичко непосредствени прѣговори между двѣтѣ страни и само въ случай на неуспѣха на тия прѣговори сме готови да пристъпимъ къмъ арбитражъ? Българитѣ считатъ, че непосредствениитѣ имъ прѣговори съ сърбитѣ сж прѣгърпѣли вече неуспѣхъ, че всѣка нова размѣна на мисли между София и Бѣлградъ е свършено безцѣлна и че Русия, за избѣгване на все повече застрашаващата опасность отъ конфликтъ между съюзницитѣ, би била длъжна незабавно да пристъпи къмъ арбитража.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

168.

Посланникътъ въ София.

Петербургъ, 27 априль 1913 г.

(Телеграма).

Въ отговоръ на Вашата телеграма отъ 26 априль, бързамъ да Ви увѣдомя, че, слѣдъ първото официално къмъ насъ обръщение на една отъ странитѣ, ние сме готови да пристъпимъ къмъ арбитражно разбирачество.

(Подп.) Сазоновъ.

169.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 3 май 1913 г.

(Писмо).

Отъ прѣдшестващата прѣписка Вие ще забѣлжите, че отъ своя страна ние продължаваме неизмѣнно да се придържаме въ българо-сръбския споръ до убѣждението за задължителността на свързващия ги договоръ за двѣтѣ страни.

Ако въ дадения случай нашето становище фактически съотвѣтствува на интереситѣ на България, ние все пакъ признаваме, че исканията на Сърбия не могатъ да бждатъ оставени безъ всѣко внимание, прѣдвидъ на ония основания отъ мораленъ характеръ и политическа цѣлесъобразностъ, които се изтъкватъ отъ бѣлградския кабинетъ.

Докато стоимъ на почвата на изчисляването въоръжената помощъ, оказана отъ съюзнитѣ страни една на друга, аргументитѣ на Сърбия прѣдставляватъ само относителна цѣнностъ. Значението имъ бѣше признато на врѣмето си отъ софийския кабинетъ, който поиска да се отплати съ пари за сръбската помощъ при прѣвзимането на Одринъ. Искреното възмущение, прѣдизвикано въ Сърбия отъ това прѣдложение, сочи на другата страна на въпроса, която има вътрѣшно значение, по-сериозно отъ споменатитѣ по-горѣ аргументи.

Наистина, ако се вгледаме по-отблизо въ характера на помощта, оказана отъ Сърбия на българитѣ, не може да не се признае, че тя е била не само изпълване на формалнитѣ задължения, но е била въодушевена отъ сѣщия ентузиазъмъ, който се влагаше отъ сърбитѣ въ реализирането на собственитѣ имъ национални идеали, въ завоюването на териториитѣ, които безспирно ще влѣзатъ въ границитѣ на сръбското кралство.

Ако, възъ основа на военнитѣ конвенции, сключени вече слѣдъ започването на войната, правото на българитѣ върху

неограничената сръбска помощ изглежда, повидимому, несъмнено, то много по-спорни отъ гледището на взаимнитѣ интереси се явяватъ ония цѣли, за които българското правителство е искало насочването на взаимнитѣ усилия, а именно за прѣвзимането на Одринъ и мѣстноститѣ, лежащи на югъ отъ него, за чисто присъединение и двѣтѣ страни не сж могли да държатъ смѣтка при установяването на договора и разграничаването помежду имъ.

Между това, Сърбия не е влизала въ прѣговори и спорове по тоя въпросъ. Тя се е ръководила отъ дълбокото съзнание за вжтрѣшната солидарностъ на двѣтѣ славянски страни. Не може да не се признае и да не се оцѣни заслужено този мотивъ, присжщъ на сръбската политика, прѣдизвикващъ уважение и съчувствие къмъ ръководителитѣ ѝ.

Ние очакваме сжщо такова мъдро отнасяне отъ страна на софийския кабинетъ къмъ задълженията и задачитѣ му. Тѣснотията и националенъ егоизъмъ може да тласне българитѣ на почвата на непримиримо и формално тълкуване на договора. Тѣ могатъ да получатъ малко повече територии, но рискуватъ да изгубятъ тона, което е било най-цѣнно въ съюза имъ съ сръбитѣ — съзнанието на братската солидарностъ, която го крѣпи.

На България, може би, е сждено, да изиграе най-сериозна роля въ сжбинитѣ на Балканския полуостровъ. Но, ако тя не разбере необходимостта да обоснове положението си съ чувствата на солидарностъ съ едноплѣмнитѣ и едновѣрнитѣ държави, тя рискува да продаде първенството си за една паница леща.

Между това, българското правителство трѣбва да се замисли за опасността отъ това, че ще обедини съюзницитѣ и съседитѣ си съ общо чувство на недовѣрие и подозрителностъ, вмѣсто да завърже съ тѣхъ по-тѣсни отношения, общаващи въ бъдеще най-блѣскави перспективи за развитието на България.

На единия пжтъ викатъ България лъжливитѣ ѝ доброжелатели, на другия я кани Русия, като я прѣдпазва отъ лъжливи и гибелни изборъ.

Но, ако България избере пжтя на тѣсния опортюнизъмъ, за нея такава една политика би била, безъ съмнѣние, политическа авантюра, въ която биха я очаквали само разочарования. Защото, заградена отъ враждебенъ блокъ на съседитѣ и ненамираща подкрѣпа у Русия, България напразно би я търсила у другитѣ сили. Тя не би могла да реализира ония задачи на могщето си развитие, на които ние сме готови да даваме, както и по-рано, съдѣйствието си, ако самата България не се остави да я изтикатъ на лъжливия пжтъ.

Всички тия съображения се изтъкватъ сега, при рѣшеніето на сръбско-българския споръ. Нека България има формални права, но Сърбия има нравствени основания, които не по малко силно говорятъ на чувството и на психологията на народа. България ще постъпи мѣдро, ако сама признае необходимостта отъ известна поправка въ договорното разграничение и направи поне малки отстъпки. Направени доброволно, тѣ ще произведатъ още по-желателно дѣйствие въ Бѣлградъ и ще окръпятъ по сжщество съюза на двѣтѣ държави, безъ което въобще не може да се говори за изпълнение на задълженията му въ миналото.

Благоволете да се обясните въ горния смисълъ съ г-нъ Гешова, както и съ български политически дѣйци, чиито възгледи иматъ значение за по-нататъшното насочване на българската политика.

Ние бихме желали да започнемъ съ сегашния кабинетъ размѣна на мнѣния за по-точното опрѣдѣляне на оная граница съ Сърбия, за която той би се съгласилъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

170.

Посланникътъ въ Софія.

3 май 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на Вашата телеграма отъ 21 априлъ.

Ржоводейки се отъ полученитѣ инструкции, азъ вече нѣколко пѣти се обръщахъ къмъ българското правителство съ свѣти, относително демобилизацията и съглашението по този прѣдметъ съ съюзницитѣ. Днесъ г-нъ Гешовъ ми заяви по-опрѣдѣлено, отколкото по-рано, че България би била твърдѣ доволна отъ демобилизацията съ условие, че всички воюващи държави ще уволнятъ еднакви разряди отъ запаснитѣ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

171.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Софія.

Петербургъ, 1 май 1913 г.

(Телеграма).

Вчера тукашниятъ български посланикъ ми прѣдаде тед-д грамата на г. Гешова, въ която послѣдниятъ, указвайки, че моментътъ за нашия арбитражъ е настѣпилъ, се обръща на основание на сръбско-българския договоръ, съ формална просба за нашия арбитражъ.

Вслѣдствие на това, Вие можете да заявите, че ние приемаме обръщението на българското правителство, че при това ние потвърждаваме извѣстното нему наше гледище за правото на България да се опира по въпроса за разграничението на съотвѣтните указания на договора.

Като дадете на г. Гешова успокоителни увѣрения въ означения смисълъ, укажете слѣднитѣ обстоятелства: изпълнението дълга на арбитражния съдия се явява, разбира се, за насъ твърдѣ тежко. Ние не се отклоняваме отъ него, единствено за запазване мира и закрѣпване на балканския съюзъ.

Ако ние сме увѣрени, че България ще се подчини на нашето рѣшение, което въ дадения случай благоприятствува за нейнитѣ интереси, то намъ е необходимо да получимъ увѣреността, че това рѣшение ще бѣде изпълнено и отъ Сърбия. Между това, главно затруднение въ настоящата минута е натискъ на армитѣ и тѣхнитѣ началници върху съюзнитѣ правителства. Ето защо, ние отдаваме особено значение на нашето прѣдложение за едноврѣмното равномѣрно съкращение на въоръженитѣ сили, слѣдъ подписване прелиминарния миръ. Най-добрата приемлива формула би била съглашението на почвата да се доведатъ съюзнишкитѣ армии на България, Сърбия и Гърция до една трета или една четвъртъ отъ сегашния имъ съставъ. Съ съотвѣтствуващото прѣдложение ние се обръщаме въ Бѣлградъ и Атина.

Послѣ не е достатъчно прѣпращането на сръбско-българския споръ въ пѣтя на арбитража. Трѣбва да се даде същото направление и на гръцко-българския споръ.

Съобщете ми възгледа на г. Гешовъ по посоченитѣ погорѣ съображения и му обърнете вниманието на това, че, по съображения отъ формаленъ характеръ, пристѣпването къмъ арбитража ще стане възможно едва слѣдъ подписване мира съ Турция, понеже до тогава не може да стане окончателно раздѣляне на спорнитѣ територии между съюзницитѣ.

(Подп.) *Сазоновъ*.

172.

Министрътъ на външнитѣ работи по посланика въ Атина.

Петербургъ, 18 май 1913 година.
(Телеграма).

Имаме основание да мислимъ, че България, основавайки се на точнитѣ условия на договора си съ Сърбия, ще се обърне въ близко врѣме къмъ арбитража на Императорското правителство, който ние не можемъ да не приемемъ.

Ако, едноврѣменно съ това, гръцко-българскитѣ разногласия не получатъ опрѣдѣлено направление, Гърция може да се укаже въ по-малко изгодно положение по отношение на България, защото ще остане изолирана.

Прѣдвидъ на това, ние мислимъ, че въ неинъ интересъ би било още сега, или да дойде въ непосредствено съглашение съ България, или, по съгласие съ нея, двѣтъ спорящи страни да прѣдадатъ рѣшението на разногласията си на съда на силитѣ.

Подобно едноврѣменно направление на всички разногласия между съюзницитѣ за разрѣшението имъ по миренъ начинъ би ги прѣдпазило отъ тягостнитѣ опасности на междо-особната война и би позволило на силитѣ да въздѣйствуватъ за закрѣпването помежду имъ на връзкитѣ отъ политически и икономически характеръ.

Заедно съ приемането рѣшението за арбитража, желателно е, споредъ насъ, да се дойде до съгласие за едноврѣменно намаление на съюзнитѣ армии — като се намалятъ до една трета, или една четвъртъ отъ сегашния имъ съставъ.

Това рѣшение, съдѣйствувайки на задачата на арбитражътъ, би облекчило примирителнитѣ усилия на съюзнитѣ правителства, намиращи се сега подъ давлението на военнитѣ кржгове.

Прѣпоръчваме Ви, като посочите приятелския и благожелателенъ характеръ на съвѣтитѣ ни, да се обясните въ посочения смисълъ съ гръцкото правителство.

(Подп.) *Сазоновъ.*

175.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

11 май 1913 г.

(Телеграма).

Стълковенията между гръцкитѣ и българскитѣ войски взематъ все по голѣми размѣри. Споредъ полученитѣ свѣдѣния, българитѣ започнали настѣпление отъ една страна прѣдъ Ангиста, отъ друга прѣзъ Струма и завзели Нигрита, като отблъснали гърцитѣ.

Атинскиятъ кабинетъ съ голѣмо безпокойствие моли Сърбия за помощъ, което поставя тукашното правителство въ крайно затруднително положение. Политическитѣ кржгове сж. силно възбудени, опасявайки се отъ намѣренията на България да се разправи съ своитѣ съюзници поотдѣлно. Г-нъ Пашичъ. направи сериозни прѣдставления въ София и моли поддръжка на тѣзи прѣдставления отъ насъ.

(Подп.) *Хартвицъ.*

174.

Посланникътъ въ Букурещъ.

19 май 1913 год.

(Телеграма).

Г-нъ Таке Ионеску ми събщи днесъ, че, въ случай на въоръжено сблъскване между съюзниците, Ромжния нѣма да остане неутрална. На въпроса, какво положение ще заеме тя, моя събесѣдникъ отговори, че по тоя поводъ още не е взето окончателно рѣшение. По думитѣ на министра, Ромжния въ такъвъ случай ще бжде поставена въ крайно затруднително и деликатно положение, прѣдвидъ на което тукъ искрено се надѣватъ за миренъ изходъ на прѣговоритѣ между съюзниците. Ромжния даже е обсъдила възможността за самостоятелна акция, за да накара съюзниците да не започватъ нова война, послѣдствията на която не могатъ да се прѣдвидятъ.

(Подп.) *Шебеко.*

175.

Посланникътъ въ Атина.

12 май 1913 г.

(Телеграма).

Въ бесѣда съ единъ отъ чуждестранитѣ ми колеги, г-нъ Венизелосъ е заявилъ, че, въ случай на война съ България, Сърбия, по всѣка вѣроятность, ще вземе въ нея участие заедно съ Гърция. Смятамъ това заявление на гръцкия президентъ крайно важно, защото то е отъ негова страна пръвъ намекъ, ако не за станалото вече гръцко-сръбско съглашение, то поне за кооперацията на гръцкитѣ и сръбскитѣ въоръжени сили

(Подп.) *Демидовъ.*

176.

Посланникътъ въ София.

13 май 1913 г.

(Телеграма).

Отъ момента на получаването извѣстията за сблъскванията между гръцкитѣ и българскитѣ войски, азъ не прѣстанахъ най-енергично да настоявамъ за незабавното уреждане на положението Въ сжбота г. Гешовъ даде категорическа заповѣдъ, да се прѣкрати стрѣлбата. Вчера, слѣдъ свиждането съ Царя, негово Величество потвърди лично тая заповѣдъ на генералитѣ Савовъ и Ивановъ, като опълномощи послѣдния

веднага да се услови съ гърците за демаркационната линия. Г-нъ Сарафовъ е въ Съресъ и ще вземе участие въ тия прѣговори

(Подп.) *Неклюдовъ.*

177.

Посланникътъ въ София.

13 май 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 7 май.

Софийскитъ кабинетъ съ радостъ приема нашия арбитражъ, като прѣдѣлява напълно всичкото бреме, което Императорското правителство поема върху си за запазването на мира отъ балканския съюзъ.

България съ готовность е съгласна да намали армията си до една трета, и даже четвъртъ, отъ сегашния си съставъ, ако Гърция и Сърбия сж съгласни да направятъ сжщото. Колкото се отнася до прѣдаването на гръцко-българското разграничение на арбитражъ, г. Гешовъ смѣта тая постѣпка за прѣждеврѣмenna още и би искалъ да дочака резултатитъ отъ мисията на г. Сарафовъ, който, слѣдъ установяването на демаркационната линия, ще замине отъ Съресъ за Атина за официални прѣговори съ Венизелоса. — Г-нъ Гешовъ днесъ официално ми заяви за съгласието си да се срѣщне съ г. Пашичъ на сръбско-българската граница.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

178.

Посланникътъ въ София.

14 май 1913 год.

(Телеграма).

Току-що узнахъ, че г. Гешовъ и г. Пашичъ сж се условили да се срѣцнатъ на границата въ петъкъ или сжбота. Опасявамъ се, че сърбитъ не ще се задоволятъ отъ малкитъ отстѣпки отъ българска страна, а голѣми българитъ нѣма да направятъ. Съсрѣдоточаването на войскитъ на сръбската граница трескаво продължава. Но главната и непосредствена опасность, споредъ мене, е на югъ, гдѣто просто сж забъркани гръцкитъ позиции съ българскитъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

179.

Посланникътъ въ Атина.

12 май 1913 г.

(Телеграма).

Гръцкото правителство ми прѣдаде днесъ писменъ отговоръ на нашитъ прѣдложения. Като изказва благодарността

си на Императорското правителство за приятелскитѣ му съвѣти, атинският кабинетъ посочва, че отдавна прѣдлага вече на България да се пристъпи къмъ разрѣшаването на въпроса за разграничението и да прѣдаде на арбитража ония пунктове, по които не би могло да се постигне съгласие. Споредъ грѣцкото правителство, прѣговоритѣ трѣбва да се водятъ общо между четиритѣхъ съюзници. Въ съответствие съ това, грѣцкото правителство, съчувствено се отнася къмъ едноврѣмното насочване сръбско-българскитѣ и грѣцко-българскитѣ разногласия въ нѣжта на арбитража. Въ заключение се посочва на желателността за точно установяване на окупационнитѣ зони до пристѣпването къмъ съкратяване на въоръженията.

(Подп.) *Демидовъ.*

180.

**Министрътъ на външнитѣ дѣла до
посланника въ Атина.**

Петербургъ, 14 май 1913 г.

(Телеграма).

Прѣдидениятъ въ Вашата телеграма отъ 12 май отговоръ на Гърция е по сжщество уклончивъ.

Между това, врѣмето е скжпо. Искането да се обсъдятъ всички въпроси общо отъ четиритѣхъ съюзници нѣма, споредъ насъ, юридическо обоснование, защото Гърция не може да претендира за участие въ тълкуването на договора между Сърбия и България, който точно прѣдвижда взаимнитѣ имъ задължения и разграничението.

Вжтрѣшната връзка, сжществувача между взаимнитѣ отношения на съюзницитѣ, може да бжде установена само чрѣзъ насочването на рѣшението на двата въпроса къмъ арбитражъ.

Указанието на грѣцкото правителство за желателността отъ точното установяване на окупационнитѣ зони, до пристѣпването къмъ съкратяването на въоръжението, ние смѣтаме за основателно.

(Подп.) *Сазоновъ.*

181.

**Министрътъ на външнитѣ работи до послан-
ницитѣ въ Бѣлградъ и Атина.**

Петербургъ, 14 май 1913 г.

(Телеграма).

Сръбското и грѣцкото правителства изглежда, че водятъ уклончива и опасна игра, като ни заявяватъ за мирнитѣ си

намѣрения и сжщеврѣменно се отклоняватъ отъ прави и опрѣдѣлени отговори на нашитѣ прѣдставления, като дѣятелно се готвятъ за съвмѣстна борба противъ България.

Ние не можемъ да не прѣдвардимъ двѣтъ правителства отъ гибелнитѣ резултати на подобна политика и Ви натоварваме да направите на министра на външнитѣ работи най-сериозно прѣдставление въ посочения смисълъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

182.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 14 май 1913 г.

(Телеграма).

Българското правителство се обърна къмъ насъ съ молба за най-бързо наше въздѣйствие върху бѣлградския и атинския кабинети за прѣдотвратяването ужаса на междуособицитѣ. Между това, изострянето на положението въ значителна степенъ е създадено отъ самитѣ българи, отъ упоритото имъ нежелание да влѣзатъ въ каквито и да е прѣговори съ съюзницитѣ си.

Успѣхътъ на примирителнитѣ ни усилия е сжщо въ ржцѣтъ на българитѣ.

Договорната граница прѣдставлява, между другото, неудобството на крайно кривитѣ линии, при което въ много мѣста българската територия се врѣзва въ сръбската. Колкото старателно и да е била произведена на врѣмето си работата на разграничението, послѣдното все пакъ въ онова врѣме е било до извѣстна степенъ академическо; идеята за разграничението на сферитѣ на влияние е прѣобладавала надъ принципа за териториялното разграничение.

Всички тия съображения не бива да се изпускатъ изъ прѣдвидъ. Ако България се съгласи за прокарването на по-права граница, ние бихме получили въ ржцѣтъ си аргумента, съ помощта на който нашето въздѣйствие върху сръбското правителство би могло да доведе до желанитѣ резултати.

Крайно е желателно да се склони българското правителство за опрѣдѣлено и по възможность бързо рѣшение, при което, разбира се, е желателно да не му се натрапва, а отъ него самото да се получи признаването необходимостта на тия или ония отстъпки.

(Подп.) *Сазоновъ.*

183.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Атина.

Петербургъ, 15 май 1913 г.

(Телеграма).

Българското правителство ни съобщи пълната си готовност да намали армията до една трета или една четвъртъ отъ сегашния ѝ съставъ. Сърбия се е съгласила да доведе числеността на армията си до 80—100,000, което е равно на една трета отъ състава ѝ.

Сега само Гърция бави работата, като не дава опредѣленъ отговоръ.

Благоволете да обърнете вниманието на гръцкото правителство върху опасността отъ забавянето, което би я направило отговорна за осложнения. (Подп.) *Сазоновъ*.

184.

Посланникътъ въ Цариградъ.

16 май 1913 г.

(Телеграма).

Въ бесѣдата си съ единъ отъ чуждестраннитѣ ми колеги, великиятъ везиръ изказа прѣдположението, че подписването на прѣдварителнитѣ условия на мира съ нищо не ще промѣни положението на нѣщата въ Чаталджа. Той нѣма намѣрението да махне отъ тамъ турската армия, защото не е изключена възможността отъ подновяването на военнитѣ дѣйствия. Великиятъ везиръ прѣдвижда възможността отъ война между вчерашнитѣ съюзници и иска да бжде готовъ за възможнитѣ събития.

(Подп.) *М. Гирсъ*.

185.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 17 май 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на цариградския посланикъ отъ 16 май.

Обърнете сериозното внимание на България върху опасността отъ страна на Турция, на която би се подложила България въ случай на конфликтъ съ съюзницитѣ си. Сжшо такова опасно за България настроение наблюдаваме и въ Ромжния.

(Подп.) *Сазоновъ*.

186.

**Министрътъ на външнитѣ работи до послан-
ниците въ София, Бѣлградъ и Атина.**

(Съобщава се въ Цетина).

Петербургъ, 17 май 1913 г.

(Телеграма).

Натоварваме Ви да направите слѣдното съобщение на правителството, при което сте акредитирани.

Отъ началото на възникването на разногласията между съюзниците ние настоявахме за лични свиждания между президентитѣ. Затова привѣтствуваме свиждането на г. Гешова съ г. Пашича и настоятелно съвѣтваме да се състои свижда-нето на г. Гешовъ съ г. Венизелосъ.

Но, ако тия свиждания не биха довели до почването на непосредствени прѣговори, Русия, недопускайки възможността отъ междусобна война и стоваряйки отговорността върху оная страна, която би се отказала отъ примирителнитѣ начини на разрѣшение, кани прѣседателитѣ на българския, сръб-ския и гръцкия министерски съвѣти да се събератъ въ Пе-тербургъ за установяването при посрѣдството на Русия об-щитѣ начала, които да възстановятъ мира и да закрѣпятъ съюза на Балканитѣ.

Прѣдвидъ на това, че Черна-гора нѣма разногласия съ съюзниците, нѣма основание да се кани нейнъ прѣдста-витель, но, ако тя и съюзниците изкажатъ съотвѣтното жела-ние, ние не бихме срѣщнали прѣчки за поканването и на черногорски прѣдставитель.

(Подп.) *Сазоновъ.*

187.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

17 маѣ 1913 г.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ съ г. Пашичъ по съдържанието на теле-грамата Ви отъ 14 май. Той категорически отрича съществу-ването на нѣкакви заимсли у Сърбия противъ България, която настоятелно кани, по съвѣтитѣ на Русия, за дружеско съвѣ-щание.

(Подп.) *Хартвигъ.*

188.

Посланникътъ въ Атина.

17 май 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 15 май.

Министрътъ на външнитѣ работи ми заяви въ катего-

рична форма за съгласието на гръцкото правителство на равномѣрно съкращение числеността на армията си, макаръ, по негово мнѣние, за Епиръ да е потребно нѣкакво увеличение на контингента, който остава подъ оръжие. Той се отнесе по този случай къмъ краля, който е въ Солунъ, отговора на когото незабавно ще съобщи. Министрътъ желае да се освѣдоми за точната цифра на българскитѣ войски, които ще останатъ недемобилизирани. (Подп.) *Демидовъ.*

189.

Посланникътъ въ София.

17 май 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата Ви отъ 14 май.

Въ разговоръ съ г-нъ Гешовъ, азъ по най-настойтеленъ начинъ му повторихъ нашитѣ убѣждения, щото българското правителство да се съгласи на нѣкои отстъпки въ полза на сърбитѣ, а сжшо и да влѣзе въ незабавни прѣговори по разграничението съ гърцитѣ. Азъ посочихъ на всички опасности, свързани съ по-нататъшната неотстъпчивость и протакане на финансовото, материално и нервно изтощение на България; на жестокостта да се искатъ нови жертви и нови усилия отъ народа и войската, които толкова вече сж дали и толкова прѣтърпѣли. Г-нъ Гешовъ ми обѣща да не забавя рѣшителния отговоръ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

190.

Управляващиятъ министерството на външнитѣ работи до посланникитѣ въ София, Бѣлградъ и Атина.

Петербургъ, 18 май 1913 г.

(Телеграма).

Направеното отъ насъ равномѣрно съкращение на съюзнишкитѣ армии получи принципиалното съгласие на съюзникитѣ. България е съгласна на намаление до една трета или една четвъртъ отъ сегашния съставъ на армията си. Сърбия е съгласна да остави 80 — 100 хиляди войника, което се равнява приблизително на една трета отъ армията ѝ.

Гръцкиятъ министръ на външнитѣ работи, заявявайки, че ще се отнесе до Краля, изказа съгласие по принципъ за намаление на гръцката армия приблизително до размѣритѣ на сръбската и моли да се освѣдоми, на каква цифра ще остане българската армия, слѣдъ намалението ѝ до една трета.

Мислимъ, че сега, когато прѣдварителниятъ миръ е подписанъ, е желателно да се пристъпи къмъ конкретното осъществяване на прѣдложението ни.

Прѣдвидѣ прѣдстоящитѣ въ Солунъ прѣговори за разграничаване окупационната зона между българитѣ и гърцитѣ, не биха ли признали съюзницитѣ за възможно сжщо тамъ да се прѣговаря и за съкращението на състава на войскитѣ, при което и Сърбия би могла да изпрати въ този градъ свой пълномощникъ? Благоволете да направите прѣдставления прѣдъ правителството, при което Вие сте акредитирани, за желателността на най-бързото съгласие, макаръ и по тѣзи прѣдварителни въпроси, при което, ако тѣ не могатъ да се споразумѣятъ непосредствено, ние сме готови да имъ окажемъ най-голъмо съдѣйствиe отъ наша страна.

(Подп.) *Нератовъ.*

191.

Посланникътъ въ София.

18 май 1913 г.

(Телеграма),

Днесъ азъ прѣдадохъ г-нъ Гешову съдържанието на телеграмата ви отъ 17 май. Той се отнася съчувствено къмъ нашата покана и ще моли незабавното съгласие на кабинета и Краля. Счита́мъ за твърдѣ необходимо, въ случай на окончателно съглашение на тритѣ балкански правителства, щото заминаването на тримата премиери въ Петербургъ да се състои колкото се може по-скоро, т. е., тозъ-часъ слѣдъ свиждането на г. Гешовъ съ г. Пашичъ, безъ да се чака свиждането му съ г-нъ Вензелосъ. Врѣмето не търпи отлагания.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

192.

Посланникътъ въ София.

18 май 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата си отъ 17 май.

Вчера г. Гешовъ подаде на Краля оставката на кабинета. Мотивътъ: свършване войната съ Турция и възможността да се привлечатъ всички партии за разрѣшение въпроса по спора съ съюзницитѣ. Кралътъ не е далъ още отговоръ. Надѣвамъ се, че Вашето прѣдложение за срѣщата на тритѣ премьера въ Петербургъ ще отстрани министерската криза и г. Гешовъ ще остане на властъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

193.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

18 май 1913 г.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ съ г-нъ Пашичъ по съдържанието на телеграмата Ви отъ 17 май. Той е твърдъ зарадванъ отъ поканата и изказва дълбока признателностъ къмъ благожелателнитъ грижи на Императорското правителство. Въ прѣговарянията на премиеритъ подъ ръководството на Русия той вижда сигурно срѣдство къмъ разрѣшение недоразумѣнията и закрѣпването на балканския съюзъ. Вечерта г-нъ Пашичъ вече получи съгласието на Краля и кабинета, които съчувствено се отнесоха къмъ нашето прѣдложение.

(Подп.) *Хартвигъ.*

194.

Посланникътъ въ Атина.

18 май 1913 г.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ съ министра на външнитъ работи въ смисъла на телеграмата Ви отъ 17 май. Той съчувствено се отнася къмъ нашитъ прѣдложения и дълбоко Ви е благодаренъ за тоя новъ знакъ на нашето приятелство. Срѣщата на четиритъ президента винаги е отговаряла на желанията на гръцкото правителство, но не е ставала поради съпротивлението на България.

Щомъ се върне г. Венизелосъ, ще му съобщи нашето прѣдложение и смятамъ, че общото обсъждане ще му се хареса повече, отколкото отдѣлния разговоръ съ г. Гешовъ. Отговорътъ на Краля по въпроса за демобилизацията още не е полученъ.

(Подп.) *Демидовъ.*

195.

Управляващиятъ легацията въ Цетина.

19 май 1913 г.

(Телеграма).

Азъ запознахъ министра на външнитъ работи съ съдържанието на телеграмата Ви отъ 17 май. Той ми съобщи днесъ, че правителството му има намѣрението, въ случай, че се свика въ Петербургъ съвѣщанието на президентитъ на съюзнитъ балкански държави, да възбуди ходатайство да се привлече къмъ това съвѣщание и черногорския делегатъ, за да може отъ своя страна да поддържа съюзницитъ си.

(Подп.) *Обнорски.*

196.

Посланникътъ въ Атина.

19 май 1913 г.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ съ министра на външнитѣ работи въ смисълъ на телеграмата Ви отъ 18 май.

Като приема по принципъ съкратяването на състава на армията и като не възразява противъ незабавното пристѣпване къмъ тая мѣрка, министрътъ ми каза, че намиращиятъ се въ Солунъ полковникъ Васичъ би могълъ успѣшно да изпълни ролята на сръбски пълномощникъ. Имайки прѣдвидъ, че българската система на комплектуване въ военно врѣме се различава отъ гръцката и сръбската, министрътъ повтори молбата си, да го освѣдомимъ за цифрата на българскитѣ войски, оставащи подъ оржие. (Подп.) *Демидовъ*.

197.

Посланникътъ въ Софiя.

20 май 1913 г.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ съ г. Гешовъ по съдържанието на вашата телеграма отъ 18 май. Той ми обѣща да не забави окончателното рѣшение на правителството, щомъ се върне г. Даневъ. Въ сщото врѣме г. Гешовъ забѣлѣза, че отговорътъ на гърцитѣ изглежда уклончивъ и крие намѣрението да се остави подъ оржие повече отъ половината на армията. Но главното условие за демобилизацията на България е демобилизацията на Турция. (Подп.) *Неклюдовъ*.

198.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

20 май 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Пашичъ ми съобщи, че въ врѣме на личнитѣ обяснения съ г. Гешовъ въ Цариградъ, послѣдниятъ скланялъ къмъ мисълта за необходимостта отъ едно свиджане на четиритѣхъ премиери за съвмѣстно обсъждане интересувашитѣ ги въпроси, като заявилъ при това, че по съвѣтитѣ на Русия тѣ сж длѣжни прѣдварително да се срѣщнатъ съ г. Венизелосъ. На това г-нъ Пашичъ възразилъ, че, ако се състои общо свиджане, то тѣ всѣкога ще намѣрятъ врѣме и за сепаративно размишляване на мнѣния. Важно е да се ускори работата, защото настоящето положение тежко се чувствува отъ всички. Г-нъ Гешовъ

ще се съгласи, въпреки, да се откаже отъ предварителна срѣща съ г-нъ Венизелосъ. По принципъ е рѣшено да се срѣщнатъ въ Солунъ, но този пунктъ трѣбва да бѣде избранъ по общо съгласие. И г. Гешовъ и г. Пашичъ признаватъ желателно участието на черногорския премиеръ. Относително срѣщата въ Петербургъ, за която сърбитъ съ благодарностъ вече се съгласиха, г-нъ Гешовъ казва, че лично съчувствува на това, но е длъженъ още да получи съгласието на колегитъ си отъ кабинета и Краля.

(Подп.) *Хартваигъ.*

199.

Посланникътъ въ София.

20 май 1913 г.

(Телеграма).

На срѣщата на двамата премиера въ Царибродъ и отъ двѣтъ страни се е посочилъ Солунъ като възможно мѣсто за срѣщата на 4-тъхъ премиера. Въ случай, че тамъ тѣ не биха могли да дойдатъ до съглашение, то би могли всички да дойдатъ въ Петербургъ. Подобна комбинация отговаря на нашитъ първоначални съвѣти, съюзницитъ да се опитатъ да уредятъ работата помежду си и само въ случай на разногласие да прѣдадатъ въпроса на нашия арбитражъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

200.

Замѣстникътъ на министра на външнитъ работи до посланниците въ Лондонъ и Парижъ.

Петербургъ, 21 май 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата си отъ 18 май.

Ние отдаваме голѣмо значение на равномерното съкращение числения съставъ на съюзнишкитъ армии, като първа крачка къмъ миролюбивото разрѣшение на възникналитъ помежду имъ разногласия. Между това, главното условие за приемане на тази мѣрка отъ българитъ се явява разоржаването на турскитъ войски, къмъ демобилизацията на които още не е пристѣпено. Прѣдвидъ на това, считаме за свое-врѣменно да възбудите въ съвѣщанието на посланницитъ въ Лондонъ въпроса за това, дали силитъ не ще признаятъ за възможно да прѣдложатъ на воюващитъ да пристѣпятъ къмъ съкращение числеността на армиитъ си.

(Подп.) *Нератовъ.*

Замѣстникъ на министра на външнитѣ работи до посланницитѣ въ София, Бѣлградъ, Атина и Цетина.

Петербургъ, 21 май 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на посланника въ София отъ 20 май.

Искрено приветствуваме приетото рѣшение отъ г. г. Пашичъ и Гешовъ за срѣщата на четиритѣхъ премиера въ Солунъ.

Поръчваме Ви да прѣдадете на правителството, при което сте акредитирани, нашия приятелски съвѣтъ въ тази смисълъ, щото отъ по-рано да бѣде официално заявено, че свиждането въ Солунъ е като първо, но не и послѣдно, и по-рано да бѣде прѣложено да се продължатъ прѣговоритѣ на друго мѣсто.

Това е важно за избѣгване нежелателното за съюзницитѣ тълкувание, въ случай на неуспѣхъ въ Солунъ и прѣнасянето прѣговоритѣ въ С. Петербургъ.

Ние очакваме отъ изпитаната мѣдрость на премиеритѣ, щото, ако нѣкой въпросъ възбуди опасение отъ остро разногласие, той тозъ-часъ да бѣде снегъ отъ д-евния редъ и оставенъ за обсъждане въ Петербургъ. При посоченитѣ условия опасноститѣ при прѣдварителното свиждане въ Солунъ би могли да бѣдатъ избѣгнати. Ако пъкъ то би довело до благоприятенъ изходъ, то, само по себе си се разбира, можемъ само да приветствуваме подобно доказателство за политическата зрѣлость на съюзницитѣ.

(Подп.) *Нератовъ*.

Посланникътъ въ Букурещъ.

23 май 1913 г.

(Телеграма).

Букурещкиятъ кабинетъ се отклонява, както се вижда, отъ обсъждане съ балканскитѣ съюзници положението, което ромжнското правителство възнамѣрява да вземе въ случай на въоръженъ помежду имъ конфликтъ.

Г-нъ Майореску вчера ми каза, че въ такъвъ случай Ромжния незабавно ще мобилизира армията си. Той направи сжщото заявление на сръбския и българския прѣдставители. Г-нъ Майореску се надѣва, че това съобщение ще ги подбуди къмъ по-голъма сговорность и ще способствува за запазване на мира. Общественото мнѣние тукъ се изказва въ полза на сближение съ Сърбия и Гърция въ противовѣсъ на усилянето на България.

(Подп.) *Шебеко*.

203.

Посланникътъ въ Атина.

23 май 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 21 май. Гръцкото правителство чака само отговора на България, за да пристъпи тогъ-часъ къмъ предложена мѣрка. Гръцкиятъ министръ на външнитъ работи вижда, както и ние, въ Солунската срѣща само първи етапъ и смѣта за желателно, щото опитътъ съвсѣмъ да не се счита за окончателенъ. Споредъ него, тия прѣговори най-послѣ ще опрѣдѣлятъ български ѣ искания и ще се поставятъ на дневенъ редъ нѣкои принципиални въпроси, най-деликатниягъ отъ които се явява гръцко-сръбското териториално съприкосновение. Г-нъ Коромиласъ не разчита на пълненъ успѣхъ отъ срѣщата, но и не се опасява толкова отъ неминуемитъ разногласия. Главната заслуга на прѣдстоящата срѣща той вижда въ ясната и опрѣдѣлена постановка на въпроса, въ точното запознаване съ исканията на всѣки отъ съюзниците, съ гаранция, че нѣма да има разрывъ, — въ бъдещето обсъждане въ Петербургъ, което не ще се избѣгне.

(Подп.) Демидовъ.

204.

Замѣстникътъ на министра на външнитъ работи до посланниците въ София и Бѣлградъ.

Петербургъ, 24 май 1913 г.

(Телеграма).

Въ личнитъ си обяснения съ българскитъ държавни мѣже Вие бихте могли да имъ обясните, че нашитъ съвѣти къмъ българитъ за доброволни отстъпки въ полза на Сърбия не сѣ още осъществление на нашия арбитражъ, но се явяватъ като опити да се наведатъ двѣгъ страни къмъ непосредствено полюбовно разграничение.

Балканскитъ държави, както се вижда, останаха на нашата точка зрѣние, съгласявайки се за срѣщата на премиеритъ въ Солунъ, слѣдъ което тѣ биха могли да се отправятъ за Петербургъ. Безъ да отричаме, че двата арбитража, сръбско-българскитъ и гръцко-българскитъ, трѣбва да се извършатъ, макаръ и едноврѣменно, съвършено по отдѣлно, ние прѣдполагаме, че у всички четири съюзника има общи интереси, за които е необходимо разглеждането имъ съвмѣстно, даже ако въ свѣщанието на премиеритъ не бждатъ зачекнати въпроситъ за териториалното разграничение.

(Подп.) Нератовъ.

205.

Посланникътъ въ София.

24 май 1913 г.

(Телеграма).

Окончателно рѣшение на въпроса за оставката на кабинета още не е послѣдвало. Въпросътъ за свиждането на четиритѣхъ премиера не може да бѣде разрѣшенъ вслѣдствие партійнитѣ разногласия относително близкото направление на българската политика. Прѣзъ послѣднитѣ дни воинственото направление тукъ е значително засилено. Даже убѣденитѣ партизани за полюбовни прѣговори съ Сърбия и Гърция категорически се отказватъ да взематъ подъ внимание такива териториални искания на сърбитѣ, които би засягали поне частъ отъ „безспорната“ зона. Азъ прѣзъ цѣлото това врѣме продължавамъ настойчиво да посочвамъ на всичкиѣ български партии опасността, която иде отъ Букурещъ и особено отъ Турция, но тѣ не вѣрватъ на тия опасности и сж убѣдени въ възможността да се дойде до съглашение съ ромжнското правителство.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

206.

Замѣстникътъ на министра на външнитѣ работи до рускитѣ прѣдставители въ Цариградъ, Бѣлградъ, София, Атина и Цетина.

Петербургъ, 25 май 1913 г.

(Телеграма).

Съгласно прѣдложението на нашия посланникъ, съвѣщанието на посланицитѣ въ Лондонъ прие резолюция да се поканятъ воюващитѣ да пристѣпятъ къмъ незабавното съкращение на арминтѣ си.

Поръчвамъ Ви да направите прѣдставление въ тази смисълъ прѣдъ правителството, при което сте акредитирани, щомъ като вашитѣ колеги получатъ съотвѣтнитѣ инструкции.

Считаме за желателно незабавното назначение на пълномощници отъ воюващитѣ за установяването точното съгласие по този въпросъ.

(Подп.) *Нератовъ.*

207.

Замѣстникътъ на министра на външнитѣ работи до посланника въ София.

Петербургъ, 25 май 1913 г.

(Телеграма).

Благоволете да съобщите на българското правителство резолюцията на посланниците въ Лондонъ по въпроса за нама-

ление армията и попитайте защо България сега се бави да пристъпи къмъ тази мѣрка едновременно съ съюзниците. Това предложение бѣше направено отъ насъ по молбата на България, която, както изглежда, сега се отклонява отъ изпълнението му, тъй както се отклони и отъ срѣщата въ Солунъ на четиритѣхъ премиера, за която, обаче, г-нъ Гешовъ се бѣше съгласилъ вече въ свиждането съ г-нъ Пашичъ. Обърнете вниманието на българското правителство върху неблагоприятното впечатление, което се създава отъ такава отклончивостъ.
(Подп.) *Нератовъ*.

208.

Посланникътъ въ София.

26 май 1913 г.

(Телеграма).

Съдържанието на телеграмата Ви отъ 25 май прѣдадохъ г. Гешову. Той ми отговори, че въпросътъ за съкращение на бойния съставъ на армията билъ прѣдаденъ на разглеждане отъ главната квартира, но послѣдната досега не дала отговоръ.

Колкото се касае до срѣщата на четиритѣхъ премиера, то този въпросъ отъ само себе си е една отъ главнитѣ причини за министерската криза, прѣдвидъ разногласията на нѣкои членове отъ кабинета.
(Подп.) *Неклюдовъ*.

209.

Телеграмата на Н. И. Величество до Тѣхни Величества Българския Царъ и Сръбския Кралъ.

Москва 26 май 1913 г.

Извѣстието за проектираната срѣща въ Солунъ между министръ-прѣдседателитѣ на четиритѣхъ съюзни държави, които могатъ отъ послѣ да се срѣцнатъ въ Петербургъ, ми причини най-големо удоволствие, понеже това намѣрение изглежда, че издава желанието на балканскитѣ държави да се споразумѣятъ и засилятъ съюза, който досега е далъ най-блѣстящи резултати.

Съ чувство на тягостъ се научавамъ, че това рѣшение още не е турнато въ изпълнение и че балканскитѣ държави, изглежда, се готвятъ за една братоубийствена война, която е въ състояние да засѣчи славата, която сж добили наедно.

Въ единъ толкова важенъ моментъ, азъ се обръщамъ направо до Ваше Величество, както ме задължаватъ моето право и моятъ дългъ. Двата народа, българскитѣ и сръбскитѣ, съ акта на своя съюзъ, сж повѣрили на Русия разрѣша-

ването на всѣко недоразумѣние относящо се до прилагането на договора и на конвенциитѣ, които се отнасятъ до него. Азъ искамъ, щото Ваше Величество да остане вѣренъ на задълженията, поети отъ двѣтъ страни, и да прѣдостави на Русия да разрѣши сегашното недоразумѣние между България и Сърбия.

Смѣтайки функциитѣ на арбитъръ не като една прерогатива, но като едно тежко задължение, което азъ не мога да прѣнебрегна, мисля, че съмъ длъженъ да прѣдупрѣдя Ваше Величество, че една война между съюзницитѣ не може да ме остави индеферентенъ.

Държа да прѣдупрѣдя, че държавата, която би почнала тази война, ще бжде отговорила прѣдъ славянската кауза и азъ ще си запазя всичката свобода по отношение поведението, което Русия ще приеме спрѣмо евентуалнитѣ резултати на една тъй прѣстѣпна борба.

210.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланницитѣ въ Атина и Бѣлградъ.

Петербургъ, 27 май 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Бобчевъ ми съобщи официалното заявление на г-нъ Гешова къмъ съюзницитѣ, че свиждането на премиеритѣ, забавено отъ министерската криза въ България, ще се състои слѣдъ разрѣшението на кризата, дори и въ случай на промѣна на кабинета.

Съобщавайки за това, софийскитѣ кабинетъ моли нашето въздѣйствие въ Атина и Бѣлградъ, съ цѣль да се склонятъ съюзницитѣ къмъ малко търпѣние.

Отъ своя страна, азъ посочихъ на българския посланникъ, че продължаващото се едноврѣменно трескаво съсрѣдоточаване на българскитѣ войски внушава справедливо подозрѣние въ прѣднамѣрената уклончивость на софийския кабинетъ да даде опрѣдѣленъ отговоръ.

(Подп.) *Сазоновъ*.

211.

Посланникътъ въ Атина.

27 май 1913 г.

(Телеграма).

За избѣгване неминуемото стълкновение между Сърбия и България, въ което ще бжде ввлечена и Гърция, възъ основа сключеното грѣцко-срѣбско съглашение, г-нъ Венизелосъ счита за крайно настоятелно, щото незабавно да се направи отъ тритѣ балкански столици постѣпка къмъ равномѣрно сък-

ращение на войскитѣ, а силитѣ да взематъ въ рѣшитѣ си рѣшението по въпроса за разграничението. Разговоритѣ му съ г-нъ Сарафовъ никакъ не сж опрѣдѣлили българскитѣ искания. Самъ той на свиждането на премиеритѣ, при измѣнитѣ се условия, особно съ оставката на г-нъ Гешовъ, не дава голѣмо значение, защото прѣдвижда разногласие по всички въпроси, но изказва все пакъ готовността да вземе въ него участие, за да се отправи послѣ въ Петербургъ, а слѣдъ това, въ случай на нужда, да подложи спора на политико-юридическия арбитражъ.

(Подп.) *Демидовъ.*

212.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

27 май 1913 г.

(Телеграма).

Вслѣдствие воинственото настроение въ София, г-нъ Пашичъ се съмнява не само въ практичността, но и въ самата осъществимостъ на свиждането на четиритѣхъ премиери въ Солунъ, а за това той повече се склонява къмъ мисълта, че, при настоящитѣ условия, по възможность по-скорошното поканване въ Петербургъ би прѣдставлявало най-добро срѣдство да се прѣдотврати опасното стѣлкновение.

(Подп.) *Хартвицъ.*

213.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланникитѣ въ София, Бѣлградъ и Атина.

Петербургъ, 29 май 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на посланника въ Бѣлградъ отъ 27 май.

Ние намираме мнѣнието на г-нъ Пашичъ, че срѣщата на четиритѣхъ премиера въ Петербургъ по-бързо би довела до дѣлътъ, отколкото прѣдварителното свиждане въ Солунъ, за правилно. Ние не трѣбва да отклоняваме срѣщата въ Солунъ, ако за това биха настоявали, но все пакъ Вие можете да изкажете мнѣние, че по-скорошното дохождане въ Петербургъ на четиритѣхъ премиера е прѣдпочтително.

(Подп.) *Сазоновъ.*

214.

Посланникътъ въ София.

30 май 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ, слѣдъ получаване инструкции отъ всички мои колеги, изработихме текста за идентичната декларация по въп-

роса за съкращение на армията, която ще се прѣдаде на българското правителство. Австрийският посланикъ, ржково-дейки се отъ даденитѣ му указания, помоли за отсрочване прѣдаването на този документъ за 24 часа, за да има възможность да прѣдстави изработения текстъ на одобрение отъ своето правителство. (Подп.) *Неклюдовъ.*

215.

Посланникътъ въ Атина.

31 май 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Венизелосъ ми заяви, че той съ чувства на дълбока признателность ще дойде въ Петербургъ и се надѣва на успѣха на нашата приятелска медиация. По негово мнѣние, мисълта за срѣщата въ Солунъ трѣбва да бѣде окончателно изоставена. (Подп.) *Демидовъ.*

216.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланницитѣ въ София, Бѣлградъ и Атина.

(Съобщава се въ Цетина).

Петербургъ, 31 май 1913 г.

(Телеграма).

Отговоритѣ, получени отъ Тѣхни Величества Българския Царь и Сръбския Кралъ на Височайшата телеграма, свидѣлствуватъ за това, че двѣтѣ правителства, излагайки различни възгледи и оцѣнки, както на общото положение, така и на взаимнитѣ задължения на двѣтѣ държави, изказватъ надеждата, че съ помощта на Русия ще излѣзатъ отъ сегашното остро положение по миренъ начинъ и при запазване на съюза.

Отбѣлѣзвайки съ удоволствие тая първа стѣпка къмъ благополучното разрѣшение на кризата, ние канимъ прѣдседателитѣ на министерскитѣ съвѣти на Бѣлгария, Сърбия, Гърция и — ако тя пожелае — на Черна-гора, веднага да дойдатъ въ Петербургъ, гдѣто всички въпроси за разногласията и начинитѣ на тѣхното разрѣшение ще бждатъ подложени на обсъждане и ще трѣбва да получатъ опрѣдѣлено направление.

Твърдѣ е желателно прѣдварителното съглашение за равномѣрното намаление на арминитѣ; ако ли пъкъ това срѣща затруднение, прѣдупрѣждаваме, че въ Петербургъ ще поставимъ най-напрѣдъ тоя въпросъ на дневенъ редъ, като гаранция, че съюзницитѣ дѣйствително искатъ мирното разрѣшение на конфликта.

Прѣдварителното свиждане въ Солунъ смѣтаме вече за несъотвѣтстващо на положението.

Благоволете да се обясните съ министра на външнитѣ работи въ посочения смисълъ. (Подп.) *Сазоновъ*.

217.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

31 май 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата Ви отъ 25 май. Прѣдставителитѣ на великитѣ сили направиха днесъ на г. Пашича съобщение за незабавното съкратяване на арминитѣ. Въ отговоръ, г. Пашичъ се прочете заявление за това, че сръбското правителство е прѣдало на българитѣ една нота, въ която, сочейки на необходимостта да се прѣкрати по-нататъшното съсредоточаване на български войски на сръбския фронтъ, то прѣдлага веднага да се пристъпи къмъ едноврѣмното намаляване на арминитѣ до една четвъртъ отъ сегашния имъ съставъ.

(Подп.) *Хартвигъ*.

218.

Посланникътъ въ Букурещъ.

31 май 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Майореску ми заяви, че ромънското правителство ще употреби всички старания за запазване на мира; то рѣшило, въ видъ на заплашителна мѣрка, да свика подъ знамената резервиститѣ, но врѣменно се отказало отъ тази мѣрка.

Телеграмата на Императора на българския и сръбския монарси тукъ произведе силно впечатление, особено послѣдната фраза, въ която се заключава прѣдупрѣждението по адресъ на страната, която би почнала братоубийствената война, и която опрѣдѣля отношението на Русия къмъ възможния ѝ изходъ.

(Подп.) *Шебеко*.

219.

Посланникътъ въ Софія.

1 юни 1913 г.

(Телеграма).

Тукашниятъ австро-унгарски прѣдставителъ още не е получилъ одобрение на текста на колективното заявление за разоръженнето. Въ четвъртъкъ сръбскиятъ посланникъ връчи на българското правителство нота, съ която се прѣдлага свеждане на военнитѣ сили на двѣтъ страни до четвъртъ отъ днеш-

ния съставъ. Министерската криза трѣбва да се разрѣши, днесъ съ кабинетъ отъ г. г. Даневъ — Тодоровъ. Генералъ Ковачевъ ще бѣде воененъ министръ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

220.

Посланникътъ въ Атина.

2 юни 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 1 май.

Гръцкото правителство писмено ме увѣдоми за съгласието си премиеритѣ да се срѣщнатъ въ Петербургъ и за направеното прѣдложение на софийския кабинетъ да пристѣпи къмъ съкращение числеността на състава на армията. Заедно съ това, атинскиятъ кабинетъ настоява да се прѣкрати понататъшното съсредоточаване на българскитѣ войски на гръцкия фронтъ.

(Подп.) *Демидовъ.*

221.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

(Съобщава се въ София).

2 юни 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 31 май.

Азъ не захснѣхъ да прѣдамъ на сръбското правителство прѣдложението за неотложното заминаване въ Петербургъ на прѣдседателя на сръбския министерски съвѣтъ. Г-нъ Пашичъ тозъ-часъ ми извѣсти, че правителството, получило съгласието на Краля, съ благодарностъ приема нашата покана.

(Подп.) *Хартвицъ.*

222.

Посланникътъ въ София.

2 юни 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 31 май.

Въ изпълнение посоченитѣ въ нея указания, азъ незабавно прѣдадохъ г-ну Даневу нашето прѣдложение за неотлагателно заминаване въ Петербургъ на прѣдседателя на българския министерски съвѣтъ. Г-нъ Даневъ лично, както изглежда, желае да трѣгне за Петербургъ, но го смущава неувѣреността въ това — дали Сърбия е приела безусловно арбитража на Русия.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

223.

Посланникътъ въ София.

3 юни 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Даневъ ми събщи, че българитѣ отговорили на прѣдставленията на Сърбия съ искането да се очистятъ засѣтитѣ отъ нея области въ Македония. При това, поставяйки въпроса за демобилизацията въ тѣсна зависимостъ отъ въпроса за разграничението, г. Даневъ призна прѣдъ мене своето намѣрение да постави този въпросъ въ слѣдния видъ :

България е съгласна незабавно да демобилизира, но при непрѣменното условие, че въ Македония, наредъ съ сръбскитѣ окупационни войски, да бждатъ допустнати и български. Частитѣ на двѣтъ страни могатъ, при това, да бждатъ сведени къмъ мирния съставъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

224.

Посланникътъ въ София.

3 юни 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата Ви отъ 31 май и на телеграмата на посланика въ Бѣлградъ отъ 2 юни. Въ продължителенъ разговоръ съ г. Даневъ, азъ посочихъ на незабавното приемане нашата покана отъ г-нъ Пашичъ, убѣждавайки българитѣ да послѣдватъ този добъръ примѣръ. Г-нъ Даневъ, отлагайки окончателния си отговоръ до утрѣ, или срѣда, частно ми заяви твърдѣ опрѣдѣлено, че ако ние не се отказваме отъ прѣдложения арбитражъ, основанъ на договора и ако сръбитѣ приематъ нашия арбитражъ безусловно тѣй, както го е приела България, то той ще побърза да дойде въ Петербургъ. Въ противенъ случай, ще му бжде невъзможно да напусне България, тѣй като по-нататъшната уклончивостъ на Сърбия отъ арбитража ще прѣдизвика такава непосредствена опасностъ, която ще изисква присѣтствието на първия министръ въ страната.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

225.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 3 юни 1913 г.

(Телеграма).

Тукашниятъ български посланикъ ни прѣдаде молбата на г. Даневъ за ускоряване на сръбско-българския арбитражъ съ посочване, че, ако Сърбия приеме арбитража въ рамкитѣ на

договора, то незабавното пристъпване към него се явява като единствено средство за предотвратяване войната. Прѣдвидъ на това, г. Даневъ ни моли да назначимъ за двѣтъ правителства срокъ отъ нѣколко дни за изложение на своитѣ възгледи.

Вслѣдствие на това, благоволете да съобщите на г. Даневъ, че, оставяйки на прѣдишната точка зрѣние по въпроса за сръбско-българския арбитражъ, който подлежи на осъществяване отъ насъ, съвършено отдѣлно отъ рѣшението по гръцко-българския споръ, ние не можемъ да пристъпимъ къмъ първия, нѣмайки увѣреностъ, че вториятъ ще получи такъвъ също миренъ изходъ.

Прѣдвидъ на това, ние поканваме четиритѣ премиера незабавно да се събератъ въ Петербургъ, за да бжде постигнато желаното отъ г. Даневъ ускорение. Сръбското и гръцкото правителства вече отговориха съ благодарностъ и съгласие за дохождането на премиеритѣ въ Петербургъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

226.

Замѣстникътъ на министра на външнитѣ работи до посланникитѣ въ Виена и Берлинъ.

Петербургъ, 3 юни 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на посланника въ София отъ 1 юни.

Австро-унгарскиятъ прѣдставителъ въ Бѣлградъ направи съвмѣстно съ колегитѣ си прѣдставление за разоржаването. Толкова повече странно се прѣдставя въздържането въ София отъ подобна постъпка.

Съмняваме се въ вѣрността на вѣстникарското извѣстие, какво Австрия прѣустановила разпореждането си за участието на нейнъ прѣдставителъ въ упоменатата колективна постъпка на това основание, че Сърбия вече го направила сама въ София. Прѣдполагаме, че съгласието на Сърбия съ възгледитѣ на силитѣ толкова повече трѣбва да подбужда силитѣ да добиятъ това съгласие и въ София. Благоволете да прѣговаряте съ министра на външнитѣ работи въ посочения смисълъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

227.

Посланникътъ въ Виена.

4 юни 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 3 юни.

Въ отговоръ на въпроса ми, съ какво се обяснява въз-

държането на Австрия отъ постъпка въ София, каквато той направи въ Бѣлградъ, министрътъ на външнитѣ работи ми отговори, че австрийскитѣ посланници въ Бѣлградъ не разбрахъ инструкциитѣ си: той билъ длъженъ, както и австрийскитѣ посланници въ София и Атина, прѣдварително да прѣдставятъ текста на колективната нота на одобрение отъ правителството. Сега, когато сръбското правителство се обърнало къмъ Бѣлгария съ прѣдложение за частична демобилизация, австрийското правителство не желае, щото неговата поддръжка да се счете като поддръжка на сръбската постъпка

(Подп.) *Н. Гирсъ.*

228.

Посланникътъ въ Берлинъ.

5 юни 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 3 юни.

Азъ запитахъ държавния секретаръ на министерството на външнитѣ работи, върно ли е извѣстието, че Австрия се въздържа отъ съвмѣстно прѣдставление въ София за демобилизация. Г-нъ Яговъ отговори утвърдително, като прибави, че въ Бѣлградъ австрийскитѣ прѣдставители участвувалъ въ общата постъпка, понеже не получилъ на врѣме приказания да не прави това. Измѣнението на първоначалното рѣшение на виенския кабинетъ мотивира съ това, че Сърбия сама вече е излѣзла съ прѣдложение за демобилизация.

(Подп.) *Свербеевъ.*

229.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 4 юни 1913 г.

(Телеграма).

Телеграмата Ви отъ 3 юни получихъ.

Нашата покана до четеритѣхъ премиера да додѣтъ въ С. Петербургъ ни е внушена отъ убѣждението, че въ лично общение много по-леко ще се дойде до съглашение по сложнитѣ въпроси, отколкото съ прѣписки.

Срѣщата на премиеритѣ не ги свързва отъ по-рано, съ каквито и да било рѣшения.

Прѣдвидъ посоченитѣ съображения, настояваме на бързия отговоръ на г. Даневъ, желае ли той, или не, да дойде въ Петербургъ.

Благоволете да му посочите, че съ протакането или

отклонението отговора на поканата той не ще съдѣйствува на примирителното дѣло. Отъ друга страна, ако до срѣщата той желае да се изяснятъ всички въпроси, то съ това той най-вече би направилъ самото свиждане ненуждно.

(Подп.) *Сазановъ.*

250.

Управляващиятъ легацията въ Цетина.

4 юни 1913 г.

(Телеграма).

Министрътъ на външнитѣ работи официално ме уведоми, че черногорското правителство съ благодарностъ приема нашата покана и ще командирова на петербургското съвѣщание прѣдседателя на министерския съвѣтъ, генералъ Вукотичъ.

(Подп.) *Обнарский.*

251.

Посланникътъ въ Букурещъ.

4 юни 1913 г.

(Телеграма).

Споредъ съобщението на г-нъ Майореску, ромжнското правителство се отказало отъ намѣрението да свика подъ знамената резервиститѣ отъ тритѣ армейски корпуса, считайки, че телеграмата на Императора до българския и сръбския монарси ще има за послѣдствие мирното уреждане спора между съюзницитѣ. Въ случай на разривъ между тѣхъ, прѣдизвиканъ отъ несъгласието на една отъ странитѣ, и нарушението мира на балканитѣ отъ съюзницитѣ, Ромжния веднага ще мобилизира своята армия и ще заеме съ своитѣ войски българската територия по линията Тутраканъ — Балчикъ.

(Подп.) *Шебеко.*

252.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 5 юни 1913 г.

(Телеграма).

Телеграмата Ви отъ 3 юни получена.

Прѣдвидъ изострането на българо-сръбскитѣ отношения, ние се опасяваме, че прѣдложената отъ г. Даневъ на сръбското правителство мѣрка не ще доведе къмъ умиротворение, даже ако би била приета отъ Сърбия, което е толкова повече съмнително. Ако България се откаже отъ първоначалната си инициатива да пристъпи къмъ демобилизация,

прѣди и независимо отъ по-нататъшнитѣ прѣговори, прѣдпо-
читаме да оставимъ този въпросъ откритъ до срѣщата на
четиритѣхъ примиера въ Петербургъ.

(Подп.) Сазоновъ.

253.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ника въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 5 юни 1913 г.

(Телеграма).

Полученитѣ прѣзъ послѣднитѣ дни отъ София извѣстия
и съобщения свидѣлствуватъ за размѣра на опасното въз-
буждане, което обхваща правителственитѣ кръгове. Г-нъ Да-
невъ не се рѣшава, както се вижда, да се съгласи да дойде
до Петербургъ, нѣмайки увѣреностъта, че Сърбия ще се под-
чини на руския арбитражъ.

Тази увѣреностъ е нужна и намъ. Освѣнъ това, нами-
раме за твърдѣ сжществено, за да се състои срѣщата, да
имаме възможностъ на основание заявлението на сръбското
правителство да съобщимъ на г-нъ Даневъ, поне слѣдующето:

„Г-нъ Пашичъ е съгласенъ да се яви въ Петербургъ,
да прѣговаря и по договорния арбитражъ, и той се надѣва,
че тѣзи прѣговори ще доведатъ къмъ осжществяването на
върховното руско третейско разбирателство между Сърбия и
България“.

Благоволете да укажете нужното въздѣйствие за по-ско-
рошния отговоръ отъ г. Пашичъ. По-дългото упорство и про-
такания могатъ да иматъ най-гибелни послѣдствия.

Отъ вѣренъ източникъ се научаваме, че сегашното поло-
жение може да се продължи само нѣколко дни, слѣдъ което
може да се очакватъ най-сериозни осложнения.

(Подп.) Сазоновъ.

254.

Посланникътъ въ Софія.

5 юни 1913 г.

(Телеграма).

Съгласно полученитѣ инструкции, азъ, безъ да губя
врѣме, още днесъ вечеръта заявихъ на г. Даневъ, че Импе-
раторското правителство строго се държи на възгледа си за
необходимостъта отъ арбитража, произтичащъ отъ договора
и възъ основа на договора; азъ по-нататъкъ казахъ на г. Да-
нева, че сръбското правителство съвсѣмъ не отхвърля архи-
тража и че, слѣдъ дохаждането на премиеритѣ въ Петербургъ,
г-нъ Пашичъ ще бже поставенъ прѣдъ необходимостъта да

приеме формално арбитража. Азъ посвѣтвахъ г-нъ Даневъ да не отлага рѣшението си и да замине въ Петербургъ колкото може по-скоро. Г-нъ Даневъ бѣше твърдѣ зарадванъ отъ моитѣ заявления, но заедно съ това посочи на безусловната необходимостъ, прѣди неговото заминаване, да се положи поне по принципъ началото на демобилизацията. Както е извѣстно на Ваше Високопрѣвъзходителство отъ телеграмитѣ на агенциитѣ, отговорътъ-нота отъ българското правителство на сръбската нота за демобилизация прѣдлага, като условие, допущането на български отряди, въ миренъ съставъ, въ областитѣ, заети отъ сърбитѣ.

(Подп.) Неклюдовъ.

235.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 6 юни 1913 г.
(Телеграма).

Свѣдѣнията, получени отъ разни източници, посочватъ на разтягето въ българската армия брожение въ полза на незабавна война, или разпусъ. Ако Сърбия не приеме арбитража на Русия, безъ оговорка, по примѣра на България, българското правителство не иска да чака и срѣщата тукъ на премиеритѣ не ще се състои.

Съгласието на Сърбия за арбитража на Русия безъ оговорка не може да се разглежда като каквато и да е отстъпка въ полза на България.

Съгласието на Сърбия за посочената постановка на въпроса е нужно не само на България, но и намъ, защото, безъ увѣреността, че двѣтъ страни ще се подчинятъ на нашия арбитражъ безъ оговорка, ние не можемъ да осъществимъ обаязаността си на арбитражъ.

Освѣнъ това, ние ще пристѣпимъ къмъ сръбско-българския арбитражъ, само като получимъ увѣрение, че гръцко-българскиятъ споръ сѣщо ще бжде даденъ на рѣшението на задължителния арбитражъ.

Благоволете да поканите г-нъ Пашичъ, безъ отлагане да ни даде ясенъ и опрѣдѣленъ отговоръ. Употрѣбете всичкото си възможно въздѣйствиe за да се прѣдотврати гибелното и неминуемо иначе стѣлкновение между съюзницитѣ.

(Подп.) Сазоновъ.

256.

Посланникътъ въ София.

6 юни 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 5 юни.

Г-нъ Даневъ днесъ ми заяви, че за него е невъзможно да отиде въ Петербургъ, докато Сърбия не заяви непосредствено на България, че е съгласна да се подчини на арбитража на Русия, и докато не се започне демобилизацията; за послѣдното България може да се съгласи само въ случай, че Сърбия допусне присъствието на български войски въ зад-вардарска Македония, по равни сили съне демобилизиранитѣ сръбски. Послѣдното г-нъ Даневъ счита безусловно необходимо и произтичащо отъ договора, тъй като договорътъ е опрѣдѣлено прѣдвидѣлъ кондоминиумъ за Сърбия и България въ завоеванитѣ провинции до окончателното разпрѣдѣление. Азъ най-рѣшително заявихъ г-нъ Даневу, че, тъй като нѣма никакви надежди, какво Сърбия по собствена воля ще се съгласи на тѣзи двѣ български искания, то, значи, отказътъ на г. Даневъ да отиде въ Петербургъ се равнява на твърдото рѣшение на българското правителство да почне слѣдъ нѣколко дни войната. Напротивъ, незабавното започване на прѣговоритѣ въ Петербургъ, едновременно съ нашия арбитражъ, ще спаси мира и общославянското дѣло. (Подп.) *Неклюдовъ*.

257.

Замѣстникътъ на министра на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 7 юни 1913 г.

(Телеграма).

Телеграмата Ви отъ 5 юни получихъ.

Обърнете вниманието на българското правителство на това, че, съгласно инициативата на самата България, ние прѣдложихме въ Бѣлградъ и Атина демобилизация независимо и прѣди почване прѣговоритѣ. Ние не можемъ да измѣнимъ нашата точка зрѣние въ угода на измѣнитѣ се възгледи на софийския кабинетъ по този въпросъ. (Подп.) *Сазоновъ*.

258.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 7 юни 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата Ви отъ 6 юни.

Днесъ тукашниятъ български посланикъ отново се по-

върна къмъ въпроса за демобилизация при условие за съвмѣстно окупиране Македония отъ сръбски и български войски.

Ние му отговорихме, съ посочване неосъществимостта на тази мѣрка, която, вслѣдствие на това, не ще се нагърбимъ да прѣдлагаме и подържаме въ Бѣлградъ.

Ако Сърбия даде удовлетворително увѣрение по въпроса за арбитража, то ние не виждаме нуждата отъ друга гаранция за пристѣпване къмъ демобилизация, и бихме считали, че настойчивостта на България е въ сѣстояние само да прѣдизвика конфликти.

Ако българското правителство посочва на настроението на българската армия, то не трѣбва да забравя, както настроението на сръбската армия, тъй и положението, което се готви да вземе Ромжия въ случай на конфликтъ.

Еввали е благоразумно да се дѣйствува съ заплашване, които нѣма да уплашатъ съюзницитѣ, а ще създадатъ за самата България опасно положение; ето защо, считаме, че най-мѣдрото рѣшение би било да се пристѣпи къмъ демобилизация безъ всѣкакви условия, освѣтъ принципалното съгласие на сръбското правителство за арбитражъ на Русия.

Колкото се отнася до молбата на г-нъ Даневъ за колективното прѣдставление въ Цариградъ за демобилизация, ние отговорихме на българския посланникъ, че по въпроса за съвмѣстно прѣдставление на воюващитѣ въ този смисълъ се е възпротивила една отъ великитѣ сили, основавайки се на туй, че това е неприятно за българитѣ.

(Подп.) Сазоновъ.

239.

Замѣстникътъ на министра на външнитѣ работи до посланницитѣ въ София и Бѣлградъ.

Петербургъ, 8 юни 1913 г.

(Телеграма).

Въ неотдавнашна бесѣда съ нашия посланникъ въ Бѣлградъ, г-нъ Пашичъ заявилъ, че разногласието въ сегашнитѣ възгледи относително договора не е било въ очитѣ на сръбското правителство прѣчка, за да приеме съ благодарностъ поканата за отиване въ Петербургъ и да прѣдстави недоразумѣнията съ българитѣ на върховния третейски съдъ.

Смѣтаме, че въ тѣзи думи на сръбския министръ се съдържа исканата отъ България пълна гаранция, защото Русия има намѣрението да осъществи върховния арбитражъ, изхождайки отъ правата, прѣдоставени отъ договора, и да произнесе рѣшението си възъ основа на съкупността на онѣзи

данни, които се отнасят къмъ договора, неговото тълкуване, неговитѣ задължения и изпълнението му отъ двѣтъ страни.

Прѣдвидѣ на това, пристѣпвайки къмъ арбитража, ние очакваме отъ правителството, при което сте акредитирани, да Ви вржи мемоаръ, въ 4-дневенъ срокъ, отъ деня на прѣдаването това заявление, като се изложатъ въ него всички съображения въ полза на защищаванитѣ отъ него домогвания.

Обаче, тъй като съ сръбско-българския арбитражъ се разрѣшаватъ всички други въпроси, въ частностъ паралелната ликвидация на гръцко-българския споръ, то считаме за твърдѣ необходимъ едноврѣмения по този поводъ другъ арбитражъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

240.

Посланникътъ въ София.

8 юни 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Даневъ, късно вечерята, ми съобщи, че министерскиятъ съвѣтъ е рѣшилъ да постави, като условие, за прѣбиването на г. Даневъ въ Петербургъ: или официалното съгласие на Сърбия за върховния арбитражъ на Русия на основание договора и въ прѣдѣлитѣ на него, или пускането отъ сръбитѣ български гарнизони въ зад-вардарска Македония. Азъ веднага отговорихъ г. Даневу, че Ваше Високопрѣвъзходителство, вънъ отъ всякако съмнѣние, ще се установи на първото условие, съответствуващо на нашитѣ енергични настоявания въ Бѣлградъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

241.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

8 юни 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмитѣ Ви отъ 5 и 6 юни.

Ръководейки се отъ Вашитѣ опжтвания, азъ употребявамъ всички усилия, за да склони сръбското правителство къмъ приемане нашия арбитражъ безъ оговорки, но, сега за сега, срѣщамъ силни прѣпятствия. Общото впечатление тукъ е, че ние желаемъ да заставимъ Сърбия да се подчини на всички искания на България, противъ което азъ се боря съ всичката си енергия. Азъ не губя при това надежда за благополучно рѣшение. Добро влияние указа заявлението, че ние ще пристѣпимъ къмъ сръбско-българския арбитражъ, слѣдъ като по-

лучимъ увѣренность, че на този задължителенъ арбитражъ ся-
що ще бжде подложенъ и гръцко-българския споръ.

(Подп.) *Хартвигъ.*

242.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ника въ Бѣлградъ

Петербургъ, 9 юни 1913 г.

(Телеграма).

Телеграмата Ви отъ 8 юни получена. Категорически опровергаваме приписваното намъ желание да прѣдоставимъ на България възможността да продиктува на Сърбия своята воля. Прѣдлагайки на министритѣ на двѣтѣ държави опрѣдѣлено да заявятъ съгласието си за арбитража на Русия безъ оговорка и да ни прѣдставятъ въ четиридневенъ срокъ мемоаръ, ние заставахме на почвата на нашитѣ безспорни права и мислимъ, че, подчинявайки се на това, Сърбия не ще накърни нито своето достойнство, нито интереситѣ си и ще има възможность да заеме позиция, която ще онищожи каквото и да е законно оправдание отъ България въ случай на по-нататъшни настоявания, произтичащи отъ нейнитѣ права.

Изхождайки изъ тази точка зрѣние, ние категорически отказваме не само да поддържаме, но и да прѣдадемъ въ Бѣлградъ искането за демобилизация при условие за съвмѣстна окупация на спорнитѣ области, защото намираме тѣзи искания толкова неоснователни, колкото и практически непригодни.

Безъ да сме увѣрени каква насока ще вземе гръцко-българскиятъ споръ въ руслото на арбитража, ние нѣма да произнесемъ арбитражното рѣшение.

(Подп.) *Сазоновъ.*

243.

Посланникътъ въ Атина.

9 юни 1913 г.

(Телеграма).

Българскиятъ отговоръ, който изисква по принципъ при-
емането на демобилизацията въ зависимостъ отъ установяване
съвмѣстната гръцко-българска военна окупация въ мѣстноститѣ,
заети отъ гръцкитѣ войски, произведе тежко впечатление и
нему се гледа като призоваване къмъ конфликтъ.

(Подп.) *Демиралъ.*

244.

Посланникътъ въ София.

9 юни 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ г. Даневъ ме помоли да Ви прѣдамъ отъ името
на Краля и правителството извънредно бързо слѣдното съобщение:

„Прѣдвидъ крайната опасностъ, особено усилена слѣдъ получаване вчерашната сръбска нота, и прѣдъ видъ невъзможността за непосредствено съглашение между странитѣ относително демобилизацията, българското правителство, желаяйки да изчерпи всички сръдства за мирно разрѣшеніе спора между Сърбия и България, се обръща къмъ върховния арбитъръ съ най-почтителна молба да произнесе рѣшението си въ възможния най-късъ срокъ, а именно не по-късно отъ 8 дена; при това, България очаква, че арбитражътъ ще послѣдва въз основа и въ границитѣ на сръбско-българския договоръ и приложенията му. Българското правителство моли по-нататъкъ, щото Императорското правителство да го увѣдоми официално, че приема молбата му до вторникъ вечеръ. Въ утвърдителенъ случай, министръ-президентътъ ще заминетъ въ сръда за Петербургъ, за да изслуша арбитражното рѣшение и, слѣдъ рѣшението, за обсъждане всички други въпроси“.

(Подп.) *Неклюдовъ*.

245.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 10 юни 1913 г.

(Телеграма).

Телеграмата Ви отъ 9 юни получихъ. Срокътъ за прѣдставяне на мѣмояритѣ е назначенъ; това показва, че встъпваме въ правата и обязанности на арбитъръ. За лождането на г-нъ Даневъ въ Петербургъ допълнително ще ви съобщимъ.

(Подп.) *Сазоновъ*.

246.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 10 юни 1913 г.

(Телеграма).

Г-въ Пашичъ ми събши, че вече е пристъпено къмъ приготвяне на мемоара.

(Подп.) *Хартвигъ*.

247.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланицитѣ въ София и Атина.

Петербургъ, 11 юни 1913 г.

(Телеграма).

Като безспорно доказателство на лоялността и примирителното настроение на сръбското правителство ще служи по-

лучаването на мемоара му, посочващъ, че Сърбия ще се подчини на арбитража на Русия.

Нѣма съмнѣние, че, ако Сърбия се рѣши на тази постѣпка, това е само по силата на даденитѣ отъ насъ увѣрения, че грѣцко-българскиятъ споръ ще бѣде едноврѣменно отправенъ въ руслото на арбитража. Прѣдвидъ желателността за по-скорошното разрѣшение на всички въпроси, създаващи днешното остро положение, би било крайно желателно българското и грѣцкото правителства да дойдатъ до по-бързо съгласие за прѣдаването на тѣхнитѣ разногласия на опрѣдѣления арбитражъ. Благоволете да се обясните въ този смисълъ съ министра на външнитѣ работи. (Подп.) *Сазоновъ*.

248.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 11 юни 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Даневъ ви е изказалъ съмнѣние за това, че Сърбия ще изпълни неприятното за нея третейско рѣшение на Русия даже слѣдъ приемането на нашия арбитражъ. Тѣзи съмнѣния г-нъ Даневъ подкрѣпя съ необходимостта отъ демобилизация, изтъквайки, обаче, основания неприемливи, както за Сърбия, тѣй и за Гърция, вслѣдствие на което софийскиятъ кабинетъ сега не настоява, както се вижда, на своето прѣдложение.

Обезпечаване подчинението на нашето рѣшение отъ двѣтѣ страни е не по-малко важно за насъ, отколкото за всѣка една отъ тѣхъ.

Затоа, слѣдъ като ние получимъ отъ Сърбия желаното заявление, заедно съ мемоара, нужно е да посочите г. Даневу, че, послѣ такава постѣпка отъ нейна страна, необходима е обща демобилизация на съюзницитѣ възъ основа на това, което прѣдлага самиятъ български кабинетъ, т. е., едноврѣменна и пропорционална.

Тогава, едноврѣменно съ направлението на грѣцко-българския споръ въ руслото на арбитража, ние ще бждемъ обезпечени въ изпълнението на арбитражното рѣшение.

(Подп.) *Сазоновъ*.

249.

Посланикътъ въ Бѣлградъ.

11 юни 1913 г.

(Телеграма).

Азъ казахъ на г-нъ Пашичъ, че, съвсѣмъ нежелайки да заставимъ Сърбия въ каквото и да било подчинение относно-

телно България, Русия предлага на двѣтъ държави опрѣдѣлено да заявятъ съгласието си за арбитражъ и да ни прѣдставятъ въ 4-дневенъ срокъ мемоаръ. Въ тази задача азъ снадѣвамъ да успѣя. Малкото забавяне се дължи на кабинетната криза, която ще се разрѣши, вѣроятно, къмъ четвъртъкъ, когато ще ми се прѣдаде и мемоара. Въ четвъртъкъ ще се събере пакъ Скупщината, въ която г-нь Пашичъ, както се надѣвамъ, ще заяви за приемане прѣдложението на Императорското правителство.

(Подп.) *Хартвицъ.*

250.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

11 юни 1913 г.

(Телеграма).

Въ изпълнение инструкциитъ, които се посочваха въ телеграмата Ви отъ 9 юни, азъ съобщихъ г-ну Пашичу прѣд-явениятъ отъ насъ искания, добавяйки, че, безъ да бждемъ увѣрени въ направлението на гръцко-българския споръ въ руслото на арбитража, Русия не ще произнесе арбитражно рѣшение по сръбско-българския споръ. Това произведе на сръбското правителство най-успокоително впечатление.

(Подп.) *Хартвицъ.*

251.

Посланникътъ въ София.

11 юни 1913 г.

(Телеграма).

Вашата телеграма отъ 10 юни получихъ. Обяснявайки се по нейното съдържание съ г-нь Даневъ, азъ му повторихъ много опрѣдѣлено, че молбата на българското правителство за срочното произнасяне на арбитражното рѣшение ще бжде признато у насъ за неосществимо и че рѣшението не ще бжде произнесено додѣто по гръцко-българския споръ не бжде прѣдварително постигнато съглашение за арбитражъ. Г-нь Даневъ обеща да увѣдоми за моето заявление Краля и министерския съветъ и искаше да ме увѣри, че отклонението ни отъ срока може да извика отъ страна на българскитъ генерали непримирима оппозиция.

(Подп.) *Николовъ.*

252.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 12 юни 1913 г.
(Телеграма).

Твърдѣ е желателно, прѣдвидѣ тревожния обратъ на работитѣ, да се прѣладе утрѣ още отъ г. Пашичъ мемоара въ изпълнение исканието на Русия, встъпваща въ ролята на арбитъръ. Напомнете му и заявлението прѣддадено отъ Васъ въ телеграма отъ 20 априлъ, въ което той признаваше силата на договора. Сръбското правителство би могло да прѣдотврати катастрофата, съ потвърждението на това заявление едновременно съ прѣдването намъ мемоара.

(Подп.) Сазоновъ.

253.

Министрътъ на външнитѣ работи до рускитѣ прѣдставители въ Лондонъ, Парижъ, Берлинъ, Римъ, Виена, Цариградъ, София, Бѣлградъ, Букурещъ, Атина и Цетина.

Петербургъ, 12 юни 1913 г.
(Телеграма).

Г-нъ Бобчевъ, по поржчка на своето правителство, ми заяви, че формулата за арбитража и седемъ-дневния срокъ за произнасяне на рѣшението сж били послѣдното прѣдложението на българското правителство, и тъй като нашиятъ отговоръ не опрѣдѣля срока, когато трѣбва да бжде произнесено рѣшението, то България е принудена да прѣкрати всѣкакви по-нататѣшни прѣговори.

Азъ отговорихъ на българския посланикъ, че България приема рѣшение равносилно съ обявяване братоубийствена война, къмъ което руското правителство не може да се отнася иначе, освѣнъ съвършено отрицателно. Ние осждаме и Сърбия, която не даде опрѣдѣленъ отговоръ, подчинява ли се тя на арбитража на Императорското правителство.

(Подп.) Сазоновъ.

254.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 12 юни 1913 г.
(Телеграма).

Силая се на моята телеграма отъ днешна дата. Азъ указахъ на българския посланикъ на туй, че прѣд-

приетата отъ България крачка се явява измѣна на славянското дѣло и пълно невнимание къмъ нашия примирителенъ позивъ. Азъ прибавихъ, че за мене е съвършено ясно, какво България, като дѣйствува тъй, подчинява се на страничните внушения и на подхвърленитѣ ѝ надежди, въ които тя може горчиво да се разочаровае.

(Подп.) *Сазоновъ.*

255.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

Петербургъ, 12 юни 1912 г.

(Телеграма).

Г-нъ Пашичъ бърза окончателно да урегулира всички въпроси, за да може колкото е възможно по-скоро да бжде готовъ за пътуването за Петербургъ. Утрѣшното заседание на Скупщината ще бжде закрито за да се избѣгнатъ неумѣстнитѣ прѣния.

(Подп.) *Хартвигъ.*

256.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 13 юни 1913 г.

(Телеграма).

Благоволете да прѣдложите г-ну Даневу, като послѣдънъ примирителенъ нашъ опитъ, щото той едновременно съ прѣдаването на насъ мемоаритѣ на сръбското и българското правителства, което би доказало, че Сърбия приема нашия арбитражъ и би послужило за начало на неговото осъществяване, да заяви за своето неотложно идване въ Петербургъ, съ едновременноното пристигане на прѣдставителитѣ на съюзницитѣ.

Неприемането на това наше прѣдложение ще считаме като изчерпване на всички достъпни намъ сръдства за мирно въздѣйствие.

(Подп.) *Сазоновъ.*

257.

Посланникътъ въ Атина.

13 юни 1913 г.

(Телеграма).

Министрътъ на външнитѣ работи ми съобща съдържанието на отговора, който ще бжде днесъ прѣдаденъ на българското правителство по поводъ нотата му относительно разоръжаването. Съ вѣжливи, но твърди изрази гръцкото правителство настоява на равномѣрна демобилизация, безъ да се от-

нася къмъ въпроса за воененъ кондоминиумъ въ мѣста, оку-
пирани отъ гърцитѣ, който въ такъвъ случай би трѣбвало да
бжде разпространенъ и въ области, заети отъ българитѣ. То
възражава на българската теза по окупацията, прѣдлага единъ
общъ арбитражъ по всички разногласия между съюзницитѣ и още
еднажъ поканва къмъ благоразумие и съюзническа лоялностъ.
(Подп.) *Демидовъ.*

258.

Посланникътъ въ Букурещъ.

14 юни 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Майореску заяви, че ромжнското правителство е
прѣдписало на своя прѣдставителъ въ София да съобщи на
българското правителство, че, въ случай на война между Бъл-
гария и Сърбия, Ромжния ще мобилизира своята армия и ще
открие военни дѣйствия.

(Подп.) *Шебеко*

259.

Посланникътъ въ Софія.

14 юни 1913 г.

(Телеграма).

Азъ настоятелно прѣдупрѣдихъ г-нъ Данева, което на-
правихъ вече не еднажъ, за сериозната опасностъ, която грозн
българитѣ отъ страна Ромжния въ случай на стѣлкновение съ
сърбитѣ. При това, категорически го прѣдупрѣдихъ, че въ
случай на стѣлкновение съ сърбитѣ и гърцитѣ, колкото и
тѣжно да бжде за насъ българското поражение, ние прѣстъ
не ще повдигнемъ, за да задържимъ Ромжния.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

260.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

14 юний 1913 г.

(Телеграма).

Прѣдвидъ на крайното възбуждение, което е обхва-
нало оппозицията, г-нъ Пашичъ не може въ Скупщината да
пристѣпи къмъ изложение на правителствената декларация
безъ рискъ да прѣдизвика неодобрение. Затова засѣданието
е отложено за понедѣлникъ, вслѣдствие двата празника. Прѣзъ
тѣзи два дни г-нъ Пашичъ и едномиишлѣнницитѣ му разчи-
татъ да си гарантиратъ абсолютно болшинство. Г-нъ Па-
шичъ ми съобщи, че сръбското правителство не само че не
ще се отклони отъ изпълването на сръбско-българския дого-

воръ, но вижда въ него основата за своята точка зрѣние. Възможно е, че той утрѣ ще ми прѣдаде мемоара, ако за това се съгласи министерскиятъ съвѣтъ.

(Подп.) *Хартвигъ.*

261.

Посланникътъ въ София.

14 юни 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 13 юни.

Съобщихъ г-ну Даневу съдържанието ѝ и по най-рѣшителенъ начинъ му посочихъ явно необходимостта веднага да послѣдва нашия съвѣтъ. Г-нъ Даневъ обѣща да ми даде официаленъ отговоръ тази вечеръ слѣдъ министерския съвѣтъ. За сега той заяви, че напълно е готовъ да станатъ въ Петербургъ тѣзи прѣговори съ г-нъ Венизелоса, по които ние настояваме, но той все таки ни моли да опрѣдѣлимъ нѣкакъвъ срокъ, до произнасянето на арбитражното рѣшение, защото той не може да напусне България, безъ да успокои генералитѣтъ относително това. Обяснихъ г-ну Даневу, че самитѣ ние сме заинтересувани въ по-бързото привършване на арбитража и не ще го разтакаме нито съ единъ день, стига само да се споразумѣе съ г-нъ Венизелосъ. Мо, при това, азъ повторихъ, че за насъ е напълно немислимо да опрѣдѣлимъ срокъ за арбитража.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

262.

Посланникътъ въ София.

14 юни 1913 г.

(Телеграма)

Позовавамъ се на телеграмата си отъ днешна дата.

Тази вечеръ г-нъ Даневъ ми заяви, че българското правителство ни най-малко не прѣкъсва прѣговоритѣ за арбитража;—мемоарътъ е готовъ и ще ми бжде връченъ утрѣ за прочитъ на български езикъ, но ще бжде прѣдставенъ официално на руски прѣводъ, който вече се прави; че г-нъ Даниевъ е напълно съгласенъ и готовъ да замине за Петербургъ, но само моли настойчиво да му се съобщи това, което било съобщено неофициално на българския посланникъ въ министерството, а именно, че ние се стараемъ да завършимъ арбитражното рѣшение въ най-краткъ срокъ. Българското правителство опроверга въ официалното си агенство свѣдѣнията за прѣкръпяване на прѣговоритѣ въ Петербургъ. Но г-на Данева,

отъ друга страна, безпокои полученото днесъ извѣстие отъ Бѣлградъ, какво г-нъ Пашичъ отложилъ за понедѣлникъ отговора си на интерпелацията си въ Скупщината и, слѣдователно, по-рано отъ вторникъ, 18 юни, не ще бжде извѣстно, приели ли е Сърбия най-сетнѣ окончателно и безусловно нашия арбитражъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

263.

Посланникътъ въ Букурещъ.

15 юни 1913 г.

(Телеграма).

Съгласно съобщението на г-нъ Майореску, ромжнскиятъ прѣдставителъ въ София е направилъ на българското правителство заявление относително начина на дѣйствие на Ромжния въ случай на война между България и Сърбия. Г-нъ Даневъ забѣлѣзалъ на князъ Гика, че това съобщение, по негово мнѣние, носи толкова повече недружелюбенъ и заплашителенъ характеръ, че то вече получи гласность. Той, при това, прибавилъ, че, слѣдъ като докладва за това въ министерския съвѣтъ, той не ще закъснѣе да даде отговоръ на ромжнското правителство.

(Подп.) *Шебеко.*

264.

Посланникътъ въ Букурещъ.

(Съобщава се въ София)

16 юни 1913 г.

(Телеграма).

Неблагоприятнитѣ свѣдѣния, получени отъ Бѣлградъ, относително очаквания резултатъ отъ вчерашното засѣдане на Скупщината, твърдѣ разтревожиха ромжнското правителство. Въ днешното съвѣщание у г-нъ Майореску е прието рѣшение, щото Ромжния, въ случай на отказъ отъ страна на Сърбия да се подчини на благожелателнитѣ указания на Русия и приемане отъ нея каквито и да е агресивни рѣшения, заплашващи запазването на Балканитѣ, отъ своя страна, ще се откаже отъ плана си да прѣмине българскитѣ граници, като се ограничи само да съсрѣдоточи на сръбската и българската граници свои войски.

(Подп.) *Шебеко.*

265.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

16 юни 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на посланника въ Букурещъ отъ днешна дата.

Азъ незабавно съобщихъ съдържанието ѝ на г-нъ Пашичъ, който каза, че рѣшението на ромжиското правителство не го очудва; той въ сѣщото врѣме помоли да увѣря, че сръбското правителство нѣма никакви агресивни замисли и не ще направи първата стѣпка къмъ нарушение на мира, който то скъпи и е загрижено изключително за запазване на своитѣ интереси.

(Подп.) *Хартвигъ.*

266.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

16 юни 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Пашичъ, безъ да губи вѣра въ благоразумието на народнитѣ прѣдставители и лидеритѣ на политическитѣ партии, работи за образуванетоъ необходимото за правителството болшинство за сѣдбоносното засѣдание на Скупщината, което утрѣ ще има.

(Подп.) *Хартвигъ.*

267.

Посланникътъ въ София.

16 юни 1913 г.

(Телеграма).

Ромжиското заявление тукъ произведе силно впечатление. Надѣвамъ се, че мирътъ може да бѣде запазенъ, ако въ Бѣлградъ утрѣ побѣди благоразумното настроение.

Г-нъ Даневъ ми заяви днесъ и моли да прѣдамъ на Ваше Високопрѣвъзходителство, че България никога не е желала война съ сюзницитѣ, но че отказътъ на Сърбия отъ арбитража би поставилъ българското правителство въ безизходно положение. Г-нъ Даневъ лично продължава да мисли, че заявлението на Ромжния е само способъ да застави България да се съгласи на нови териториални отстъпки. Но въ другитѣ крѣгове по-добрѣ разбиратъ смисълъта на ромжиската опасность и сериозно се опасаватъ отъ война.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

268.

**Министрътъ на външнитѣ работи до
посланника въ Бѣлградъ.**

Петербургъ, 16 юни 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на посланника въ Букурещъ отъ 16 юни.

Ромжнското правителство заема заплашително положение по отношение къмъ страната, която ще вземе отговорността за нарушението на мира. Благоволете да прѣдупрѣдите г. Пашича за опасността да вземе върху си отговорността за разрива, не съобразявайки се съ съвѣтитѣ на Императорското правителство.

(Подп.) *Сазоновъ.*

269.

**Министрътъ на външнитѣ работи до послан-
ниците въ Букурещъ и София.**

Петербургъ, 16 юни 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ на г. Бобчевъ било поръчано да се справи за отношението на Императорското правителство къмъ възможното активно настѣпление на Ромжния. Ние отговорихме на българския посланикъ, че виждаме въ заявлението на Ромжния това, че, въ случай на война между съюзниците, тя не ще остане безучастна, най-добрия способъ да се прѣдотврати конфликта. Накрай ние прѣдупрѣдихме г. Бобчева, че, въ отговоръ на поставения ни отъ ромжнитѣ въпросъ, ние заявихме, че не бихме защищавали България, ако на послѣдната би принадлежала инициативата за военнитѣ дѣйствия.

(Подп.) *Сазоновъ.*

270.

Управляващиятъ легацията въ Цетина.

17 юни 1913 г.

(Телеграма).

Тукашниятъ български посланикъ ми съобщи, че отъ твърдѣ авторитетенъ източникъ му станало извѣстно, какво, въ случай на война между Сърбия и България, Черна-гора ще изпрати своитѣ войски на помощъ на Сърбия.

(Подп.) *Обноретий.*

271.

Посланикътъ въ София.

17 юни 1913 г.

(Телеграма).

Съгласно полученитѣ днесъ извѣстия, станали сж твърдѣ сериозни стълкновения на българскитѣ войски съ гръцкитѣ и сръбскитѣ. Прѣдъ видѣ прѣдстоящото си заминаване въ Петербургъ, г-нъ Даневъ настоятелно Ви моли да направите възможното въ Бѣлградъ и Атина, за да се прѣустановятъ понататъшнитѣ стълкновения

(Подп.) *Нежлюдовъ.*

272.

Посланникътъ въ Бѣлградъ.

17 юни 1913 г.

(Телеграма).

Въ днешното засѣданне на скупщината г. Пашичъ изложи програмата на правителството, слѣдъ което започнаха дебатитѣ. Въ врѣме на единъ отидиъ, скупщината се освѣдоми отъ полученитѣ извѣстия, че българитѣ въ 2 часа прѣзъ нощта нападнали сръбскитѣ войски отъ Щипъ до Злетово, т. е. по всички линии на Овче-поле, а така сжщо и по линиитѣ на другитѣ позиции. Това извѣстие прѣдизвика силно възбужденіе. Засѣданието се отложи. Безъ да се гледа на това, впечатлението на г. Пашичъ е, че той все таки ще получи болшинство. Започнатото, обаче, нападение едноврѣменно върху сръбитѣ и гръцитѣ може да измѣни цѣлата картина.

(Подп.) *Хартвигъ.*

273.

Посланникътъ въ София.

17 юни 1913 г.

(Телеграма).

Извѣстието, че скупщината е отложила своето рѣшеніе за утрѣ, подбужда г-нъ Даневъ да отложи заминаването си до други день. Моли ме да прѣдамъ на Ваше Високопрѣвъзходителство настоящата молба на българското правителство да не оставите Вашето въздѣйствие въ Бѣлградъ, за да не произлѣзе ново отсрочване, защото напрѣжението тукъ е достигнало края на своя прѣдѣлъ.

(Подп.) *Нежлюдовъ.*

Посланникътъ въ Атина.

17 юни 1913 г.

(Телеграма).

Прѣдъ видъ на едноврѣменнитѣ атаки на българитѣ върху сръбския и гръцки фронтъ, Кралътъ заминава за Солунъ за да поеме командването на гръцката армия. Флотата получи бърза заповѣдъ да отплува къмъ Елефтерисъ, гдѣто, по официални свѣдѣния, гръцкитѣ отряди сж отрѣзали настѣпващитѣ български сили. Г-нъ Вензелосъ счита, че макаръ войната да не е обявена, гръцкото правителство все пакъ е принудено да вземе съответни мѣрки за отбрана. То е още готово за примирие, ако отъ страна на българското правителство послѣдва официално съобщение за това, че настѣпването на българскитѣ войски се явява слѣдствие на недоразумѣние.

(Подп.) *Демидовъ.***Министрътъ на външнитѣ работи до посланникитѣ въ София и Атина.**

17 юни 1913 г.

(Телеграма).

Както се вижда отъ полученитѣ вчера до българския посланикъ телеграми, г-нъ Даневъ отново се повръща на мисълта за съвмѣстна окупация на спорнитѣ съ Гърция области. Прѣдавайки увѣрzenie, че България нѣма намѣрzenie да воюва съ Гърция, г-нъ Даневъ посочва на това, че прѣдварителнитѣ гръцко-български арбитражъ е необходимъ за точното установяване на неговия прѣдметъ, вслѣдствие на което самото обръщане къмъ арбитражъ се прѣдставлява прѣждеврѣменно.

На българския посланикъ отново е повторено: 1) че при днешнитѣ едва ли не всѣкидневни сблъсквания ние рѣшително се отказваме да поддържаме мисълта за съвмѣстна окупация; 2) че съображенията за неизяснеността прѣдмета на гръцко-българския арбитражъ потвърждава само необходимостта отъ прѣдварителна лична срѣща на премиеритѣ, въ време на която ще се изясни, както прѣдметътъ на гръцко-българския арбитражъ, така и съставътъ на третейския сждъ. Когато тѣзи въпроси получатъ опрѣдѣлено направление, общата демобилизация на съюзникитѣ не ще срѣшне затруднение. Опасността, че Сърбия не ще изпълни арбитражното рѣшение, даже да се подчини на арбитража, посочва само необходимостта отъ обща

демобилизация прѣди произнасянето на рѣшението, въ какъвто случай всички съюзници ще бждатъ при еднакви условия на боева готовность.

Опасяваме се, че докато не се състои срѣщата на премиеритѣ, положението ще запази сегашната опасна неопрѣдленость.

(Подп.) *Сазоновъ.*

276.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

17 юни 1913 г.

(Телеграма).

Посочете г-ну Даневу, че всѣко осложнение на границата затруднива получаването сръбското съгласие за прѣдаването на мемоара, като прѣдизвиква ново възбуждане на умоветѣ и поставя г. Пашичъ въ безизходность. Мислимъ, че, ако Даневъ не желае войната, той трѣбва да вземе рѣшителни мѣрки, щото въ първитѣ редове на войската да се въдвори спокойствие.

(Подп.) *Сазоновъ.*

277.

Посланикътъ въ Бѣлградъ.

18 юни 1913 г.

(Телеграма).

Тукъ стана извѣстно, че въ сферата на сръбската окупация е станало не сблъскване, а твърдѣ сериозно сражение, при което на слабо защитената позиция на сръбската 3-а армия българитѣ прѣзъ нощта внезапно сж вдигнали всичката си войска, въ едно количество отъ 90 хиляди души. Нападнатата внезапно трета армия била принудена да отстъпи по направление къмъ Скопие, изгубвайки четирдесетъ офицера съ 1400 войника убити и ранени. Първата армия на прѣстолонаслѣдника Александъръ е потеглила на помощъ. Възбуждението е грамадно.

(Подп.) *Хартвигъ.*

278.

Посланикътъ въ Бѣлградъ.

18 юни 1913 г.

(Телеграма).

Всѣко мирно въздѣйствие на правителството ще бжде безсилно прѣдъ видъ всеобщото възбуждение, достигнало крайнитѣ прѣдѣли.

Споредъ полученитѣ подробни свѣдѣния, долавя се широко обмисления планъ на българската атака. Българската армия въ количество отъ 90 роти съ артилерия и кавалерия, като минала зоната при Бръгалница и Злетово, извършила нощно нападение отъ три различни пункта по всичкитѣ линии на прѣднитѣ сръбски позиции, имайки за цѣль да отхвърли сръбитѣ и да си пробие пътъ за Скопие. Безъ да се гледа на внезапното нападение и голѣмитѣ загуби, сръбитѣ сж устояли. Колко далеко българитѣ сж отишли навжтрѣ въ сръбска зона, доказва сражението при Дренекъ, — 12 километра въ тила на прѣднитѣ сръбски позиции. Българската армия продължава да се сражава, и до пълното ѣ прогонване сръбитѣ нѣма да отстъпятъ, за да се избѣгне деморализацията въ войската.

(Подп.) Хартовигъ.

279.

Посланикѣтъ въ Атина.

18 юни 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Венизелосъ ми съобщи, че внезапното нападение на българитѣ, което несъмнено се е състояло по прѣдварителенъ общъ планъ, и отстраняването гърцитѣ отъ много заети отъ тѣхъ важни пунктове, създава за Гърция обязаность да прѣмѣсти на прѣдъ войската за отбраната на самия Солунъ, който се заплашва сега отъ неприятеля.

Министрътъ съглежда въ генералното българско настѣпление опитъ да се създаде свършенъ фактъ и съ насилнически срѣдства да се закрѣпятъ окупационнитѣ права на българитѣ въ гръцкитѣ области.

При такива условия, той не може да отпитува прѣди да получи отъ българското правителство формално отказване отъ неговитѣ послѣдни дѣйствия — обратно връщане българскитѣ войски до демаркационната линия, установена съ протоколъ, и официално заявление за приемането отъ България задължителния арбитражъ, макаръ и да не е общъ, а едновременно съ сръбско-българския, по разграничаването. Положението е критическо.

(Подп.) Делидовъ.

280.

Посланикѣтъ въ Букурещъ.

18 юни 1913 г.

(Телеграма).

Извѣстието за сериознитѣ стѣлкновения на българитѣ съ сръбитѣ и гърцитѣ, които иматъ характеръ на истински сра-

жения, подбудиха ромжнското правителство да прѣдприеме днесъ нѣкои подготвителни мѣрки за мобилизацията. При първото извѣстие за откриването на военнитѣ дѣйствия, ромжнската армия ще бѣде мобилизирана и ще мине прѣзъ българската граница.

(Подп.) *Шебеко.*

281.

Посланникътъ въ Вѣлградъ.

20 юни 1913 г.

(Телеграма)

Г-нъ Пашичъ ми каза вчера, че за Сърбия и Гърция не се прѣдставлява фактическа възможность да се върнатъ къмъ въпроса за арбитража, когато и двѣтѣ държави се намиратъ въ дѣйствителна, макаръ и не обявена, война съ България, прѣдизвикана съ своя плагъ на нощно заемане територии, окупирани отъ споменатитѣ държави. Г-нъ Пашичъ не се съмнява, че вие, Ваше Високопрѣвъзходителство, неминуемо бихте дошли до това заключение, ако българското правителство не скриваше фактитѣ, свидѣтелстващи за това, че три южни български армии, отъ които най-голѣмата командува самиятъ воененъ министъръ, непрѣстанно отъ 17 юни водятъ ожесточенъ бой по цѣлата дължина на окупационната зона.

Г-нъ Пашичъ каза, че при тия условия неговото заявление за готовността му да замине за Петербургъ би било немислимо и би срѣщнало тукъ най-сериозно съпротивление отъ всички кръгове.

(Подп.) *Хартвигъ.*

282.

Посланникътъ въ Букурещъ.

20 юни 1913 год.

(Телеграма).

Тази заранъ е подписанъ отъ краля указъ за мобилизацията на цѣлата ромжнска армия. Въ града голѣмо възбуждение, навсѣкждѣ окачени знамена. На въпроса на българския посланникъ, противъ кого е насочена мобилизацията на Ромжнии и каква цѣль тя прѣслѣдва — г-нъ Майореску отговорилъ, че той се надѣва какво тази постѣпка може още да способствува за прѣкратяването на войната, въ противенъ случай, защитата на ромжнскитѣ интереси съ тази мѣрка ще бѣде обезпечена.

(Подп.) *Шебеко.*

Посланникът въ Букурещъ.

24 юни 1913 г.

(Телеграма)

Извѣстието за мобилизацията на ромжиската армия се посрѣща съ ентузиазъмъ. Съчувствието къмъ сърбитѣ и възбужденіето противъ България се увеличава всѣки день. Мобилизацията върви твърдѣ успѣшно и въ пълнѣй редѣ. Резервиститѣ се явяватъ на маси до срока. Много лица отъ всички звания и възрасти се записаха доброволци. Никакво правителство не би било въ състояние тази минута да спрѣ този поривъ, даже въ случай, че се прѣкратятъ военнитѣ дѣйствия между българитѣ и сърбитѣ, безъ нова значителна териториялна отстъпка отъ страна на България и гаранция относително удовлетвореніето сръбскитѣ желанія въ Македония. Сега въпросътъ не е въ съдѣйствието на Ромжния за прѣкратяването войната и връщането къмъ statu-quo ante bellum, но въ новата ректификация на ромжно-българската граница. Отъ това искане, опасността отъ което ние на България нееднократно сме указвали, Ромжния сега въ никакъвъ случай нѣма да отстъпи. Сегашното положение се явява резултатъ отъ недалновидната политика на България, която изпъкна за послѣднѣй пѣтъ въ неговорчивостта на българскитѣ делегати въ послѣдната силестренска комисія, засѣданията на която не дадоха никакъвъ положителенъ резултатъ.

(Подп.) *Шебеко.***Министрътъ на външнитѣ работи до
посланника въ София.**

25 юни 1913 г.

(Телеграма).

По порѣчка на своето правителство, българскитѣ посланици ми заяви, че българското правителство продължава да се придържа о възгледа за точното съблюдаване на договора и е готово веднага да спре военнитѣ дѣйствия, ако другитѣ воюващи на това се съгласятъ. Туй поведение на България не оправдава начина на дѣйствието на Ромжния, съ която България се е стремилла да установи приятелски отношения, като даже не се е отказала отъ тежкитѣ жертви за тази цѣль. Софийскитѣ кабинетъ се обръща къмъ великитѣ държави, начело съ Русия, съ молба да взематъ въ своитѣ рѣшѣ уреджането на въпроса за българо-ромжискитѣ отношения.

Въ отговоръ на това съобщение, азъ повторихъ на г-нъ Бобчевъ, че да се говори сега за договора, който е нарушенъ отъ бившитѣ съюзници, нѣма смисълъ, и че България, като има прѣдъ видъ днешното положение и грозящитѣ и занапрѣдъ нови опасности, трѣбвало би да прѣдложи приемливи за Сърбия и Гърция условия, а послѣ да се постарае да дойде до съгласие съ букурещкия кабинетъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

285.

Министрътъ на външнитѣ дѣла до посланика въ Букурещъ.

(Съобщава се въ София).

Петербургъ, 26 юни 1913 г.

(Телеграма).

Благоволете да изкажете на ромжиското правителство нашето убѣждение, че отъ неговото своеврѣменно въздѣйствиe върху бѣлградския и атинския кабинети зависи скорошното възстановяване мира. Ромжия ще изиграе първостепенна роля на Балканитѣ, безъ да пролѣе капка кръвъ.

При това, обърнете вниманието на букурещкия кабинетъ на това, че прѣдвидъ даденитѣ сега на насъ отъ българското правителство пълномощия за установяване примире и миръ, пада всѣкакво справедливо основание за военни дѣйствия противъ България.

(Подп.) *Сазоновъ.*

286.

Посланикътъ въ Букурещъ.

26 юни 1913 г.

(Телеграма).

Въ днешната си бесѣда съ менъ, г-нъ Майореску повдигна твърдѣ сериозно въпроса за ликвидацията на сегашната криза. Той изказа, при това, желание, щото Ромжия да бжде допусната да вземе участие въ окончателното разрѣшение на въпроса за разграничението между бившитѣ съюзници и щото искането ѝ относително новата стратегическа граница съ България да бжде признато като заслужаващо удовлетворение.

(Подп.) *Шебеко.*

287.

Посланникътъ въ Букурещъ.

27 юни 1913 г.

(Телеграма)

Букурещкиятъ кабинетъ е съобщилъ на българското правителство за намѣрението на Ромжния да настѣпи въ българска територия. Заедно съ това, князь Гика е получилъ заповѣдь да отпътува отъ София. Азъ току-що прѣдадохъ на г-на Майореску съдържанието на Вашата телеграма отъ 26 юни, като прибавихъ, че слѣдъ направеното на насъ отъ България заявление, би могло да се каже, че пада всѣкакво основание за военни дѣйствия противъ България.

Повидимому, рѣшението на ромжнското правителство е прието за туй, щото още по-твърдо да установи своето право на териториални придобивки и за участието на Ромжния при разрѣшаването на македонския въпросъ.

(Подп.) *Шебеко.*

288.

Посланникътъ въ Букурещъ.

28 юни 1913 г.

(Телеграма).

Министръ-президентътъ ми заяви, че, прѣслѣдвайки опрѣдѣлената вече цѣль, за която Ромжния нееднократно е заявявала на силитъ и на самата България, тя нѣма намѣрение да я остави. Въ сегашния моментъ тя желае, колкото е възможно по-скоро, да получи гаранция за отстъпването отъ България линията Тутраканъ—Балчикъ и участието ѝ въ разрѣшението на сегашната криза на Балканитъ

(Подп.) *Шебеко.*

289.

Посланникътъ въ Букурещъ.

28 юни 1913 г.

(Телеграма).

Единственото срѣдство за спиране настѣпленieto на ромжиската армия, прѣдвидъ категорическия заявления на ромжиското правителство и крайно възбуденото и войнствено настроение на страната — би било незабавното заявление, чрезъ насъ, за готовността на България да отстъпи линията Тутраканъ—Балчикъ и фактическото спиране на военнитъ дѣйствия.

(Подп.) *Шебеко.*

290.

Министърът на външните работи до посланика въ Букурещъ

Петербургъ, 28 юни 1913 г.

(Телеграма).

Благоволете да изкажете на ромжнското правителство, че въ прѣдоставянитѣ на насъ отъ българското правителство пълномощия ние съглеждаме основа за мирното рѣшение въпроса за териториалната компенсация на Ромжния. За това се надѣваме, че, въ цѣльта си за укрѣпяване по-близки отношения между Ромжния и България, букурещкиятъ кабинетъ ще признае възможността да покаже умѣреностъ и нѣма да движи войскитѣ си напредъ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

291.

Посланикътъ въ Букурещъ.

30 юни 1913 г.

(Телеграма).

Въ днешната си бесѣда съ менъ, г-нъ Майореску потвърди, че, каквато и българска територия да заеме ромжиската армия, претенциитѣ на Ромжния нѣма да се измѣнятъ. Тѣ се състоятъ въ линията Тутраканъ—Балчикъ, съ отнасянето границата на нѣколко километра западно отъ Тутраканъ, включай и Добричъ. Отъ това искане Ромжния въ никакъвъ случай нѣма да се откаже. Желателно би било да се получи рѣшението на България, колкото е възможно по-скоро, за да се има възможность да се съдржи започнатото днесъ настѣпление на ромжиската армия.

(Подп.) *Шебеко.*

292.

Посланикътъ въ Букурещъ.

30 юни 1913 г.

(Телеграма).

Ако до окончателното съсрѣдоточение войскитѣ на Дунава, за което ще бждатъ потребни петъ дена, България заяви чрѣзъ нашето посрѣдничество за отстъпването на Ромжния послѣдната линия Тутраканъ—Добричъ—Балчикъ, ще бжде възможно да се удържи Ромжния отъ по-нататъшното настѣпление къмъ София. Въ противенъ случай, настѣпнателното дви-

жение на ромжиската армия е неизбежно и претенциѣ на Ромжния могат лесно да се увеличатъ. Само съ незабавната отстъпка на линията Тутраканъ — Балчикъ и сключването при-
мирие съ Сърбия и Гърция може да се спре настѣплението на ромжнитѣ и да се спасятъ българитѣ отъ по-нататъшни загуби и осложнения.

(Подп.) *Шебеко.*

293.

Посланникѣтъ въ София.

1 юли 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Даневъ ме моли днесъ да ходатайствамъ прѣдъ Васъ, щото Императорското правителство, на което България е вржчила пълномощията за примирие и миръ, да спре по-нататъшното настѣпление на ромжнитѣ. Азъ прѣдупрѣдихъ г-нъ Данева, че на Императорското правителство едва ли е възможно да спре движението на ромжнитѣ, освѣнъ като имъ се обѣщае териториалното разграничение по линията Тутраканъ — Балчикъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

294.

Посланникѣтъ въ Букурещъ.

1 юли 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Майореску потвърди прѣдъ менъ, че Ромжния освѣнъ линията Тутраканъ — Добричъ — Балчикъ и участието ѣ въ прѣговоритѣ и окончателното съглашение по въпроса за разграничението между балканскитѣ държави — повече нищо не желае. Спирането настѣпването на ромжиската армия трѣбва, по неговото мнѣние, да бѣде поставено въ зависимостъ отъ сключване примирие съ сѣрбитѣ и гърцитѣ, съ които ромжнитѣ въ настоящата минута сж свързани, ако не съ съглашение, то съ военнитѣ дѣйствия противъ общия противникъ. При това, тукъ сж получени твърдѣ тревожни извѣстия отъ София, които свидѣтелствуватъ за военнитѣ приготовления на българитѣ и нездравото положение на сегашния кабинетъ; при тия условия, да се говори за спиране на ромжиската армия, е трудно. Идеята да въздѣйствува Ромжния въ Бѣлградъ и Атина се поерѣща съчувствено отъ ромжското правителство.

(Подп.) *Шебеко.*

295.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Букурещъ.

2 юли 1913 г.

(Телеграма).

Обърнете вниманието на букурещкия кабинетъ върху това, че неувѣрдостта на вжтрѣшното положение въ София още повече ще се усили въ случай на по-нататѣшно движение на ромжнскитѣ войски, което, както ние мислимъ, не отговаря на ромжнскитѣ интереси.

(Подп.) *Сазоновъ.*

296.

Посланникътъ въ Букурещъ.

2 юли 1913 г.

(Телеграма).

Ржководейки се отъ Вашитѣ опжтвания, азъ съ всички сили се стрѣямъ да вѣдѣйствувамъ на ромжнското правителство за спиране настжплението на ромжнската армия. Бѣлградскиятъ и атинскиятъ кабинети, съ които Букурещъ сега се намира въ много близки сношения, прѣзъ всичкото врѣме подбуждатъ Ромжния да усили настжплението, като изхожда изъ убѣждението, че, въ случай на възобновяване военнитѣ дѣйствия отъ страна на България, което, както се вижда, не е изключено, отдалечаването на ромжнската армия ще даде възможность на България да разполата съ всичкитѣ свои войски.

Ромжнското правителство счита себе си свързано съ Сърбия и Гърция и, освѣнъ това, чувството на собствената безопасность го подбужда, по възможность, да се приближи къмъ театра на военнитѣ дѣйствия.

Най-доброто срѣдство да се спре Ромжния би било немедленото сключване на примирието съ Сърбия и Гърция съ отстжпка на Ромжния линията Тутраканъ — Балчикъ.

(Подп.) *Шебеко.*

297.

Посланникътъ въ Букурещъ

2 юли 1913 год.

(Телеграма).

Вѣдѣйствието върху Ромжния за спиране нейното настжпление се прѣдставлява трудно прѣдвидъ прѣдстоящитѣ

събития въ София. Отъ думитѣ на г-нъ Майореску азъ извадихъ заключение, че ромжнското правителство не иска да доведе България до крайностъ и нѣма намѣрение да се движи къмъ София и да завземе линията Русе—Варна. То желае да се затвърди на дѣсния брѣгъ на Дунава за въ случай на нови военни планове отъ страна на България.

Единственото срѣдство да се спре настѣплението на ромжнската армия е, щото България веднага да заяви на Ромжния, чрѣзъ насъ, за отстъпването нея линията Тутраканъ—Добричъ—и сжщеврѣменно да сключи примирие съ Сърбия и Гърция.

(Подп.) *Шебеко.*

298

**Министрътъ на външнитѣ работи до по-
сланника въ Букурещъ.**

(Съобщава се въ София).

Петербургъ, 3 юли 1913 год.

(Телеграма).

Опълномощавамъ Ви да заявите на ромжнското правителство за съгласието на България да отстъпи линията Тутраканъ—Добричъ—Балчикъ съ включването тия градове въ прѣдѣлитѣ на Ромжния.

(Подп.) *Сазоновъ.*

299

**Министрътъ на външнитѣ работи до по-
сланника въ Букурещъ.**

3 юли 1913 год.

(Телеграма).

Безспирното движение на ромжнската армия по направление къмъ София не може да не прѣдизвика у насъ чувство на съмнѣние относително дѣйствителнитѣ намѣрения на Ромжния.

Благоволете да се обясните въ тази смисълъ съ правителството, при което Вие сте акредитирани, като укажете, че би било желателно, щото ромжнското правителство веднага да спре движението на своята армия.

(Подп.) *Сазоновъ.*

Министрът на външнитъ работи до посланика въ Букурещъ.

(Съобщава се въ София).

3 юли 1913 год.

(Телеграма).

Азъ обърнахъ вниманието на тукашния ромжиски посланикъ за полученитъ отъ насъ извѣстия за вжтрѣшната криза въ България, потвърждаващи нашитъ опасения, свързани съ по-нататъшното движение на ромжискитъ войски.

(Подп.) Сазоновъ.

Посланикътъ въ Букурещъ.

3 юли 1913 год.

(Телеграма).

Въ изпълнение на полученитъ отъ Васъ указания, азъ обърнахъ днесъ най-сериозно внимание на г. г. Майореску и Таке Йонеску върху опасността отъ по-нататъшното настѣпление на ромжиската армия къмъ София. Тѣ и двамата ми потвърдиха още веднажъ, че никакво намѣрение да встѣпни въ София ромжиското правителство нѣма. Армията едва сега почнала да прѣминава Дунава и нейното съсрѣдоточаване далечъ още не завършено. Г-нъ Таке Йонеску ме увѣри, че ще бждатъ взети мѣрки, щото настѣплението да бжде твърдѣ бавно, че всѣкакви нередовности и възмутителни дѣла въ заетитъ отъ Ромжния територия ще бждатъ веднага прѣкратени и че за тази цѣль тамъ е пратенъ специаленъ комисаръ. Министрътъ ми каза, че правителството желае колкото се може по-скоро да се завърши похода, но да сключва отдѣлно съглашение съ България то не може, тъй като главната причина на неговото настѣпление е била да запази равновѣсието на Балканитъ и участието му въ разрѣшението на балканския кризисъ. Г-нъ Таке Йонеску къмъ това прибави, че сключването отдѣлно съглашение съ България би могло да послужи като знакъ за чуждо вмѣсване съ цѣль да се ограничатъ сръбскитъ искания. По негово мнѣние, единствено само участието на Ромжния въ сегашната война ще гарантира Сърбия отъ едно такова чуждо вмѣшательство. Въ заключение, г-нъ Таке Йонеску категорически се изказа за срѣщата на прѣдставителитъ на петтѣхъ балкански държави за сключване примирие.

(Подп.) Шебеко.

Посланникътъ въ Букурещъ.

3 юли 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ министръ-президентътъ ми заяви, че за спиране настѣплението на ромжнскитъ войски необходимо е, щото Сърбия и Гърция да заявятъ за прѣкратыването отъ тѣхъ на военнитѣ дѣйствия и готовността да пристѣпятъ къмъ сключване примиріе съ бѣлгарското правителство.

(Подп.) Шебеко.

Посланникътъ въ Букурещъ.

5 юли 1913 г.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ по съдържанието на Вашата телеграма отъ 3 юли съ г. г. Майореску и Таке Ионеску. Министръ-прѣдседателътъ изрази дълбоката признателностъ за приятелското отнасяне на Русия и за съобщението за отстъпката на Ромжния линията Тутраканъ — Балчикъ, която напълно удовлетворява желаніята на Ромжния. Послѣ, той обѣща да направи всичко зависящо отъ него за ускоряване прѣкратыването на военнитѣ дѣйствия. Той сжщо рѣшилъ да вземе върху себе си инициативата да прѣдложи веднага на бѣлградския и атинския кабинети да пристѣпятъ незабавно къмъ сключване на примиріе. Двамата министри ме увѣриха, че Ромжния съ това не иска да разгроми Бѣлгария и да всѣ анархия въ сѣсѣдната държава; прѣдвидъ на това, дадена е вече заповѣдъ за спиране настѣплението на ромжнската армия и въпросътъ за пълното спиране ще бжде подложенъ на обсъждане съ военния министръ. Както се вижда, правителството се затруднява да даде заповѣдъ за незабавното спиране на армията безъ сключване на примиріе, като се опасява отъ впечатлението, което ще произведе на твърдѣ възбуденото обществено мнѣние и на войската. Мисля, че на менъ ще се удаде да убѣдя ромжнското правителство да не прѣдприема ново движение къмъ София и да спре настѣплението на ромжнската армия.

(Подп.) Шебеко.

304.

Посланикѣтъ въ Букурещъ.

6 юли 1913 г.

(Телеграма).

Букурещкиятъ кабинетъ прие рѣшение да прѣустанови настѣпателното движение на ромжнската армия къмъ София.

(Подп.) *Шебеко*.

305.

Посланикѣтъ въ Букурещъ.

8 юли 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ г-нъ Таке Ионеску официално ми съобщи, че ромжнското правителство заявило на софийския кабинетъ за дадената заповѣдь да спре настѣпленнето къмъ София. Идеята за встѣпването въ българската столица сега е окончателно изоставена.

(Подп.) *Шебеко*.

306.

Посланикѣтъ въ Букурещъ.

17 февруари 1912 год.

(Донесение).

На менъ не веднажъ се е случвало да донеса за отношенията на Ромжния къмъ България, основани на чувство на опасение отъ ромжнска страна. Тѣзи отношения сж се изострили при изникването случайни между двѣтъ държави инциденти, но, изобщо, въ послѣднитѣ години сж носили отъ формална страна напълно приятелски характеръ.

По въпроса за ролята на Ромжния въ случай, че възникнатъ осложнения между Турция и България, отъ менъ не се забѣлѣзва никаква промѣна въ възгледитѣ на ромжнскитѣ управляващи сфери. Тѣ, както при моето идване прѣди 9 години, така и сега, се ръководятъ не толкова отъ желанието да запазятъ цѣлостта на турската империя, колкото отъ опасението да се наруши равновѣсието на Балканския полуостровъ въ ущърбъ на ромжнскитѣ интереси въ случай, че се усили България. Тѣ мечтаятъ, въ такъвъ случай, да принудятъ послѣдната да възстанови равновѣсието чрезъ съотвѣтственитѣ отстъпки въ полза на Ромжния.

Досега, доколкото ми е известно, ромжните никога точно не са казали на българите, въ що се състоятъ техните искания, толкова повече, че размърът на тия искания ще зависи отъ обстоятелствата.

Въ последната година Ромжния не веднажъ е давала увѣрения на България за това, че тя не е свързана съ Турция съ военна конвенция. Напоследъкъ подобни увѣрения са били дадени въ твърдѣ категорична форма, както въ София, така слѣдъ 6 седмици и на българския прѣдставител въ Букурещъ.

Ако Ромжния не постигне съглашение съ България, тя, несъмнено, упорито ще настоява за запазването на status-quo-то на Балканите. Въ такава смисълъ, т. е. въ смисълъ, че е желателно да се запази status-quo-то, ромжското министерство на външните работи постоянно се изказва прѣдъ чуждите прѣдставители въ Букурещъ.

(Подп.) *Шебеко.*

307

Управляващиятъ легацята въ Букурещъ.

Синая, 2 августъ 1912 г.

(Донесение).

Ромжското правителство е много загрижено отъ възможността за по-нататъшни осложнения на Близкия Изтокъ. Подъ влиянието на последните извѣстия отъ София, тукъ много се опасаватъ, че, безъ да гледа на своето благоразумие, сегашното българско правителство не ще бже въ състояние да се противопостави на общественото мнѣние и ще встъпи въ вѣржжена борба съ Турция.

Въ по-прѣдшните мои донесения си позволихъ да изкажа мисълта, че за Ромжния всѣкакво активно дѣйствие на България ще се яви като поводъ за подобни акции. На последния дипломатически приемъ, министрътъ на външните работи съ настойчивостъ ми повтори, че Ромжния, стрѣмѣйки се искрено къмъ запазването на мира и status-quo-то, не мисли сега да измѣни своята политика, но, че тя може да бже принудена къмъ това отъ дѣйствиата на България. „При все това ние имаме надежда“, добави г-нъ Майореску, „че, благодарение съвѣтите на великите държави, особено на Русия, България нѣма да встъпи открито противъ Турция“. Ако тукъ считатъ като необходимо за запазването на равновѣсието на Близкия Изтокъ съответственото усиление на Ромжния, въ случай, че се увеличи България, то мирниятъ начинъ по този пътъ да се дойде до една спогодба съ България, безъ съмнѣние, е по-

желателно. Като изхожда отъ това желание, ромжиското правителство може и да покаже въ дѣйствителностъ въ първитѣ врѣмена голѣма рѣшителностъ и вѣроятно ще се стрѣми да докаже своята готовностъ съ сила да защитава своитѣ интереси, за да може послѣ да получи при прѣговоритѣ съ България голѣма цѣна за своя неутралитетъ. Практически разговорътъ, въ такъвъ случай, би се отнесалъ до поправянето на добруджанската граница. „Това изправление“ може би да бжде значително повече или по-малко въ зависимостъ отъ обстоятелствата.

Доколкото азъ можахъ да заключа отъ разговора, който имахъ тѣзи дни съ тукашния български прѣдсавителъ, софийското правителство вече е обсъждало възможността отъ таква компенсация за Ромжия и било готово да отиде по този пѣтъ.

(Подп.) *Лисаковски.*

308.

Посланникътъ въ Букурещъ.

23 септември 1912 г.

(Телеграма).

Азъ получихъ отъ твърдѣ авторитетенъ източникъ потвърждение на направеното отъ менъ тия дни на министра на външнитѣ работи заявление за взетото рѣшение отъ ромжиското правителство да не прѣдприема никаква постѣпка, която може да изостри сегашното критическо положение и да затрудни усилията на великитѣ сили да прѣдотвратятъ войната. На менъ отъ достовѣренъ източникъ е извѣстно, че на прѣдадената отъ турския посланникъ молба, да се помогне на Турция въ сегашното ѝ затруднено положение, на Сефа-бей било отговорено съ категориченъ отказъ, при което нему било заявено, че Ромжия нѣма понастоящемъ никакви териториални въжделения, и затова има намѣрение да остане вънъ отъ сегашния конфликтъ. Въ случай на измѣнение териториалното status-quo въ полза на България, тя нѣма да остане безъ искане за съответствена компенсация въ смисълъ, да се ректифицира ромжно-българската граница за възстановяване политическото равновѣсие на Балканитѣ, което, въ противенъ случай, ще се укаже за нарушено въ ущърбъ на Ромжия.

Тукъ се изказватъ горещи благопожелания, щото миролюбивитѣ намѣрения на Русия да се увѣнчаютъ съ успѣхъ, безъ да се гледа на голѣмата трудностъ въ прѣдстоящата ѝ задача, и заедно съ това заявяватъ, че отъ своя страна Ромжия ще

се въздържи отъ всичко това, което може да затрудни ролята на Русия въ настоящата криза.

(Подп.) *Шебеко.*

309.

Посланникътъ въ Букурещъ.

5 октомври 1912 г.

(Телеграма).

На тукашния български посланникъ е дадено официално увѣрzenie относително съблюдаването отъ Ромжния строгъ неутралитетъ въ течение на цѣлия сегашенъ конфликтъ между балканскитъ държави и Портата. При това, ромжнското правителство е заявило, че само вмѣшването въ войната на великитъ сили, или териториалното разширение на България послѣ свършването на войната, могатъ да измѣнятъ поведението на Ромжния спрѣмо произходящитъ на Балкана събития и да я накаратъ да излѣзе съ искане за съотвѣтни компенсации.

(Подп.) *Шебеко.*

310.

Посланникътъ въ Букурещъ

20 октомври 1912 г.

(Писмо).

Послѣднитъ успѣхи на българитъ, които, безъ съмнѣние, ще окажатъ голѣмо влияние на самата ликвидация на войната, прѣдизвикватъ въ Ромжния значителна тревога, изразена въ усиленни военни приготовления. Послѣднитъ породиха въ самата страна и въ странство упорити слухове за мобилизация на ромжнската армия и, макаръ че тия слухове бѣха опровергани официално и въ дѣйствителностъ мобилизация въ истинската смисълъ на тая дума не се извършва, но несъмнѣно е, че сж взети всички мѣрки за приготвяне армията въ пълна военна готовностъ.

Главнитъ побуждения за вземане горѣозначенитъ мѣрки, които прѣдизвикаха извѣстна тревога не само въ балканскитъ столици, но сжщо и въ Европа, сж се явили, както азъ имахъ честта да донеса на Ваше Високопрѣвъзходителство въ своитъ телеграфни съобщения, отъ една страна, отъ опасението отъ извънредното засилване на България, което може да стане грозяще за териториалната неуприкосновеностъ на Ромжния, а, отъ друга, отъ страха на послѣдната да бжде отстранена при окончателната ликвидация на войната отъ разрѣшението на въпроси,

застигащи най-жизненитѣ нейни интереси, подъ този прѣдлогъ, че тя не е взела участие въ войната, и че Ромжния съ това е лишила себе си отъ право на гласъ при нейната ликвидация.

Блѣстящитѣ успѣхи на българското оржжие, които заставиха, както се вижда, великитѣ държави да измѣнятъ свои първоначаленъ възгледъ за възможността да се запази териториялното status-quo на Балканитѣ, подбудиха и Ромжния да вземе въ съображение вѣроятното измѣнение на политическото положение и да излезе, макаръ още неофициално, съ своитѣ искания. Последнитѣ сж доста скромни; тѣ се заключаватъ въ нѣкои измѣнения на граничната съ България линия и обезпечение за куповлашкото население въ Македония нѣкои права и прѣимущества.

(Подп.) *Шебеко.*

311.

Посланикътъ въ Букурещъ.

27 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Днесъ г. Майореску ме помоли да прѣдамъ на императорското правителство молбата на ромжнското правителство за приемане отъ Русия върху себе си посрѣдничеството между Ромжния и България за поясняване, посрѣдствомъ конфиденциални приятелски прѣговори, поведението на България по въпроса за възможната ректификация на ромжно-българската граница отъ Тутраканъ до Черното море съ включването на Силистра.

Като се опасява, че непосредственото официално обръщение къмъ българското правителство може, въ случай на рѣзкъ отказъ, да доведе къмъ най-нежелателни осложнения, г-нъ Майореску се рѣшава да се обърне къмъ нашето приятелско посрѣдничество.

(Подп.) *Шебеко.*

312.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 30 октомври 1912 г.

(Телеграма).

Азъ запознахъ тукашния български посланикъ съ молбата на Ромжния за нашето посрѣдничество и му казахъ, че нѣма да дамъ отговоръ на букурещкия кабинетъ, догдѣ не

узная, какво е поведението по този въпросъ въ София. Азъ прибавихъ, че не мога да не изразя пожелание, щото България да дойде до такова съглашение съ Ромжния, което нѣма да остави чувства на неудовлетворение и недоволство у ромжнитѣ.

(Подп.) *Сазоновъ.*

313.

Министрътъ на вънпнитѣ работи до посланика въ Букурещъ

Петербургъ, 3 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Отговорътъ на българското правителство по общия въпросъ за нашето посрѣдничество сега отъ насъ е полученъ и отговаря на отправената къмъ насъ отъ Ромжния молба. Щомъ като получимъ много по-ясни и конкретни прѣдложения, ще съобщимъ послѣднитѣ на ромжнското правителство.

(Подп.) *Сазоновъ.*

314.

Посланикътъ въ Букурещъ.

2 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Силая се на Вашата телеграма отъ 1 ноември.

Незабавно съобщихъ на г-нъ Майореску за съгласието на българското правителство за нашето посрѣдничество. Той ме моли да прѣдамъ на Васъ искрената признателностъ на ромжнското правителство за толкова благопожелателното отношение къмъ молбата на Ромжния.

(Подп.) *Шебеко.*

315.

Посланикътъ въ София.

2 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Прѣдвидъ получаващитѣ се изъ Ромжния тревожни извѣстия, азъ счетохъ за дългъ днесъ по най-сериозенъ начинъ да обърна вниманието на българското правителство върху необходимостта да се прѣдприеме нужното, щото да се иде на срѣща желанието на ромжнското правителство; инѣкъ, тъй блѣсково нареденото дѣло на българитѣ грози опасностъ, която

ние не сме въ състояние да прѣдотвратимъ, тъй като тѣ сами я навличатъ на себе си съ своята несговорчивость. Много важно би било да се прѣдотврати отъ страна на Ромжния взимането спѣшно рѣшение въ течението на два — три дена догдѣ не се рѣши въпросътъ за заминаването на г-нъ Даневъ за Букурещъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

316.

Посланникътъ въ София.

(Съобщава се въ Букурещъ).

4 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Рѣшението на г-нъ Гешова за пращането г-на Данева за прѣговоритѣ въ Букурещъ е одобрено отъ краля.

Г-нъ Даневъ ще замине вѣроятно слѣдъ два дена.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

317.

Посланникътъ въ Букурещъ.

4 ноември 1912 г.

(Телеграма.)

Силая се на телеграмата на посланика отъ София отъ 4 ноември.

Азъ веднага увѣдомихъ ромжиското правителство за прѣдстоящото пристигане на г. Даневъ въ Букурещъ. Това рѣшение е посрѣщнато тука съ голѣмо удовлетворение.

(Подп.) *Шебеко.*

318.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

(Съобщава се въ Букурещъ).

Петербургъ, 11 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Въ бесѣда съ българския посланикъ, азъ обърнахъ вниманието му на това, че закъсняването въ започване прѣговоритѣ съ Ромжния и отсрочването заминаването на г. Даневъ въ Букурещъ ще произведе тежко впечатление на ромжнитѣ и ще създаде неблагоприятна обстановка за уреждането на пограничния въпросъ.

Г-нъ Бобчевъ, въ отговоръ на това, ми съобщи съдържанието на писмото отъ г-нъ Тодоровъ, отъ което се вижда, че българското правителство би желало да прѣдостави на насъ инициативата за разрѣшението на спороветъ съ Ромжния.

Азъ отговорихъ на г-нъ Бобчевъ, че прѣдвидъ крайната нервностъ, проявявана сега въ Букурещъ, ние считаме отиването на г. Даневъ въ Ромжния за твърдѣ желателно. На българитѣ вече е извѣстна нашата готовностъ да имъ помогнемъ въ постигането съглашение съ ромжнитѣ, но ние това можемъ да направимъ при условие, да ни бждатъ дадени отъ страна на българското правителство въ писмена форма конкретни прѣдложения, които биха могли да послужатъ на насъ като база за водене прѣговори съ ромжнското правителство.

Поръчвамъ Ви въ тази смисълъ да се обясните съ министра на външнитѣ работи.

(Подп.) Сазоновъ.

319.

Посланикътъ въ София.

24 ноември 1912 год.

(Телеграма).

Днесъ г-нъ Даневъ отпътува за Букурещъ.

(Подп.) Нелюдовъ.

320.

Посланикътъ въ София.

25 ноември 1912 г.

(Телеграма).

Вчера г-нъ Даневъ ми съобщи, че, по отношение на Ромжния, България ще изкаже възможната прѣдупрѣдителностъ, че ще бждатъ дадени всички гаранции за свободното запазване ромжнската култура за македонскитѣ куцовласи; България е готова тържествено да заяви за неприкосновеността на ромжнска Добруджа и да даде осѣзателни поржчителства подъ форма на дислокация на своитѣ войски на сѣверо-източната граница; противъ поправянето на своята граница съ отстъпване неголѣма частъ българска територия г-нъ Даневъ сжщо не прѣдвява прѣдъ менъ колко-дае настойчиви възражения и азъ мисля, че ние сами на тѣзи отстъпки можемъ да настояваме, безъ да възбуждаме противъ себе си въ българитѣ враждебно чувство.

(Подп.) Нелюдовъ.

Посланикътъ въ Букурещъ.

28 ноември 1912 г.

(Телеграма)

Г-нъ Даневъ прѣстоялъ 36 часа въ Букурещъ и вчера сутринята заминалъ за Виена. Той билъ приетъ отъ краля на продължителна ауденция и се съвѣтвалъ съ г. г. Майореску и Таке ионеску. Общото впечатление, произведено отъ него тукъ, е благоприятно. Относително защитата на интереситъ на куповласитъ въ територии, които ще бждатъ присѣдинени къмъ България, г. Даневъ е далъ повече отъ категорически увѣрения; по-малко положителни бѣха декларациитъ му относително ректификацията на ромжнo-българската граница, но и тукъ хубаво впечатление на ромжнското правителство е произвело това обстоятелство, че даже въпросътъ за отстъпването на Ромжния Силистра не е прѣдизвикалъ отъ негова страна особень протестъ. Той е общалъ да докладва за всичко казано му на кралъ Фердинандъ, при което е изказалъ пожелание, щото цѣлиятъ въпросъ да бжде подхвърленъ на подробно обсъждане въ посланишката конференция въ Лондонъ, кждѣто се командирова г-нъ Мишу, ромжнскиятъ посланикъ въ Цариградъ.

(Подп.) *Шебеко.*

322.

Посланикътъ въ Букурещъ.

2 декември 1912 г.

(Телеграма).

Въ днешната си бесѣда съ менъ, г-нъ Майореску изказа надежда, че г-нъ Даневъ ще бжде опълномощенъ за воденето прѣговоритъ въ Лондонъ съ ромжния прѣдставителъ г-нъ Мишу.

(Подп.) *Шебеко.*

323.

Посланикътъ въ София.

10 декември 1912 год.

(Телеграма).

Азъ посочихъ на г-нъ Гешовъ необходимостта да се не отлагатъ прѣговоритъ съ Ромжния за изправянето границата въ Добруджа. При това, азъ обърнахъ неговото внимание върху това, че всѣки день на отлагане се обяснява въ Буку-

рещъ, като доказателство за намѣрението на българитѣ да не даватъ нищо на ромжнитѣ. Г-нъ Гешовъ ми обѣща днесъ да изпрати на г-нъ Даневъ инструкции да почне прѣговоритѣ съ ромжския посланикъ въ Лондонъ, г-нъ Мишу, както това е било условено между двѣтѣ държави при минаването на г-нъ Даневъ прѣзъ Букурещъ. Г-нъ Гешовъ, при това, заяви, че за българското правителство е невъзможно да отстъпи Силистра, тъй като това би прѣдизвикало буря въ цѣлата страна и несъмнѣно ще застави кабинета да подаде оставката си.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

324.

Посланикътъ въ Букурещъ.

11 декември 1912 год.

(Телеграма).

Днесъ г-нъ Майореску ми събщи, че на ромжския прѣдставитель въ Лондонъ е дадено по телеграфа прѣдписание, неочаквайки края на прѣговоритѣ на Портата съ балканскитѣ съюзници, немедленно да прѣстѣпи къмъ прѣговоритѣ съ г-нъ Даневъ относително ректификацията на ромжно-българската граница. Настоящата постѣпка се явява, вижда се, послѣденъ актъ на ромжското правителство въ стрѣмленieto си да се сдобие отъ България по миренъ начинъ съ удовлетворение на своитѣ искания. Би било крайно желателно, за избѣгване новитѣ осложнения на Балканитѣ, щото България рѣшително да отиде насрѣща пожеланията на ромжското правителство.

(Подп.) *Шебеко.*

325.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 17 декември 1912 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на Вашата телеграма отъ 20 декември. Благоволете да съобщите г-нъ Гешову, че у насъ се иматъ сериозни свѣдѣния за това, че Ромжния усилюва своитѣ яторждения въ свръзка съ прѣговоритѣ съ България и да му обърнете най-сериозно вниманието върху необходимостта, колкото е възможно по-скоро, да пристѣпи къмъ практическата постановка на прѣговоритѣ съ ромжското правителство.

(Подп.) *Сезоновъ.*

326.

Посланникътъ въ Лондонъ.

15 декември 1912 г.

(Телеграма).

Г-нъ Даневъ ме запозна съ послѣднитѣ български прѣдложения: 1) църковна и училищна автономия на куцовласитѣ въ Македония, 2) срутване укрѣпленията и фортоветѣ около Силистра и, въ краенъ случай, отстъпване стратегическата позиция Меджидие-табия, 3) поправка границата по права линия, съ отстъпване на ромжнитѣ приблизително 20 села, 4) гаранция за неприкосновенността на ромжиска Добруджа.

(Подп.) *Графъ Бенкендорфъ.*

327.

Посланникътъ въ Букурещъ.

19 декември 1912 г.

(Телеграма).

Продължаващитѣ се тукъ съ усиленъ темпъ военни притовления повидимому иматъ за цѣль да окажатъ давление надъ българското правителство и да увеличатъ бойната готовность на страната въ случай на скъсване прѣговоритѣ съ България. Г-нъ Майореску ми изрази днесъ искрена признателность за подръжката, оказвана отъ насъ въ София, на ромжискитѣ претенции. Той заедно съ това ми заяви, че на г-нъ Мишу сж дадени инструкции да дѣйствува въ Лондонъ съвършено самостоятелно, като се касае само до въпроситѣ засѣгащи жизненитѣ интереси на Ромжния.

(Подп.) *Шебеко.*

328.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Лондонъ.

Петербургъ, 21 дек. 1912 г.

(Телеграма).

Силая се на Вашата телеграма отъ 15 декември.

Азъ казахъ на тукашния ромжски посланикъ, че, по нашитѣ свѣдѣния, съглашението между България и Ромжния е възможно на основитѣ, сжотвѣтствуващи на указанитѣ въ Вашата телеграма четири пункта отъ послѣднитѣ български прѣдложения. Българскиятъ посланикъ, когото азъ запознахъ съ Вашата телеграма, сега ме увѣдоми за получената телеграма отъ

г-нъ Гешова, че той нищо не знае за прѣдметитѣ, причислени въ четиртѣхъ пункта, и че г-нъ Даневъ нѣма пълномощия да рѣшава тѣзи въпроси въ указаната смисълъ.

Благоволете да кажете на г-нъ Даневъ, че, напълно съчувствайки на неговитѣ примирителни усилия, ние му даваме нашия съвѣтъ да въздѣйства на своето правителство за по-бързото разрѣшение на въпроса.

(Подп.) *Сазоновъ.*

329.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 21 дек. 1912 г.

(Телеграма).

Поръчваме Ви да заявите на г-нъ Гешовъ, че ние отъ сега нататъкъ не можемъ да съчувствуваме на упоритостта на софийския кабинетъ, неискашъ да постави на практическа почва прѣговоритѣ съ Ромжния, която до сега е имала най-лоялно поведение спрѣмо България, благодарение, най-главно, на това, че ние сме заявявали на букурешкия кабинетъ, какво неговата умѣреностъ ще получи дължимото признание отъ наша страна и че ние ще дадемъ съвѣтъ въ София, да се иматъ прѣдвидъ разумнитѣ желания на нейната съсѣдка.

Сега съ своята неотстъпчивость софийскиятъ кабинетъ поставя насъ въ неловко положение по отношение къмъ ромжиското правителство.

Обърнете вниманието на българското правителство върху това, че нашето отказване отъ всѣкакво по-нататъшно участие въ това дѣло едвали ще съотвѣтствува на интереситѣ на България.

(Подп.) *Сазоновъ.*

330.

Посланикътъ въ София.

23 декември 1912 г.

(Телеграма).

На менъ е направено официално заявление, че българското привителство се обръща къмъ Императорското правителство съ молба да вземе върху си посрѣдничеството между Ромжния и България на основание на 4-тѣ пункта, съобщени отъ г-нъ Даневъ на нашия посланикъ въ Лондонъ, въ случай, че не се постигне между г-нъ Даневъ и г-нъ Мишу въ Лондонъ непосредствено съглашение върху тѣзи основи.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

331.

Министърът на външните работи до посланника въ Букурещъ.

Петербургъ, 25 декември 1912 г.

(Телеграма).

Тукашниятъ български посланикъ писмено ми прѣдаде просбата на българското правителство за приемането отъ насъ върху си посрѣдничеството по прѣговоритъ съ Ромжния възъ основа 4-тъ пункта, съобщени отъ г. Даневъ на нашия посланикъ въ Лондонъ.

Благоволете да прѣдадете на ромжнското правителство, че, по нашето дълбоко убѣждение, тази постѣпка посочва значително измѣнение въ настроението на софийския кабинетъ. Къмъ която не може да се не отнесемъ съ пълно внимание, Указанитъ основания прѣдставляватъ по наше мнѣние, сериозно обезпечение на ромжскитъ интереси.

Ние изразяваме твърдата надежда, че ромжското правителство ще признае за възможно приемането на направеното му прѣдложение.

Съ тази постѣпка нему ще се удаде да тури твърда основа на тѣзи отношения съ България, които отговарятъ на интереситъ на мира и новия порядъкъ на нѣщата на Балканския полуостровъ.

(Подп.) Сазоновъ.

332.

Посланикътъ въ Букурещъ.

26 декември 1912 г.

(Телеграма).

Министърътъ на външните работи ме моли да донеса за свѣдѣние на Императорското правителство, че прѣдвидъ явното желание отъ страна на българското правителство да пристѣпи къмъ сериозно обсъждане на ромжскитъ претенции, ромжското правителство е рѣшило, безъ обявяване война и даже мобилизация на армията, да завземе съ своитъ войски българската територия, за която претендира Ромжния, за да подбуди съ това България да се отнесе сериозно къмъ ромжскитъ искания. Особено раздражение е прѣдизвикало тукъ, както се вижда, оставянето безъ отговоръ ромжското прѣдложение, направено чрѣзъ ромжския прѣдставителъ въ София, за оказване на България дипломатическа и даже въоръжена подкрѣпа, а така сѣщо и отказътъ на г-нъ Даневъ

да води по-нататъшни прѣговори съ ромжския прѣдставителъ въ Лондонъ. Ромжското правителство е съгледало въ тия факти не само отклонение отъ удовлетворение на неговитѣ желанія, но и невнимателното къмъ Ромжния отношение отъ страна на България. Азъ по най-настойчивъ начинъ посвѣт-вахъ г-нѣ Майореску да не прибѣгва къмъ такава постѣпка, която би отишла право противоположно съ мирнитѣ стрѣмления на великитѣ държави и за всѣкога биха се развалили отноше-нията между Ромжния и нейната близка съсѣдка.

(Подп.) *Шебеко.*

333.

Министрътъ на външнитѣ работи до по- сланника въ Букурещъ.

Петербургъ, 27 декем. 1912 год.

(Телеграма).

Обърнете вниманието на ромжското правителство върху това, че послѣднитѣ български прѣдложения, поставящи прѣ-говоритѣ по разграничаването на съвършено опрѣдѣлена почва, би отнели споредъ нашия възгледъ всѣкакво оправдание на такава сериозна мѣрка, каквато би била окупацията на бъл-гарска територия.

Вземането на указанитѣ мѣрки сега послѣ това, отъ какъ ние току-що прѣдадохме въ Букурещъ прѣдложенията на софийския кабинетъ, намирайки въ тѣхъ елементи за сери-озното обезпечение на ромжскитѣ интереси, би произвело въ Русия тежко впечатление.

(Подп.) *Сазоновъ.*

334.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ника въ София.

Петербургъ, 27 декември 1912 год.

(Телеграма).

Поръчваме Ви да прѣдадете на българското правителство нашия настоятеленъ съвѣтъ да не прѣкъсва прѣговоритѣ съ ромжското правителство, чието искане се обяснява съ бавността на софийския кабинетъ, за послѣд-твията отъ което ние толкова пжти го прѣдупрѣждавахме.

Забѣлѣжете на г-на Гешовъ, че за намѣрението да прѣ-мине къмъ фактически заемане български мѣстности ромж-скиятъ министръ е съобщилъ на нашия посланикъ въ Буку-рещъ прѣди получаването отъ послѣдния извѣстие за четирѣхъ пункта, прѣдложени отъ България.

(Подп.) *Сазоновъ.*

335.

Посланникътъ въ Букурещъ.

28 декември 1912 год.

(Телеграма).

Днесъ министрътъ на външнитѣ работи ме помоли да прѣдамъ на Васъ, че той получилъ отъ ромжския посланникъ въ Лондонъ извѣстие за това, че г-нъ Даневъ получилъ категорическо прѣдписаніе отъ българското правителство да продължава прѣговоритѣ и е изявилъ съгласие за това. Ромжското правителство, отъ своя страна, се е отказало прѣдвидѣ на това отъ приетото свое рѣшеніе да вземе българска територия за оказване давление върху България. Г-нъ Майореску заедно съ това моли, да ви изразя дълбоката признателность за съдѣйствието, оказано отъ Васъ на Ромжния.

(Подп.) *Шебеко.*

336

Посланникътъ въ Букурещъ.

2 януари 1913 год.

(Телеграма)

Министръ-президентътъ ми каза, че България, обръщайки се къмъ нашето посрѣдничество въ врѣме на воденето непосредственитѣ прѣговори между г. г. Мишу и Даневъ, развързва рждѣтъ на Ромжния, а за това ромжското правителство има намѣрение да снабди своитѣ прѣдставители при великитѣ държави за съобщение на правителствата, при които сж акредитирани, съ подробно мотивирана записка относително ромжскитѣ претенции. Въ настояще врѣме, прѣдвидѣ възобновяването на прѣговоритѣ между г. г. Даневъ и Мишу, ромжското правителство счита, както изглежда, воденето на дѣлото за съсрѣдоточено въ Лондонъ.

(Подп.) *Шебеко.*

337.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 3 януари 1913 год.

(Телеграма).

Ние се освѣдомихме, че ромжскиятъ посланникъ въ София е споменалъ за намѣрението на ромжското правителство да

прибѣгне къмъ добритѣ услуги на една отъ великитѣ държави.

Това извѣстие ни подбужда да напомнимъ на букурещкия кабинетъ, че прѣди нѣколко седмици ромжнитѣ официално искаха нашето посрѣдничество въ спора имъ съ българитѣ. Затова ние счетохме за необходимо да ги туримъ въ извѣстностъ за прѣдложенията на България, съгласно молбата на послѣдната. Досега отговорътъ на ромжнитѣ не сме получили и намъ е неизвѣстно, дали такъвъ отговоръ е билъ даденъ непосредствено на българското правителство. Би било полезно, щото Вие да разясните на ромжнското правителство нашата гледна точка по характера на нашето посрѣдничество.

(Подп.) *Сазоновъ.*

338.

Посланникътъ въ Букурещъ.

4 януари 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ азъ се обяснихъ съ г. Майореску по въпроса за нашето посрѣдничество. Той започна съ това, че изрази своето удоволствие отъ случая да се обясни по този поводъ. Относително обръщението на Ромжния къмъ нашето посрѣдничество прѣзъ октомври, имаще за цѣль да се завържатъ съ България сношения по въпроса за ректификацията на границата, ромжнското правителство, по думитѣ на г-нъ Майореску, напълно съзнавало, че, именно благодарение на нашето посрѣдничество, се е състояло идването на г-нъ Даневъ въ Букурещъ. Въ този моментъ, — когато се установиха прями сношения между него и българското правителство, то е счело нашето посрѣдничество за изпълнило съ пълненъ успѣхъ своята задача и за това свършено. Колкото се отнася до прѣдаването отъ насъ на ромжнското правителство, по молбата на България, прѣдложенията на послѣдната, то Ромжния е съгледала въ това отъ наша страна твърдѣ приятелска постѣпка, за която дълбоко ни сж благодарни; отъ страна пъкъ на България, ромжнското правителство е съгледало въ обръщението къмъ нашето посрѣдничество изразъ на нежелание да продължава понататкъ непосредственитѣ прѣговори, което е произвело въ страната крайно неблагоприятно впечатление. Съ възобновяването, благодарение на нашитѣ настоявания, прѣговоритѣ между г. г. Даневъ и Мишу въ Лондонъ, въпросътъ пакъ е влѣзълъ въ нормаленъ пжтъ и въ настояще врѣме прѣговоритѣ се водятъ въ Лондонъ непосредствено между ромжския и

българския прѣдставители върху базата на 4-тѣхъ пункта, съобщени отъ насъ на ромжнското правителство и приети отъ тѣхъ за свѣдѣние, като твърдѣ важна постѣпка, която може лесно да доведе до сключване на съглашение. При тѣзи обстоятелства, ромжнското правителство, по думитѣ на г-нъ Майореску, не вижда нужда да прибѣгва къмъ посрѣдничество на трета велика сила, като остави това срѣдство за такава минута, когато двѣтѣ страни, по пхтя на взаимнитѣ отстѣпки, дойдатъ до мъртва точка; тогава дѣлото може да бѣде прѣдставено на третийски сждѣ. Г-нъ Майореску туко-що получилъ отъ г. Таке Ионеску послѣднитѣ български прѣдложения. Той ми каза днесъ, какво не се съмнява въ това, че ще му се удаде да дойде до съглашение, но много би желалъ да се прѣнесатъ прѣговоритѣ отъ Лондонъ въ София или Букурещъ.

(Подп.) *Шебеко.*

339.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Букурещъ.

Петербургъ, 4 януари 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на Вашата телеграма отъ 2 януари.

Имайки прѣдвидъ, че още прѣди започването на сегашнитѣ българо-ромжнски прѣговори ромжнското правителство се е обръщало къмъ нашето посрѣдничество, ние не можемъ да сподѣляме изказаното на Васъ отъ г. Майореску мнѣние за неправилността на обръщането на България къмъ нашето съдѣйствие въ прѣговоритѣ. Благоволете да се обясните съ министра на външнитѣ работи по съдържанието на настоящата телеграма, като заявите, че нашето участие въ ромжно-българскитѣ прѣговори е основано изключително на желанието да ги приведе къмъ удовлетворителенъ изходъ и за двѣтѣ страни.

(Подп.) *Сазоновъ.*

340.

Посланикътъ въ Букурещъ.

5 януари 1913 г.

(Телеграма).

Азъ се обяснихъ днесъ съ г-нъ Майореску по съдържанието на Вашата телеграма отъ 4 януари. Той ме помоли да

Ви прѣдамъ дълбоката благодарностъ за благожелателно отношение къмъ Ромжния въ врѣме на настоящата криза и, въ особеностъ, за въздѣйствието въ София, свѣдѣния за което постъпватъ къмъ него отъ различни източници.

Ако въ настоящата минута той изразява желание, щото прѣговоритѣ да се водятъ непосредствено между тѣхъ и България, то той се ръководи изключително отъ това съображение, че воденето едноврѣменно прѣговоритѣ въ нѣколко мѣста и отъ разни лица може да забърка дѣлото и да закъснѣе неговия благополученъ край. Така, тукашниятъ български посланикъ, по думитѣ на г-нъ Майореску, попиталъ тия дни по поржчка на г-нъ Гешовъ ромжнското правителство относително това, гдѣ ставатъ понастоящемъ прѣговоритѣ — въ Петербургъ или Лондонъ. Г-нъ Майореску отговорилъ, че въ Лондонъ и че единствень пълномощникъ на Ромжния се явява г. Мишу.

(Подп.) *Шебеко.*

341.

Посланикѣтъ въ София.

5 януари 1913 г.

(Телеграма).

Въ прѣдложенията, направени отъ г. Даневъ на ромжнския пълномощникъ, както ми съобщи г. Гешовъ, не е включенъ пунктъ за отстъпката на форта Меджидие-Табия подъ Силистра. Азъ побързахъ да възразя на г-нъ Гешовъ моето удивление отъ това, че, въпрѣки условеното, българскиятъ пълномощникъ взелъ обратно една отъ отстъпкитѣ, и именно такава, която прѣдставлява безспорно значение. Азъ изразихъ опасение, че подобенъ начинъ на дѣйствие може въ такива критически минути да разруши възможността отъ съглашение и, въ всѣки случай, да възбуди въ насъ справедливо неудоволствие. Г-нъ Гешовъ ми обѣща, немедленно да поправи тази грѣшка и не настоява повече за запазване отъ българитѣ Меджидие-Табия.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

342.

Посланикѣтъ въ Букурещъ.

7 януари 1913 г.

(Телеграма).

Г-нъ Майореску днесъ ми каза, че на ромжнския прѣдставителъ въ София ще бже поржчано да прѣдложи на българското правителство да се прѣнесатъ прѣговоритѣ въ Со-

фия. При съществуващото сега настроение у сегашния кабинетъ, желаещъ колкото се може по-скоро да свърши съ този въпросъ, съгласието би се твърдѣ лесно постигнало, ако България би изказала поне малко желание да отиде насрѣща исканията на ромжнското правителство.

(Подп.) *Шебеко.*

343.

Посланиникътъ въ Букурещъ.

12 януари 1912 год.

(Телеграма).

Послѣ състоялия се съвѣтъ на министритѣ, въ който се обсъждалъ въпросътъ за прѣговоритѣ съ България и общото политическо положение въ свръзка съ събитията въ Цариградъ, министрътъ на външнитѣ работи ми съобщи за взетото рѣшение да се прѣдпише на г-нъ Мишу да се сдобие отъ г. Даневъ съ опрѣдѣлени писмени прѣдложения отъ страна на България. Въпросътъ се свежда, както се вижда, освѣнъ до 4-тѣхъ пункта, въ отстѣпка на брѣговата ивица до Каварна.

(Подп.) *Шебеко.*

344.

Посланиникътъ въ София.

12 януари 1913 год.

(Телеграма).

Днесъ г. Гешовъ официално и опрѣдѣлено потвърди прѣдъ менъ извѣстнитѣ вече прѣдложения на България: 1) гаранция за неприкосновеностъта на ромжиска Добруджа, 2) признаване черковната и училищна независимостъ на куцовласитѣ, 3) отстѣпване на Ромжния форта Меджидие-Табия, 4) отстѣпване ивица българска земя на сѣверъ приблизително около 20 села и 5) отстѣпката на приморска ивица на югъ отъ Мангалия, дълга 6 версти. Тѣзи прѣдложения сж били съобщени отъ г. Даневъ г-ну Мишу — първитѣ 4 писмено, а послѣдното три дена по-сетнѣ устно, и българското правителство отъ тѣзи прѣдложения никога нѣма да се откаже. Но, отъ друга страна, г. Гешовъ доста опрѣдѣлено ми заяви, че той никога не е говорилъ за готовностъта на България да отстѣпи брѣговата ивица до Каварна. Българското правителство не може, по неговитѣ думи, и да мисли за отстѣпване брѣга до носъ Калиакра, господстващъ надъ Варна, а между това Каварна е разположена по-низко отъ Калиакра.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

345.

Посланникътъ въ София.

14 януари 1913 год.

(Телеграма).

Моятъ ромжски колега току-що ми съобщи, че застъпващиятъ въ Букурещъ въ петъкъ министерски съветъ взелъ, повторно, крайно сериозни рѣшения. Днесъ князь Гика отново настоявалъ прѣдъ г-нъ Гешовъ за бързъ отговоръ отъ българитъ на послѣднитъ ромжски искания. Г-нъ Гешовъ, макаръ и прѣдупрѣденъ отъ менъ за сериозността на положението, отговорилъ на ромжския посланникъ, че цѣлото дѣло е въ ржцѣтъ на г. Даневъ, и че отъ телеграфнитъ донесения на г. Даневъ се вижда, какво г-нъ Мишу самъ е длъженъ пръвъ да даде отговоръ отъ букурещкия кабинетъ на възраженията на г. Даневъ по поводъ послѣднитъ искания на Ромжния.

Азъ отново по най-сериозенъ начинъ обърнахъ вниманието на г. Гешовъ върху опасното положение и върху настоятелната необходимостъ да се оставятъ формалнитъ прѣпири и да се пристъпи къмъ рѣшение по същество, като се съобщатъ официално на ромжнитъ послѣднитъ отстъпки на българитъ. Г-нъ Гешовъ ми отговори, че той не може да дѣйствува безъ г. Даневъ и безъ да се отнесе прѣдварително до него. Ако пъкъ ромжнитъ настояватъ на своитъ искания и придадатъ на тѣхъ ултимативенъ характеръ, то сегашниятъ кабинетъ ще подаде оставка, като прѣдложи на Краля да състави новъ, или отъ коалицията на всички партии — за да се разхвърли върху всички отговорността отъ приемането или отхвърлянето ромжския ултиматумъ — или пъкъ отъ генералитъ.

(Подп.) Неклюдовъ.

346.

Посланникътъ въ Букурещъ.

15 януари 1913 год.

(Телеграма).

Министръ-президентътъ ми каза, че г-нъ Мишу писмено прѣдставилъ вчера на г-нъ Даневъ въ Лондонъ ромжскитъ искания. Г-нъ Даневъ, отъ своя страна, се общалъ да прѣдаде утрѣ на г-нъ Мишу българскитъ прѣдложения. Г-нъ Майореску още единъ пхтъ изрази прѣдъ менъ днесъ съжалението си за това, че българското правителство не е отишло насрѣща направенитъ отъ Ромжния опити да се сближи съ България.

(Подп.) Шебеко.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ницитѣ въ Парижъ и Лондонъ.

Петербургъ, 15 януари 1913 г.

(Телеграма).

Поръчвамъ Ви да обърнете вниманието на правителството, при което сте акредитирани, върху настроението на букурещкия кабинетъ, внушаващо опасение да не би Ромжния да прѣмине къмъ прѣдаването на ултиматумъ или къмъ активни дѣйствия противъ България.

Считаме за желателно задружното и енергично въздѣйствие върху двѣтъ страни отъ силитѣ на тройното съглашение. Изострянето на българо-ромжския конфликтъ, който, споредъ нашия възгледъ, може и трѣбва да бѣде разрѣшенъ бързо и полюбовно при взаимни отстъпки, може да повлече слѣдъ себе си най-сериозни и нежелателни послѣдствия.

(Подп.) *Сазоновъ*.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ника въ Букурещъ.

Петербургъ, 16 януари 1913 г.

(Телеграма).

Поръчвамъ Ви да направите въ най-приятелска форма на ромжския министръ на външнитѣ работи слѣдното съобщение:

Отъ самото начало на сегашната криза на Балканитѣ, Императорското правителство се е загрижило за установяването за въ бждеще между Ромжния и България по възможностъ добри и близки отношения. Ние имаме за цѣль отъ своя страна да се върнемъ къмъ старитѣ наши традиционни отношения съ Ромжния и ние сме радостни да съгледаме, че и отъ страна на ромжския народъ и неговото правителство нашитѣ стрѣмления срѣщатъ, както ни се струва, най-съчувственъ отзвукъ. Благодарение на нашитѣ настоявания, софийскиятъ кабинетъ е разбралъ необходимостта отъ принасянето на извѣстни жертви за да установи въ бждеще трайно приятелство съ Ромжния. Може би, отъ негова страна е била въ началото проявена нѣкаква бавностъ, но въ прѣдложението на извѣстнитѣ вамъ четири пункта, къмъ които се е прибавилъ още 5-и — за брѣговата ивица, — не може да не се оцѣни готовността на софийския кабинетъ да се прибѣгне, съгласно благоже-

лателнитѣ съвѣти на Русия, къмъ доброволни сериозни отстъпки. Отъ своя страна ние намираме, че посоченитѣ отстъпки сж до толкова сериозни, че, по нашето мнѣние, могатъ да удовлетворятъ ромжнското правителство. Нападението на Ромжния, или въоръженото заемане отъ нея, безъ обявяване война, територия на България, въ това врѣме, когато послѣдната не е свършила своитѣ смѣтки съ Турция, си е създадо въ нашето обществено мнѣние такъвъ взривъ на съчувствие къмъ българитѣ, къмъ които правителството не може да се отнесе безразлично. Освѣнъ всичко това, ние не можемъ да не обърнемъ вниманието на Ромжния, че въ своитѣ сегашни прѣговори тя далечъ се е отклонила отъ първоначалнитѣ искания за стратегическото поправяне на границата.

По силата на всички тѣзи съображения, ние отново настойчиво и приятелски съвѣтваме ромжнското правителство да покаже мъдра умѣреностъ въ своитѣ искания. Нашето желание — да се закрѣпятъ старитѣ врѣзки съ Ромжния — изисква отъ насъ свършено откровено да ѝ обяснимъ, че за насъ ще се окаже невъзможно да допустнемъ насилственото отчуждение отъ България частъ отъ територията ѝ. Рѣшението на Ромжния да послѣдва съвѣтитѣ на Русия въ толкова сериозната минута ще послужи като добръ залогъ за установяването между нея и насъ такива отношения, които ще бждатъ добро обезпечение за укрѣпването нашето взаимно довѣрие и дружба.

(Подп.) Сазоновъ.

349.

Посланникътъ въ Букурещъ.

18 януари 1913 г.

(Телеграма.).

Прѣдадохъ днесъ на г. Майореску съобщението, изложено въ телеграмата Ви отъ 16 януари Той ми каза, че току-що получилъ отъ ромжския посланникъ въ Петербургъ телеграма въ сжщия смисълъ и помоли да ви прѣдамъ, че ромжнското правителство твърдѣ добръ цѣни всичко изказано отъ насъ относително укрѣпването на старитѣ традиционни отношения между Русия и Ромжния; той сжщо е дълбоко признателенъ за приятелскитѣ отношения на Русия прѣзъ цѣлото врѣме на сегашната криза. Г-нъ Майореску самъ напълно сподѣля възгледа, изказанъ отъ насъ за желателността отъ мирно и полюбовно разрѣшение на ромжно-българския споръ, а сжщо и за тѣзи опасности, които би прѣдставлявало за бждещитѣ отношения на Ромжния съ България и Русия насилственото

заграбване частъ отъ българската територия; отъ своя страна, той полага и ще полага всички старания, за да се избѣгне нѣщо подобно, но ромжнското правителство, тъй както и Императорското, е принудено да се справи съ общественото мнѣние, което е крайно възбудено въ настоящата минута. Г-нъ Майореску е получилъ отъ г-нъ Мишу увѣдомление за подписването и изпращането по пощата протокола, съдържащъ българскитѣ контра-прѣдложения. Той очаква, че между тѣзи прѣдложения и ромжнскитѣ искания ще има значителна разлика. Въ такъвъ случай Ромжния намѣрва да се обърне къмъ посрѣдничеството на Русия. Азъ изложихъ на министръ-президента, като лично мнѣние, мисълта, че Русия въ никой случай не ще вземе върху си задачата да наложи на България неприемливи за нея отстъпки и че отъ настоящето ми съобщение произтича, че Императорското правителство счита прѣдложениятъ на България 5 пункта за достатъчни отстъпки, които могатъ по наше мнѣние да удовлетворятъ Ромжния. Въ отговоръ на това, г-нъ Майореску ми заяви, че изложенитѣ искания се явяватъ максимални, но че ромжнското правителство настоява да се отстъпи Силистра, прѣдвидъ силното възбуждане на общественото мнѣние въ страната по този въпросъ. Азъ отговорихъ, че ние не бихме могли да подбудимъ България да отстъпи Силистра, относително която въ България царува сжщото възбуждане. — Отъ по-горѣ казания разговоръ азъ изнесохъ впечатлението, че ромжнското правителство се отказва въ настоящата минута отъ мисълта за насилствено разрѣшение на въпроса и, може би, би се задоволило съ петтѣхъ пункта, ако брѣговата точка би била доведена до Каварна или Калиакра.

(Подп.) *Шебето*.

350.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

19 януари 1913 г.

(Телеграма).

Откровено се изказахъ прѣдъ българския посланикъ за начина на дѣйствие на неговото правителство по отношение на насъ. Слѣдъ непонятнитѣ протакания, които доведоха прѣговоритѣ на двѣтѣ държави до такова опасно изострюване, българитѣ не само се обърнаха къмъ нашата помощъ, но почнаха да разпространяватъ слухове въ печата за заплашителното положение, което ужъ сме създали въ Букурещъ. Такова

поведение може да ни подбуди къмъ отказъ отъ всѣко понататъшно въздѣйствиe въ Букурещъ. Безъ да посѣгае върху самостоятелното рѣшение на българското правителство, азъ считамъ за дългъ да го прѣдупрѣдя, че то е свободно да не се вслушва въ съвѣтитѣ на Русия, но въ такъвъ случай нека да носи цѣлата тежестъ съ нейната отговорностъ, безъ да разчита на нашата помощъ. Русия не може да допусне, да я вмѣкватъ въ осложнение и заедно съ това да не обръщатъ никакво внимание на нашитѣ съвѣти и прѣдупрѣждения.

(Подп.) Сазоновъ.

351.

**Министрътъ на външнитѣ работи до
посланника въ Букурещъ.**

Петербургъ, 19 януари 1913 год.

(Телеграма).

Опълномощавамъ ви категорически да опровергаете въ печата приписванитѣ намъ заплашителни заявления къмъ ромжнското правителство и да посочите, че отъ самото започване прѣговоритѣ между Ромжния и България Императорското правителство не е прѣставало да дава приятелски съвѣти както въ Букурещъ, така и въ София, като е скланило двѣтѣ страни къмъ примирително разрѣшение на разногласията съ цѣлъ да се установятъ по-добри и искрени отношения за въ бждеще между двѣтѣ едновѣрни съ насъ държави.

(Подп.) Сазоновъ.

352.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Букурещъ.

Петербургъ, 20 януари 1913 год.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата Ви отъ 18 януари. Направенитѣ отъ Васъ заявления на г-нъ Майореску напълно се одобряватъ отъ насъ. Поръчваме Ви да му прѣдадете, че ние намираме основание за ново обръщане къмъ нашето посрѣдничество, защото такова е вече направено, и ние не ще прѣкратимъ съвѣтитѣ си и въздѣйствиията върху двѣтѣ страни, което съотвѣтствува на нашата крайна цѣль — установяване добри отношения между двѣтѣ едновѣрни съ насъ държави. Вслѣдствие на това, ние се надѣваме, че ромжнското правителство не ще прѣкрати своитѣ прѣговори до получаване бъл-

гарскитѣ контра-прѣдложения, за които ви спомена г-нъ Майореску. Отъ вашата бесѣда съ послѣдния ние съ удовольствие заключаваме, че Ромжния е оставила мисълта за възможно-
стѣта отъ насилствени дѣйствия.

(Подп.) *Сазоновъ.*

353.

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ника въ София.

Петербургъ, 21 януари 1913 год.
(Телеграма).

Съгласно полученитѣ отъ насъ свѣдѣния, г-нъ Таке Йонеску изказалъ на нашия посланникъ въ Букурещъ опасе-
нието, че българскитѣ контра-прѣдложения не само, че не ще
заключаватъ нищо ново, но даже ще изключватъ отстъпването
на форта Меджидие-Табия, което ще прѣдизвика всрѣдъ чле-
новетѣ на букурещкия кабинетъ взривъ отъ негодувания.

Кажете г-ну Гешову, че ние сме поржчали на нашия по-
сланикъ да заяви, че това е недоразумѣние и че, на осно-
вание полученото до насъ отъ България увѣренне, тя се съгла-
сва да отстъпи форта Меджидие-Табия.

(Подп.) *Сазоновъ.*

354.

Посланикътъ въ Букурещъ.

23 януари 1913 г.
(Телеграма).

Г-нъ Майореску ме запозна съ съдържанието на прото-
кола, подписанъ въ Лондонъ отъ г. г. Даневъ и Мишу.

Въ него се поменаватъ четиритѣ извѣстни на Васъ пун-
кта, но не се поменава за готовността на България да от-
стъпи форта Меджидие-Табия. Г-нъ Майореску, между другото,
ми заяви, че той не придава на послѣдното обстоятелство осо-
бенно значение, тъй като прѣдаването на четиритѣхъ пункта
отъ българското прѣдложение е направено чрѣзъ посрѣдниче-
ството на Русия. На ромжския посланикъ въ София е прѣд-
писано да запита софийския кабинетъ, гдѣ желае да се продѣл-
жатъ прѣговоритѣ. Г-нъ Майореску много настоява на това, щото
непосрѣдственитъ прѣговори между дѣйтѣ правительства да се
не прѣкрятъ, тъй като, въ противенъ случай, на ромжското
правителство би било твърдѣ трудно да сдържи възбуденото
обществено мнѣние. Главното затруднение, по думитѣ на г-нъ
Майореску, се заключава сега по въпроса за отстъпването на
Силистра.

(Подп.) *Шибекъ.*

355.

Посланникътъ въ София.

25 януари 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 21 януари.

Усвѣдомихъ се, че българското правителство е прѣдложило на Ромжния да се продължатъ прѣговоритъ въ София, за което българскиятъ пълномощникъ ще бѣде г. Даневъ, като се завърне тукъ слѣдъ три дни. Г-нъ Гешовъ ми показва днесъ протокола, подписанъ отъ г. г. Даневъ и Мишу.

Въ него дѣйствително не се споменава за отстѣпването на Меджидие-Табия, но г-нъ Гешовъ отново ме увѣри, че българското правителство отъ даденото намъ обѣщание не ще отстѣпи и, въ случай на формално искане отъ страна на Ромжния, ще отстѣпи Меджидие-Табия.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

356.

Посланникътъ въ София.

27 януари 1913 г.

(Телеграма).

Въ днешната си бесѣда съ мене г-нъ Даневъ ме увѣри, че България не ще се откаже отъ отстѣпката на Меджидие-Табия и е готова въ края на краищата да увеличи крайбрѣжната точка приблизително до селото Шабла.

Той ни моли да въздѣйствуваме на ромжнитъ така, щото тѣ да прѣдвятъ отъ самото начало на прѣговоритъ по-малки искания, отколкото тѣзи, които сж означени въ лондонския протоколъ. Иначе отъ първата минута ще се получи огромно и трудно примиримо разногласие. Ромжнскиятъ посланникъ въ София днесъ получи прѣдписание и инструкции да пристѣпи къмъ прѣговоритъ.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

357.

Министрътъ на външнитъ работи до посланника въ Букурещъ

Петербургъ, 28 януари 1913 г.

(Телеграма).

Не отказвайте да заявите на министра на външнитъ работи, че ние поддържаме въ София желанието на Ромжния да се

разшири бръговата граница. Въ настояще време, както се вижда отъ телеграмитѣ на нашия посланникъ въ София, българитѣ сж направили означенитѣ отстъпки, съответствено съ нашитѣ съвѣти. Прѣдвидъ на това, ние приятелски съвѣтваме ромжиското правителство по-скоро да приеме прѣдложенната на българското правителство.

(Подп.) *Сазоновъ.*

358.

Посланникътъ въ Букурещъ.

30 януари 1913 г.

(Телеграма).

Прѣдадохъ на министра на външнитѣ работи съобщението, изложено въ Вашата телеграма отъ 28 януари. Г-нъ Майореску ми поблагодари, но заедно съ това ми заяви, че ромжиското правителство е рѣшило окончателно, прѣдвидъ възмущението на общественото мнѣние въ страната, да настоя за отстъпването на града Силистра.

Отъ своя страна, азъ смѣтамъ отстъпката, макаръ и на частъ отъ града Силистра, въ настоящия моментъ единственъ изходъ отъ положението, което грози съ доста опасни осложнения.

(Подп.) *Шебеко.*

359.

Посланникътъ въ София.

30 януари 1913.

(Телеграма).

Въ днешното първо съвѣщание между ромжиския посланникъ въ София и г-нъ Сарафовъ, князъ Гика прѣдстави отъ името на своето правителство слѣднитѣ прѣдложения касателно разграничението: България трѣбва да отстъпи на Ромжния града Силистра и Балчикъ; границата трѣбва да върви по линиата между Силистра и Балчикъ, оставяйки градъ Добричъ на България и градъ Каварна на Ромжния.

Г-нъ Сарафовъ обѣща да прѣдстави българския отговоръ по възможностъ въ най-скоро време.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 30 януари 1913 г.

(Телеграма).

По поръчка на своето правителство, тукашниятъ ромжски посланикъ ни заяви, че, прѣдвидъ възбуждението въ Ромжния и крайно трудното положение, създадено по силата на това за правителството, послѣднитѣ и окончателни искания на Ромжния състоятъ въ прѣкарване пограничната линия Силистра — Балчикъ, включително града Силистра.

Азъ отговорихъ на г-нъ Налю, че за отстъпка на линията Силистра — Балчикъ отъ българитѣ ромжнитѣ едва ли могатъ да разчитватъ.

Отъ съкупността на даннитѣ вадя заключение, че въ обладаването на града Силистра се заключаватъ главнитѣ искания на Ромжния.

Общото политическо положение, осложнило се въ послѣднитѣ дни въ свѣръзка съ възобновяването на военнитѣ дѣйствия и трудно започващитѣ се прѣговори въ Лондонъ, ни заставя да желаемъ по-скорошното мирно изглаждане на българо-ромжския споръ.

Както се вижда отъ прѣдаванитѣ отъ Васъ свѣдѣния, българитѣ се стрѣматъ къмъ по-скорошното прѣкръпяване на войната. Между това, неразрѣшениятъ споръ съ Ромжния намалява шанса за по-скорошното сключване на мира.

Не намиратъ ли, прѣдвидъ на това, сами българитѣ правилния пѣтъ въ отстъпването линията Силистра — Шабла, съ възключването на града Силистра?

(Подп.) Сазоновъ.

Посланикътъ въ София.

31 януари 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата Ви отъ 30 януари.

Г-нъ Гешовъ ме прѣдупрѣди, че, при всичкото искрено желание да изпълни Вашитѣ съвѣти, прѣдадени му днесъ отъ менъ и отъ г-нъ Бобчевъ, българското правителство не може да отстъпи на ромжнитѣ града Силистра. Послѣдната отстъпка българитѣ ще съобщатъ на ромжския посланикъ въ София други день. Узнахъ, че тя ще бѣде въ краенъ случай линията

Меджидие-Табия—Шабла. Г-нъ Гешовъ прѣдвизда, че ромжнитѣ въ сѣбота не ще отстѣпятъ, и прѣговоритѣ ще бждатъ прѣкжснати. Твърдѣ е вѣроятно сжщо, че при такъвъ обратъ на работата кабинетътъ ще си подаде оставката. Г-нъ Гешовъ и колегитѣ му сж дълбоко поразени отъ дневната телеграма на българския посланикъ въ Петербургъ. Тѣ, на основание пораншнитѣ донесения на г-нъ Бобчевъ, прѣдполагали, че Русия не ще поиска отъ тѣхъ отстѣпването на ромжнитѣ Силистра и виждатъ въ този неочакванъ обратъ банкрутството на политиката си.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

362.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланицитѣ въ Парижъ и Лондонъ.

Петербургъ, 1 февруари 1913 год.

(Телеграма).

Настроението въ Ромжния е отново заплашително прѣзъ последнитѣ дни. Прѣдвидъ на това, ние се опасяваме отъ взимане рѣшението, което ще доведе къмъ вѣорженъ конфликтъ съ България.

Прѣдвидъ на сериознитѣ осложнения, които могатъ да повлечатъ слѣдъ себе си подобенъ конфликтъ, изказваме желание за по-скорошно енергично въздѣйствиe на французкия и английския кабинети за прѣдотвратяването му въ Букурещъ и настоятеленъ съвѣтъ въ София да отстѣпи пограничната линия Силистра—Шабла, включително града Силистра.

(Подп.) *Сизоновъ.*

363.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Букурещъ.

(Съобщава се въ София).

Петербургъ, 2 февруари 1913 год.

(Телеграма).

Позовавамъ се на телеграмата на софийския посланикъ отъ 31 януари.

Въ този случай, ако софийскиятъ кабинетъ би се съгласилъ на линията Меджидие-Табия—Шабла, то Вие бихте могли настоятелно да посвѣтвате г-нъ Майореску да приеме това прѣдложение, като заявите, че по-нататъшното въздѣйствиe е невъзможно.

Какъвто и да бжде отговорътъ на софийския кабинетъ, прѣкъсването на прѣговоритѣ би възложило на букурещкия кабинетъ сериозна отговорностъ. За него остава изходътъ: да се обърне къмъ посланищката конференция въ Лондонъ.

Настояването за незабавенъ отговоръ отъ българитѣ затруднява искането за удовлетворителенъ изходъ отъ спора и руското правителство се лишава отъ възможността да оказва примирително влияние на двѣтъ страни.

(Подп.) *Сазоновъ.*

364.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 2 февруари 1913 год.

(Телеграма).

Телеграмата Ви отъ 31 януари получена.

Ако за българитѣ се прѣдставлява неочакванъ нашия съвѣтъ да се отстѣпн Силистра на ромжнитѣ и тѣ виждатъ въ това банкрутъ на своята политика, то въ това отношение тѣ сж прави, защото, ако не бѣ бавенето отъ тѣхна страна на прѣговоритѣ, положението не би достигнало днешната острота и Ромжния би се удовлетворирила, вѣроятно, съ много по-малки отстѣпки.

Обаче, ние не налагаме на българитѣ отстѣпването на Силистра и продължаваме да защитаваме интереситѣ имъ въ Букурещъ. Нашиятъ съвѣтъ се явява само като резултатъ отъ оцѣнката на създаденото днесъ опасно положение.

(Подп.) *Сазоновъ.*

365.

Посланиникътъ въ София.

2 февруари 1913 год

(Телеграма).

Въ днешното съвѣщание на делегатитѣ ромжнскиятъ посланикъ въ Софии прѣдстави искането: гр. Силистра—Балчикъ; българитѣ отговориха съ прѣдложение: форта Меджидие — Шабла. Князь Гика заяви, че той ще прѣдаде това прѣдложение, но че, по всѣка вѣроятностъ, въ Букурещъ ще смѣтатъ продължаването на прѣговоритѣ за излишно. Както и да е, прѣговоритѣ още не сж прѣкъснати.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ниците въ Парижъ, Лондонъ, Берлинъ, Виена и Римъ.

Петербургъ 3 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Смѣтаме, че опасното положение, създадено отъ ромжнотъ българскитѣ разногласия, принуждава силитѣ да взематъ бързо рѣшение за прѣдваряване острия конфликтъ, който може да повлече слѣдъ себе си сериозни послѣдствия.

Благоволете да прѣдложите на правителството, прѣдъ което сте акредитирани, да опълномощи своитѣ прѣдставители въ София и Букурещъ, до извѣстенъ срокъ да взематъ участие въ колективното прѣдставление прѣдъ двѣтъ правителства съ настоятелния съвѣтъ, щото изглаждането на поникналитѣ между тѣхъ разногласия да бжде прѣдадено на рѣшаване отъ силитѣ.

(Подп.) Сазоновъ.

Посланикътъ въ Букурещъ.

3 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Българскитѣ отговори-прѣдложения сж прѣдадени на ромжнското правителство чрѣзъ ромжския посланикъ въ София. Тѣ прѣдлага т линията Меджидие-Табия — Шабла. Азъ най-настоятелно посвѣтвахъ г. Майореску да приеме тѣзи прѣдложения и, въ всѣки случай, да не взема прибързани рѣшения. Г-нъ Майореску ми заяви, че Ромжния не може да приеме българскитѣ прѣдложения, тъй като тѣ не включватъ нито Силистра, нито Калиакра, но че букурещкиятъ кабинетъ не намѣрва да прибѣгне къмъ насилствени мѣрки, докато не изчерпи прѣдварително всички мирни срѣдства за въздѣйствиe върху софийския кабинетъ. Ромжското правителство, слѣд-вайки съвѣтитѣ на силитѣ, не намѣрва да прѣдостави окончателното разрѣшение на своя споръ съ България на третейско рѣшение отъ една или двѣ отъ великитѣ стили, ако България, отъ своя страна, сжщо не изрази съгласие да прибѣгне къмъ такова рѣшение на въпроса. Г-нъ Майореску обѣщаша да съобщи окончателното свое рѣшение слѣдъ обсъждането на въпроса въ министерския съвѣтъ, а именно въ понеделникъ или вторникъ.

(Подп.), Шебеко.

368.

Посланникътъ въ София.

4 февруари 1913 г.
(Телеграма).

Прѣдвидъ въроятната невъзможностъ отъ непосредствено съглашение съ Ромжния, българското правителство би било склонно да приеме посрѣдничеството на великитѣ сили и даже търси такова. То прѣди всичко ходатайствува, щото силитѣ да издѣйствуватъ въ Букурещъ отсрочването на всѣкакви непоправими постѣпки; твърдѣ важно е, щото ромжнитѣ да не отзоваватъ своя посланникъ отъ София.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

369.

Посланникътъ въ София.

5 февруари 1913 г.
(Телеграма).

Забѣлѣзвамъ прѣзъ послѣднитѣ дни обратъ къмъ по-благоразумно отнасяне къмъ ромжнскитѣ претенции. Имамъ основания да мисля, че българското правителство, ако вече е необходимо да отстѣпнѣ Силистра, не би могло интъкъ да направи тая отстѣпка, освѣнъ по силата на медиационното (посрѣдническото) рѣшение на силитѣ. Ромжнскиятъ посланникъ е получилъ прѣдписаніе да остане въ София въ очаквателно положение до вземането въ Букурещъ на „окончателни рѣшения“. Твърдѣ важно е, щото до вземането на тия рѣшения посрѣдничеството да бѣде рѣшено и прѣдложено на двѣтъ страни.

(Подп.) *Неклюдовъ.*

370.

Посланникътъ въ Букурещъ.

6 февруари 1913 г.
(Телеграма).

Г-нъ Майореску вчера ми заяви, че прѣдставителитѣ на всички сили сж прѣдложили посрѣдничеството на тѣхнитѣ правител-

ства за разрѣшение спора на Ромжния съ България. Той изказа принципиално съгласие за това, съ тази забѣлжка, обаче, щото Ромжния да не се заставя да се откаже отъ Силистра, за която ромжиското правителство е готово да даде на България крупна парична сума. Къмъ това г. Майореску прибави, че Ромжния се обръща къмъ Императорското правителство съ молба да поеме върху себе си арбитража въ спора съ България. Ако пъкъ, по нѣкакви причини, Русия не би пожелала сама да поеме върху себе си ролята на арбитъръ по този въпросъ, послѣдниятъ би могълъ да бжде подхвърленъ на посрѣдничеството на двѣ сили. Отговорихъ на г. Майореску, че ще Ви прѣдамъ горѣозначената молба, но смѣтамъ за дългъ да забѣлжка, че, като се обръща къмъ посрѣдничеството на Русия или други сили, Ромжния не трѣбва да обуслави това обръщение съ удовлетворяването на главната своя претенция.

(Подп.) *Шебеко.*

371.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ Букурещъ.

Петербургъ, 6 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на Вашата телеграма отъ 6 февруари.

Ние напълно одобряваме Вашето заявление, че обръщението на Ромжния за арбитражъ не може да бжде обусловено съ прѣдварителното съгласие на арбитритѣ за удовлетворяване претенцитѣ на Ромжния. Ние поставяме пълната свобода на рѣшение като непрѣменно условие за нашето съгласие да участвуваме въ арбитража, еднолично или съвмѣстно съ друга сила.

(Подп.) *Сазоновъ.*

372.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланицитѣ въ София и Букурещъ.

Петербургъ, 6 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Позовавамъ се на моята телеграма отъ 3 февруари.

Поръчвамъ Ви да направите въ този смисълъ прѣдставление прѣдъ правителството, прѣдъ което сте акредитирани, щомъ вашитѣ чуждестранни колеги получатъ съответни инструкции.

(Подп.) *Сазоновъ.*

373.

Посланникътъ въ Букурещъ.

7 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Тукашниятъ български посланникъ, по поръчка на г-нъ Тешова, се обърна къмъ мене съ молба да убѣдя ромжнското правителство да се откаже отъ двѣтъ проектирани отъ ромжнитѣ мѣрки: повикването на ромжния посланникъ въ София за устенъ докладъ въ Букурещъ и събирането на запаснитѣ подъ знамената. Днесъ министръ-прѣдседателятъ ми събщи, че той е готовъ да се откаже отъ проектиранитѣ мѣрки.

(Подп.) *Шебеко*.

374.

Посланникътъ въ Букурещъ.

7 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Получихъ телеграмата отъ 6 февруари.

Съобщихъ на г. Майореску условията, на които Русия би била съгласна да вземе участие въ арбитража. Министръ-прѣдседателятъ ми заяви, че той не ще пропусне да прѣдложи въпроса на рѣшението на Краля и на министерския съвѣтъ. Относно пълната свобода на рѣшение, той не се съмнява, че ромжнското правителство ще приеме гледището на Императорското правителство.

(Подп.) *Шебеко*.

375.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланника въ Букурещъ

Петербургъ, 9 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Нашето съгласие за арбитражъ се прѣдизвиква изключително отъ желанието за миренъ изходъ на конфликта. На това висше съображение ние подчиняваме неприятното за насъ участие въ арбитража, отъ който могатъ да останатъ недоволни двѣтъ страни. Ето защо, ние бихме прѣдпочели прѣнасянето въпроса за рѣшение отъ лондонската конференция.

(Подп.) *Сазоновъ*.

Посланикътъ въ Букурещъ.

9 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Болшинството отъ министритъ въ послѣдния съвѣтъ сж се изказали противъ прѣдоставянето рѣшението на ромжно-българския споръ на арбитража на една или двѣ сили необуславяйки това обръщение съ отстъпването Силистра на Ромжнии. Министерскиятъ съвѣтъ е приелъ единогласно прѣдложението да се подхвърли горѣозначеното рѣшение на посрѣдничеството на шесттѣхъ велики сили, като не се обуслави това обръщение съ нищо, освѣнъ съ молбата, щото силитъ сами да означатъ срокъ, по възможность краткъ, въ който рѣшението да бжде съобщено на двѣтъ страни. Като ми съобщава горното рѣшение на ромжнското правителство, г. Майореску ми прѣдаде писменния текстъ, който Ви съобщавамъ. Къмъ това министъръ-прѣдседателтъ прибави, че Ромжния би желала, щото Петербургъ да бжде избранъ за мѣсто на посрѣдничеството.

(Подп.) *Шебею.*

377.

Писменното ромжнско съобщение, направено отъ Майореску на руския посланикъ въ Букурещъ отъ 9 (22) февруари 1913 г.

Ромжнското правителство приема посрѣдничеството, прѣдложено отъ английския посланикъ въ Букурещъ, сжръ Джорджъ Бжрклеи, въ формата на съобщение, направено на г. Майореску отъ името на своето правителство въ петъкъ, 1 (13) февруари, и въ което Англия съвѣтва „да се прибѣгне до посрѣдничеството на силитъ, или до посрѣдничеството на една сила“. Къмъ тази английска постжпка се присъедини г. фонъ-Валдхаузенъ въ недѣля, 3 (16) февруари, като прочете на г. Майореску съобщението на своето правителство на поддръжка на английското прѣдложение.

Отъ понедѣлникъ, 4 (17), до сръда, 6 (19) февруари, г. г. посланицитъ на останалитъ четири велики сили направиха сжщо такива постжпки.

Ромжиян толкова по-охотно приема посрѣдничеството, предложено отъ шесттѣхъ велики европейски сили, че на хайската конференция прѣзъ октомври 1907 г. тя съ готовност се присѣдини къмъ всички великодушни прѣдложения на силитѣ въ полза на мира и че на 18 октомври 1907 г. тя е подписала заедно съ тѣхъ първата конвенция „относно мирното изглаждане на международнитѣ спорове“, 3-иятъ и 7-иятъ параграфъ на която прѣдвижда и опрѣдѣля подобно посрѣдничество.

Като се ползва отъ избора, който ѝ се прѣдоставя по силата на английското прѣдложение, Ромжиян е рѣшила да приеме посрѣдничеството на всичкитѣ шестъ велики сили и го приема безусловно, като изказва само едно пожелание, оправдано отъ обстоятелствата и което може при това да се опре на параграфъ 8 отъ поменатата конвенция, която, макаръ и да има прѣдвидъ друга хипотеза, съдържа въ себе си мисль за необходимостта да се опрѣдѣли извѣстенъ срокъ за посрѣдничество; означеното пожелание се заключава въ това, щото великитѣ сили — посрѣдници сами да благоволятъ да ограничатъ врѣмето за своето посрѣдничество и да съобщатъ на Ромжиян, до какъвъ срокъ тѣ прѣдполагатъ за възможно да доведатъ до край своитѣ добри услуги.

378.

Министрътъ на външнитѣ работи до посланика въ София.

Петербургъ, 21 февруари 1913 г.

(Телеграма).

По молбата на букурещкия кабинетъ, щото като мѣсто за посрѣдничество да бже избранъ Петербургъ, ние отговорихме, че по принципъ сме съгласни на това.

(Подп.) *Сазоновъ*.

379.

Посланикътъ въ София.

25 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Българското правителство е готово да приеме посрѣдничеството на силитѣ на сжщитѣ условия, на които го е приела

Ромжния, и твърдъ е доволно отъ това, че за мѣсто на посръдничество е избранъ Петербургъ.

(Подп.) *Никлюдовъ.*

380.

Посланикътъ въ София.

27 февруари 1913 г.

(Телеграма).

Съгласно съобщението на г. Гешова, българското правителство е готово да признае за задължително рѣшението на силитѣ по ромжно-българския споръ.

(Подп.) *Никлюдовъ.*

381.

Съобщение до печата.

2 априль 1913 г.

Вслѣдствие проникналитѣ въ печата слухове за хода на работитѣ на посланишката конференция по ромжно-българския въпросъ, министерството на външнитѣ работи смѣта за дългъ да разясни слѣдното:

Основно условие, прието отъ всички участници въ конвенцията, бѣ задължението да не се съобщава на печата нищо за хода на нейнитѣ работи безъ общото съгласие за това.

Влѣдствие на това, откъслечнитѣ свѣдения и слухове, които проникватъ въ печата, като не отговарятъ на дѣйствителността, могатъ да бждатъ приписани само на опититѣ за тенденциозно освѣтляване водещитѣ се на конференцията прѣния.

Безъ да се докосва до прѣдмета на послѣднитѣ, министерството на външнитѣ работи заявява, че по означения споръ Русия отъ самото начало си е поставила за задача не защита на тия или ония претенции или желанія на една отъ странитѣ, а примирението между тѣхъ двѣтѣ. Благодарение на това, Императорското правителство сполучи на врѣмето да прѣдотврати опасното изостряне на отношенията между двѣтѣ съседни едновѣрни държави. Признанието на застото отъ Русия примирително и безпристрастно положение прѣдизвика и обръщението къмъ нея на двѣтѣ страни съ молбата, щото за мѣсто на конференцията да бжде избранъ Петербургъ.

Като не прѣдрѣшава това постановление, което ще бѣде взето, министерството на външнитѣ работи може прѣдварително да заяви, че Русия ще подпише само такова рѣшение, което сигурно е приемливо за двѣтѣ страни.

382.

Протоколъ на Петербургското съвѣщание отъ 26 априлъ 1913 г.

Посланишката конференция въ Петербургъ, въ която, подъ прѣдседателството на руския Императорски министръ на външнитѣ работи, взеха участие посланицитѣ на Германия, Англия, Австро-Унгария, Италия и Франция, за вземане рѣшение по поводъ спора, възникналь между българското и ромжиско правителства относно южната граница на Добруджа, като разгледа исканията, формулирани отъ Ромжния, и отстъпкитѣ, прѣдложени отъ България,

Постановява :

1) Градътъ Силистра трѣбва да бѣде даденъ на Ромжния. Новата ромжно-българска граница ще мине отъ пункта на Дунава, приблизително три километра на западъ отъ периферията на Силистра, прѣсича пѣтя за Шуменъ, слѣдъ това пѣтя за Варна, сѣщо тъй приблизително три километра отъ периферията на града и трѣгва право къмъ сегашната граница.

Една смѣсена ромжно-българска комисия ще установи на мѣстото, въ продължение на три мѣсеца отъ дена на настоящето рѣшение, пограничната линия.

Въ случай на нужда, тази комисия може да повика експерти по назначение отъ силитѣ-посрѣдници.

2) Ромжиското правителство ще даде възнаграждение на тѣзи отъ българскитѣ поданици, живущи въ Силистра и на територията, оставена въ новата граница, които въ продължение на шестъ мѣсеца отъ дена на настоящето рѣшение изявятъ желание да напуснатъ казания градъ или горѣказаната територия.

Смѣсената ромжно-българска комисия, като установи загубитѣ, ще опрѣдѣли размѣритѣ на възнаграждението.

Въ случай на нужда, тази комисия може да повика експерти по назначение отъ силитѣ-посрѣдници.

3) България, съгласно задължението, за което е изказала готовност да го приеме, няма да издига никакви укрѣпления по линията на сегашната граница отъ Дунава до Черно-море.

Смѣсена комисия ще установи, въ продължение на шестмѣсеченъ срокъ отъ деня на настоящето рѣшение, зоната, въ която България се задължава да не издига укрѣпления и да събори тѣзи укрѣпления, които сж разположени въ тази зона.

Въ случай на нужда, тя може да повика експерти, назначени отъ силитѣ-посрѣдници.

4) Конференцията регистрира заявлението, направено въ Лондонъ отъ българскитѣ делегати и вписано въ протокола отъ 16 (29) януари 1913 год., съгласно което България се съгласява да даде автономия на куцо-влашкитѣ училища и църкви, които ще останатъ въ бѣдещитѣ граници на България, доколкото тѣзи училища ще се посѣщаватъ отъ куцо-влашки дѣца, и ще разрѣши учрѣдяването на епископства за тѣзи сѣщитѣ куцо-власи, съ прѣдоставяне право на ромжиското правителство да дава подъ надзора на българското правителство помощ на рѣченитѣ учрѣждения, които прѣслѣдватъ културни задачи.

Въ заключение, конференцията отдава дължимото на показаното отъ България разположение да запази изаякчи приятелскитѣ връзки съ Ромжния

Това разположение значително облекчи задачата на конференцията и послѣдната изказва убѣждението, че силитѣ ще съумѣятъ да оцѣнятъ принесенитѣ жертви отъ страна на България, съгласно рѣшението на конференцията.

Съставено въ осемъ екземпляра въ Петербургъ на 26 априль (8 май) 1913 година.

М. П. (Подп.) *Сазоновъ.*

М. П. (Подп.) *Ф. Гурталевъ.*

М. П. (Подп.) *Вюкананъ.*

М. П. (Подп.) *Д. Турнъ.*

М. П. (Подп.) *А. Крлоти.*

М. П. (Подп.) *Делаксе.*

Министрътъ на външнитѣ работи до послан- ницитѣ въ София и Букурещъ.

Петербургъ, 27 априлъ 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ вржчихъ на тукашнитѣ български и ромжски по-
сланици рѣшението на посланишкото съвѣщание по българо-
ромжския споръ. Този документъ може да бжде разгласенъ
само по прѣдварителното съгласие на двѣтъ заинтересувани
страни.

(Подп.) *Сазоновъ*.

Посланиникътъ въ Букурещъ.

10 май 1913 г.

(Телеграма).

Българскиятъ посланикъ въ Букурещъ, г. Калинковъ,
който току-що се завърна отъ София, ми събщи, че му е
поржчено да изкаже прѣдъ ромжското правителство съгла-
сието на софийский кабинетъ съ съобщението прѣдъ ромж-
ския парламентъ въ тайното заседание рѣшенията на петер-
бургската конференция. Г-нъ Калинковъ ми прѣдаде отъ името
на г. Гешова дълбоката признателностъ на послѣдния за ролята
на Русия въ Букурещъ прѣзъ врѣме на настоящата криза.

(Подп.) *Шебеко*.

Посланиникътъ въ Букурещъ.

16 май 1913 г.

(Телеграма).

Министрътъ на външнитѣ работи ме помоли да Ви прѣ-
дамъ, че му е било особено приятно да отбѣлѣжи въ засѣда-
нието на сената доброжелателното къмъ Ромжния отношение
на Русия въ най-критичнитѣ минути на послѣдната ромжо-
българска криза.

(Подп.) *Шебеко*.

386.

Посланникътъ въ Букурещъ.

18 май 1913 г.

(Телеграма).

Днесъ ромжнската камара на депутатитѣ прие съ грамадно болшинство гласове рѣшението на петербургската конференция.

(Подп.) *Шебеко.*

387.

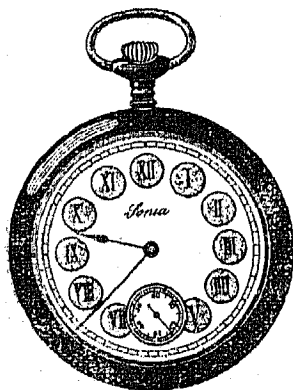
Посланникътъ въ Букурещъ.

18 май 1913 г.

(Телеграма).

Моятъ български колега ми събщи, че е получилъ прѣдписание да увѣдоми ромжнското правителство, че при сегашнитѣ обстоятелства българското правителство е лишено отъ възможността да свика велико Народно събрание за ратификация на отсѣлването на Силистра. Все пакъ, то е готово да пристѣпи незабавно къмъ работитѣ по установяване новата граница и да даде гаранция за изпълнение постановленията на петербургския протоколъ.

(Подп.) *Шебеко.*

МАГАЗИНЪ Д. ХРИСТОВЪ

София, ул. Търговска № 3.

ГОЛЪМЪ ИЗБОРЪ ОТЪ
ДЖЕБНИ, СТѢННИ И ЗА МАСА
ЧАСОВНИЦИ.

Продажба на едро и дръбно.
Гаранция писменна за вървежа.